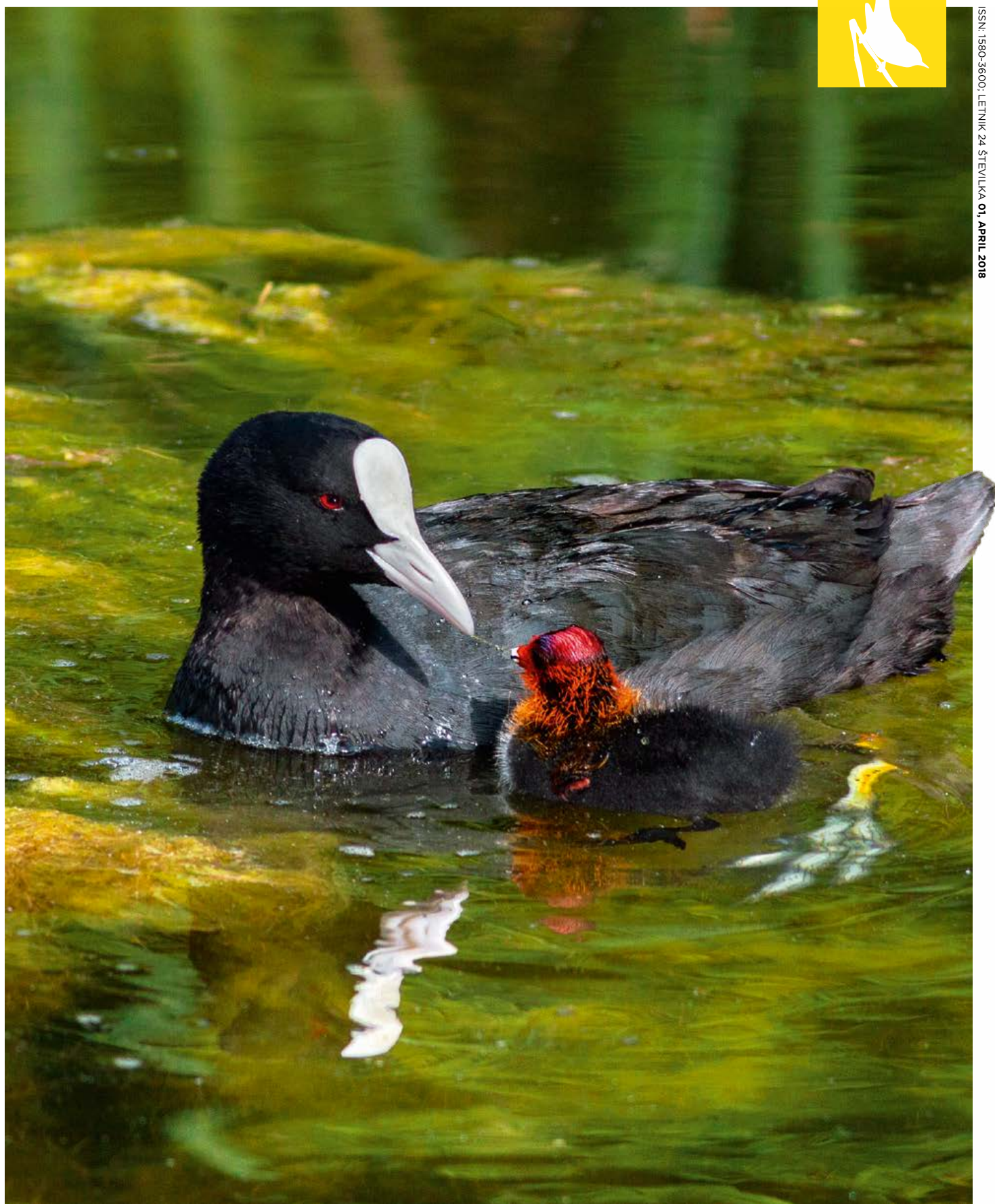

SVETPTIC

REVIJA DRUŠTVA ZA OPAZOVANJE IN PROUČEVANJE PTIC SLOVENIJE

01
2018

ISSN: 1560-3600; LETNIK 24; ŠTEVILKA 01, APRIL 2018

V pomladnem času ptice čaka skrb za podmladek. Samica **LISKE** (*Fulica atra*) bo z vso ljubečo materinsko skrbjo za svoje mladiče skrbela od konca maja naprej

foto: **Gregor Bernard**

SVETPTIC

revija Društva za opazovanje in proučevanje ptic Slovenije, letnik 24, številka 01, april 2018
ISSN: 1580-3600

SPLETNA STRAN REVIJE:
www.ptice.si/publikacije/svetptic/

IZDAJATELJ:
Društvo za opazovanje in proučevanje ptic Slovenije (DOPPS - BirdLife Slovenia) ©
E-POŠTA: dopps@dopps.si
SPLETNA STRAN: www.ptice.si

© Revija, vsi v njej objavljeni prispevki, fotografije, risbe, skice, tabele in grafikoni so avtorsko zavarovani. Za rabo, ki je zakon o avtorskih pravicah izrecno ne dopušča, je potrebno soglasje izdajatelja. Revija nastaja po velikodušnosti avtorjev, ki svoje pisne in slikovne prispevke podarjajo z namenom, da pripomorejo k varovanju ptic in narave.

NASLOV UREDNIŠTVA:
DOPPS - BirdLife Slovenia, Tržaška cesta 2 (p. p. 2990), SI-1000 Ljubljana
tel.: 01 426 58 75,
fax: 01 425 11 81

GLAVNA UREDNICA: Petra Vrh Vrezec
E-POŠTA: petra.vrh@dopps.si

UREDNIŠKI ODBOR:
Blaž Blažič, Katarina Denac, Tomaž Mihelič, dr. Tomi Trilar, Barbara Vidmar, doc. dr. Al Vrezec

LEKTORIRANJE: Henrik Ciglič

ART DIREKTOR: Jasna Andrič

OBLIKOVANJE: Gorazd Rovina, Vizualgrif d.o.o.

PRELOM: NEBIA d.o.o.

TISK: Schwarz print d.o.o.

NAKLADA: 2500 izvodov

IZHAJANJE: letno izidejo 4 številke

Člani DOPPS prejmejo revijo brezplačno.

Revijo sofinancira Javna agencija za raziskovalno dejavnost Republike Slovenije (ARRS).

Revija je vpisana v register javnih glasil pod zaporedno številko 1610.

Mnenje avtorjev ni nujno mnenje uredništva.

Za objavo oglasov pokličite na društveni telefon ali pošljite e-mail glavni urednici.

POSLANSTVO DOPPS:

Delamo za varstvo ptic in njihovih življenjskih okolij. S tem prispevamo k ohranjanju narave in blaginji celotne družbe.

PREDSEDNIK: Rudolf Tekavčič

PODPREDSEDNICA: dr. Tatjana Čelik

UPRAVNI ODBOR: Gregor Domanjko, Peter Krečič, Tomaž Mihelič, mag. Iztok Noč, Tanja Šumrada, Manca Velkavrh

NADZORNI ODBOR: Luka Korosec,

dr. Peter Legiša, Bojan Marčeta,

dr. Tomi Trilar

DIREKTOR: dr. Damijan Denac

DOPPS je slovenski partner svetovne zveze naravovarstvenih organizacij BirdLife International.

6 PENICE SLOVENIJE

Družina penic (*Sylvidae*) je do nedavnega obsegala prek 400 vrst ptic, s filogenetskimi raziskavami pa se je v zadnjih desetih letih razcepila na številne nove. Ta skupina ptic pevk nas še posebej spomladi razveseljuje s svojo raznoliko pesmijo.

MLINARČEK (*Sylvia curruca*)

foto: **iStock**

18

EKOSISTEMSKESKE STORITVE IN LEPŠA PRIHODNOST

Zemlja je do sedaj edini znani planet z življenjem. Najbolj smotrna in trajna rešitev za planet, čudovito pestro življenje na njem in človeško civilizacijo je trajnostna raba virov.

foto: **Jošt Stergaršek**

20 POLJSKI ŠKRJANEC

Spomladanskega sprehoda po travnatih kraških planjavah, med štajerskimi polji in še kje si ljubitelji narave ne moremo predstavljati brez zvočne kulise petja poljskih škrjancev. Ptica velja že v ljudskem izročilu za mojstrskega pevca.

ilustracija: **Mike Langman / RSPB images**

32

ERKKI KORPIMÄKI - EDEN SVETOVNO NAJPOMEMBNEJŠIH EKOLOGOV

Mednarodno priznani raziskovalec Erkki Korpimäki že desetletja ugotavlja, kako gozdarstvo, kmetijstvo in podnebne spremembe vplivajo na populacijsko dinamiko sov.

MALI SKOVIK (*Glaucidium passerinum*)

foto: **Erkki Korpimäki**

38 5 LET VARSTVA NARAVE OB DRAVI

V minulih petih letih smo na DOPPS-u skupaj s partnerji uresničevali naš največji projekt doslej, »Obnova rečnega ekosistema nižinskega dela Drave v Sloveniji« ali LIVEDRAVA.

foto: **Damijan Denac**

KAZALO

- 4 PTICE NAŠIH KRAJEV
- 6 PENICE SLOVENIJE
- 12 GRUZIJA IN ARMENIJA
PRELEPI SVET POD KAVKAZOM
- 16 POPISI PTIC NA OBMOČJIH
NATURA 2000
- 18 EKOSISTEMSKESKE STORITVE
IN LEPŠA PRIHODNOST
- 20 POLJSKI ŠKRJANEC
- 22 DRUGAČNA RAZLAGA BLISKOVITEGA
IZUMRTJA ENE NAJPOGOSTEJŠIH PTIC
- 24 KRMILNICA, IDEALNA PRILOŽNOST
ZA FOTOGRAFIRANJE
- 26 PROGRAM PREDAVANJ, IZLETOV
IN AKCIJ DOPPS, APRIL - JUNIJ 2018
- 32 ERKKI KORPIMÄKI - EDEN SVETOVNO
NAJPOMEMBNEJŠIH EKOLOGOV
- 36 POMLADNA OPAZOVANJA V NARAVI
- 38 5 LET VARSTVA NARAVE OB DRAVI
- 42 OB 90. OBLETNICI OBROČKANJA
PTIC V SLOVENIJI
- 45 FOTOGRAFIRANJE PTIC
- 48 LETOS ŽE 22. IWC
- 50 ZGODBI O KAČARJU IZPOD ČAVNA
- 54 NOVICE DOPPS

LETOS ŽE 22. IWC

Letos je po vsej Sloveniji že 22. leto zapored potekalo januarsko štetje vodnih ptic (IWC) - popis brez primere v našem prostoru in verjetno tudi širše.

ilustracija: Jan Hošek

Petra in **KOCONOŽI ČUK** (*Aegolius funereus*)
foto: Al Vrežec

UVODNIK

2018 - LETO PTIC

Letošnje leto za ptičje vsebine res ne bomo prikrajšani! V letu 2018 namreč zaznamujemo stoto obletnico sprejetja zakona o varstvu ptic selivk v Združenih državah Amerike, ki je najmočnejši in najpomembnejši zakon o zaščiti ptic vseh časov, saj varuje več kot 1025 vrst. V čast tega mejnika se ljubitelji narave po vsem svetu pridružujejo praznovanju Leta ptic in se zavezujejo, da bodo varovali ptice danes in tudi vsaj še v prihodnjih sto letih.

Za moto Leta ptic je bil izbran pomenljiv navedek naravovarstvenika Thomasa Lovejoya, ki je dolgo napovedoval, da bodo do začetka 21. stoletja začele izginjati množice vrst, kar se žal res uresničuje:

*»Če varujete ptice,
rešujete največje okoljske
probleme po svetu.«*

Ptice in njihovo varstvo imajo v naši reviji Svet ptic in na DOPPS-u osrednjo vlogo, zato je jubilejno leto toliko pomembnejše, saj bodo ptice poleg naše revije in društva imele osrednjo jubilejno vlogo tudi v drugih občilih in medijih. V Svetu ptic bomo zagotovo poročali o zanimivih dogajanjih ob tem jubileju, vam pa svetujemo, da spremljate posebne in zanimive prispevke mednarodnega združenja National Geographic Society – tako v njihovi reviji kot na njihovih televizijskih kanalih in spletnih straneh. National Geographic Society se skupaj z ameriško neprofitno naravovarstveno in ornitološko organizacijo Audubon Society, BirdLife International in Cornellovim laboratorijem za ornitologijo loteva zaznamovanja obletnice tudi z raziskavami spreminjajočega se okolja in njegovega vpliva na obsežno izginjanje ptičjih vrst po svetu. Ob tem se bodo seveda našle rešitve za, upajmo, čim več ogroženih vrst ptic.

Naj na koncu navedem vprašanje, ki si ga zastavlja ljubitelj ptic Jonathan Franzen: zakaj so ptice pomembne? Eden njegovih prečljivih odgovorov je: »So ena naših zadnjih, najtrdnjih vezi z naravo, ki se sicer trgajo.«

Hvala, da nas berete in podpirate,

PETRA VRH VREZEC,
urednica revije Svet ptic

PTICE NAŠIH KRAJEV

// Katarina Denac, Jurij Hanžel

1

BRKATI SER (*Gypaetus barbatus*)

Junija 2016 je bil nad Zadnjim Voglom v Julijskih Alpah opazovan mlad osebek iz reintrodukcijskega programa v Avstriji, imenovan Lucky [DENAC, M. (2017): *Acrocephalus* 172/173: 63-64].

izvirni foto: **Mitja Denac**

2

KRAVJA ČAPLJA (*Bubulcus ibis*)

Prvo opazovanje zunaj Primorske in zadrževalnika Medvedce – en osebek se je januarja 2018 zadrževal v Cerknem [Komisija za redkosti – vir podatka: DANIJELA VIDMAR].

foto: **Duša Vadnjal**

3

VRTNI STRNAD (*Emberiza hortulana*)

Na Krasu v populaciji te kritično ogrožene vrste prevladujejo samci, ki v skupini prepevajo na manjših območjih, podobno kot divji petelini na rastiščih [STANIČ, D. et al. (2017): *Acrocephalus* 172/173: 3-20].

foto: **Alen Ploj**

4

SREDNJI DETEL (*Dendrocoptes medius*)

V zadnjem času je bila vrsta večkrat opazovana v hrastovih gozdovih na Krasu, gnezdenje pa je bilo potrjeno z najdbo dupla z mladiči pri Senožečah aprila 2017 [CERNICH, S. & STANIČ, D. (2017): *Acrocephalus* 172/173: 37-44].

izvirni foto: **Domen Stanič**

5

BLEDI HUDOURNIK (*Apus pallidus*)

Gre morda za novo gnezdilko Slovenije? Dosedanja opazovanja so bila iz obdobja zunaj gnezditve, avgusta 2016 pa so bili v Izoli opazovani do 3 osebeki [HANŽEL, J. (2017): *Acrocephalus* 172/173: 21-30].

izvirni foto: **Dejan Bordjan**

6

STRMOGLAVEC (*Morus bassanus*)

Šesti in sedmi podatek za Slovenijo – v juniju in avgustu 2016 je bil po en osebek opazovan na slovenski obali [HANŽEL, J. (2017): *Acrocephalus* 172/173: 21-30].

foto: **Kajetan Kravos**

7

RUMENOČLUNI VIHARNIK (*Calonectris diomedea*)

Prvi podatek za Slovenijo – na morju pred Piranom se je junija 2016 zadrževalo do 10 osebkov [HANŽEL, J. (2016): *Acrocephalus* 170/171: 229-232].

izvirni foto: **Jurij Hanžel**

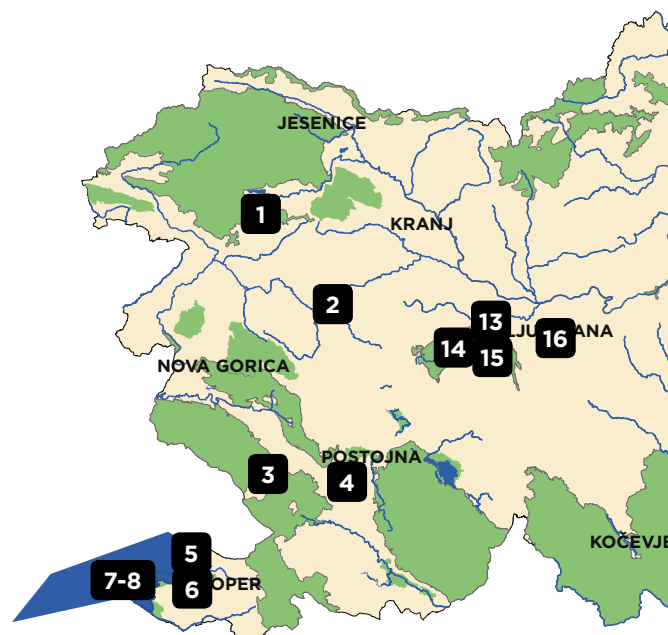

8

SREDOZEMSKI VIHARNIK (*Puffinus yelkouan*)

Junija 2016 se je na morju pred Piranom zadrževala ena večjih doslej zabeleženih jat, ki je štela kar 257 osebkov [HANŽEL, J. (2017): *Acrocephalus* 172/173: 21-30].

foto: **iStock**

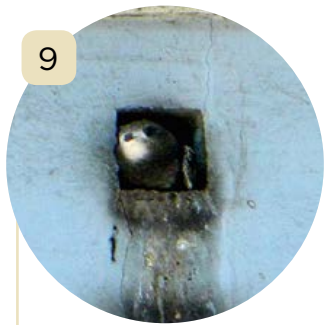
Naslov za kopije objavljenih prispevkov:
Katarina Denac, DOPPS, Tržaška c. 2, SI-1001 Ljubljana, Slovenija,
e-mail: katarina.denac@dopps.si

Naslov za sporočanje opazovanj redkih vrst:
Jurij Hanžel, Komisija za redkosti, DOPPS, Tržaška 2, SI-1000 Ljubljana
e-mail: jurij.hanzel@gmail.com

Obrazec za opis opazovanj redkih vrst:
<http://ptice.si/ptice-in-ljudje/komisija-za-redkosti/sporocite-redkost/obrazec/>

9

HUDOURNIK
(*Apus apus*)

Največja slovenska lokalna populacija gnezdi v Mariboru, kjer so bile nameščene številne zidne niše, ki jih vrsta rada zasede [BRAČKO, F. (2017): *Acrocephalus* 172/173: 68].

izvirni foto: **Franc Bračko**

10

MALI RUMENONOGI MARTINEC
(*Tringa flavipes*)

Drugi podatek za Slovenijo – en osebek te ameriške vrste je bil novembra 2016 opazovan na zadrževalniku Medvedce [HANŽEL, J. (2017): *Acrocephalus* 172/173: 21–30].

foto: **Dejan Rocner**

11

ČUK
(*Athene noctua*)

Nenavadno gnezdišče – v Župečji vasi na Dravskem polju je par v letih 2013 in 2014 gnezdil v izvotljeni niši v gnezdu bele štoklje [BRAČKO, F. & ŠTUMBERGER, B. (2017): *Acrocephalus* 172/173: 67].

izvirni foto: **Borut Štumberger**

13

LEDNI SLAPNIK
(*Gavia immer*)

Osmi podatek za Slovenijo, prvi po letu 1995 – en osebek je bil novembra in decembra 2017 opazovan v Ljubljani na Ljubljani [Komisija za redkosti – vir podatka: LUKA POLJANEC].

izvirni foto: **Alex Kotnik**

14

SMRDOKAVRA
(*Upupa epops*)

Prva potrjena gnezditve na Ljubljanskem barju po 26 letih – junija 2016 je bila pri Notranjih Goricah opazovana družinska naveza 5 osebkov, najverjetneje samca in štirih mladičev [DENAC, K. (2017): *Acrocephalus* 172/173: 68–69].

foto: **Janez Papež**

12

POLARNA ČIGRA
(*Sterna paradisaea*)

Prvi podatek za Slovenijo – junija 2016 je bil še ne popolnoma odrasel osebek opazovan na Ormoškem jezeru [HANŽEL, J. (2017): *Acrocephalus* 172/173: 21–30].

foto: **iStock**

15

MOČVIRSKA UHARICA
(*Asio flammeus*)

Do sedaj največja zabeležena skupina teh ptic, 14 osebkov, se je pozimi 2016/2017 zadrževala na Ljubljanskem barju v bližini Koslerjeve gošče [DENAC, M. (2017): *Acrocephalus* 172/173: 70–71].

foto: **Piet Munsterman / Saxifraga**

16

RJAVI ŠKARNIK
(*Milvus milvus*)

Število opazovanj te ogrožene ujede se je v zadnjih 30 letih pri nas močno povečalo, večina ptic pa je na selitvi zabeležena med februarjem in majem ter septembrom in novembrom [BORDJAN, D. (2017): *Acrocephalus* 172/173: 55–59].

foto: **Dejan Bordjan**

MLINARČKI (*Sylvia curruca*) se med selitvijo hranijo tudi s cvetnimi prašniki, npr. črnega trna (*Prunus spinosa*).
foto: iStock

PENICE SLOVENIJE

// Ivan Kljun

Pénica ali penica? Vsekakor govorimo o penicah, čeprav se včasih, posebno samci, pénijo na ves glas, ko prepevajo in tako označujejo svoje ozemlje in snubijo potencialne družice.

Če s taksonomsko klasifikacijo začnemo nekje na sredini, bomo penice postavili med ptice pevke (red Passeriformes), s čimer se bo strnjel vsakdo, ki je že poslušal njihovo raznoliko petje. Nadalje jih umestimo v družino penic (Sylviidae), ki je do nedavnega obsegala prek 400 vrst ptic brez prave filogenetske (sorodstvene) podlage. Tako se je v zadnjih desetih letih družina razcepila na številne nove. Danes v družino penic (Sylviidae) umeščamo samo rod penic (*Sylvia*) in nekaj drugih pretežno azijskih vrst.

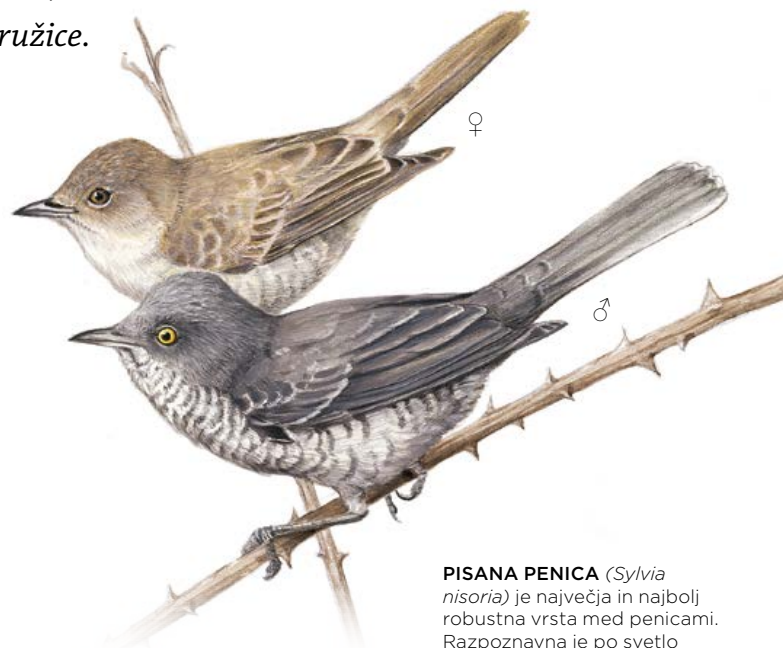
V rodu penic je pogosta spolna dvočlnost, kar pomeni, da je barvni vzorec perja različen pri samcih in samicah. Seveda obstajajo tudi izjeme, kot je to pri vrtni penici. Penice so primarno žužkojede, vendar se predvsem po gnezditvi in v času pred selitvijo pogosto prehranjujejo tudi s plodovi. Zaradi žužkojedosti se večina vrst v hladnejšem delu leta odseli v Afriko. Nekatere, kot sta žametna penica in črnoglavka, pa lahko prezimujejo tudi v naših krajih.

PISANA PENICA (*Sylvia nisoria*)

Pisana penica je največja (15,5-17 cm) in najbolj robustna vrsta med penicami, edinstvena pa je tudi po svetlo rumenem očesu, značilnem za samce. Je vrsta zmernega podnebja, ki se pojavlja od centralne Evrope do centralne Azije. Pri nas jo bomo našli v nižinah in po gričevjih z mozaično kmetijsko krajino in številnimi mejicami ter grmišči. Najhitreje jo izda drdljajoče oglašanje "tk'tk'tk'tk'tk't", ki spominja na oglašanje poljskega vrabca (*Passer montanus*). Pisano penico bomo stežka opazili, razen pojočih samcev v času svatovanja, ki pogosto pojejo z izpostavljenega mesta, kot je vrh drevesa. Samca prepoznamo po grahastem vzorcu na prsih in trebuhu. Hrbet in glava sta svinčeno sive barve. Samica ima manj izrazit vzorec na prsih in rjavkast hrbet. Kot druge penice se v obdobju gnezditve prehranjuje predvsem z žuželkami, kasneje pred selitvijo pa se hrani tudi z manjšimi plodovi. Pisana penica prezimuje v vzhodni Afriki.

Pojavljanje v Sloveniji

Pri nas se pojavlja na kraških poljih, kot so Ljubljansko barje, Planinsko polje in Cerkniško polje, in na območju Pivških presihajočih jezer. Lokalno

PISANA PENICA (*Sylvia nisoria*) je največja in najbolj robustna vrsta med penicami. Razpoznavna je po svetlo rumenem očesu, značilnem za samce, ki jih prepoznamo tudi po grahastem vzorcu na prsih in trebuhu.

risba: Jan Hošek
foto: iStock

je razširjena tudi v južnem delu Pomurske ravnine in Bele krajine, na Dravskem polju, v Slovenskih goricah, na Goričkem, Krško-Brežiškem polju, severnem delu Vipavske doline, v Goriških Brdih, na Krasu, v Koprskih brdih in porečju Nanošiče.

V času selitve v avgustu in začetku septembra lahko **VRTNE PENICE** (*Sylvia borin*) pri nas najlaže opazimo, ko se hranijo z zreli figami.

foto: **Ivan Esenko**

VRTNA PENICA (*Sylvia borin*)

Vrtna penica (13-14,5 cm) je ena skrivnostnejših penic pri nas. Videli jo bomo bolj poredko, saj se pogosto skriva v vegetacijo pa tudi gnezdi na maloštevilnih lokalitetah v Sloveniji. Določitev zahteva izkušeno oko, ker nima zelo značilnih določevalnih znakov - je enotno olivno rjavo obarvana, z nekoliko močnejšim kljunom in sivkastim pasom ob strani na vratu. Spola sta med seboj enaka. V nasprotju z večino drugih evropskih penic je vrtna najredkejša v Sredozemlju, medtem ko zaradi prilagojenosti

hladnejšim življenjskim okoljem sega bolj severno kot katera koli druga vrsta penice, celo na skrajni sever Skandinavije in v Sibirijo. Med gnezditvijo se v glavnem prehranjuje z žuželkami. V času selitve pogosto poseže po zrelih figah. V avgustu in začetku septembra jo pri nas najlaže opazujemo na figovih drevesih.

Pojavljanje v Sloveniji

Pri nas gnezdi v odprti nižinski krajini v vlažnih mejicah z bogato podrastjo, z grmovjem poraščenih gozdnih robovih na kraških poljih ter ob večjih ali manjših vodotokih. Najbolj številna je na Ljubljanskem barju, Planinskem polju in Cerkniškem jezeru. Lokalno pa se pojavlja še v Mislinjski dolini, ponekod na Dravskem in Ptujskem polju, v Slovenskih goricah in na Blokah.

ČRNOGLAVKA (*Sylvia atricapilla*)

Črnoglavka (13,5-15 cm) je daleč najpogostejša vrsta penice in druga najštevilčnejša izmed vseh gnezdečih vrst ptic v Sloveniji. Je habitatni generalist, kar pomeni, da zaseda najrazličnejše življenjske prostore, kjer je le na voljo nekaj drevja in grmovja. Samca prepoznamo po značilni črni čepici, ki je pri samici in mladih opečnate barve. Pesem črnoglavke je v začetnih verzih podobna petju pisane in vrtnice penice, vendar se konča z melodičnim verzom „flavte“, česar druge vrste nimajo. Črnoglavka je, poleg žametne penice, edina vrsta tega rodu, ki redno prezimuje v slovenskem Primorju. V negnezditvenem času se prehranjuje večinoma s plodovi, npr. bele omele, bršljana, robide ali gloga. Med selitvijo prek vzhodnega Sredozemlja zelo veliko črnoglavk konča v mrežah nezakonitih lovcev, ki jih nato prodajajo restavracijam, čeprav je to prepovedano.

ČRNOGLAVKA (*Sylvia atricapilla*) je druga najpogostejša gnezdilka Slovenije in daleč najpogostejša penica pri nas. Pozimi lahko posamezne osebe opazujemo v Slovenskem primorju.

foto samca:

Milan Cerar

risba samice:

Jan Hošek

RJAVO PENICO (*Sylvia communis*) ne glede na spol ali starost zanesljivo ločimo po rjavkasto obrobljenih terciarnih letalnih peresih in velikih krovcih. Samec ima sivo glavo, belo obrobo okrog očes, poudarjeno belo grlo in rahlo rožnate prsi.

foto: Piet Munsterman / Saxifraga

Poleg črnoglavk se na ta način ulovi še na desetine drugih vrst ptic, med njimi tudi več ogroženih.

Pojavljanje v Sloveniji

Črnoglavka se pojavlja po celotni Sloveniji, ni je le v alpskem svetu. Najpogostejša je v nižinah in gričevju, najvišje pa je bila zabeležena na višini 1700 m v Triglavskem narodnem parku.

RJAVA PENICA (*Sylvia communis*)

Rjava penica (13-15 cm) je vrsta grmišč in zaraščajočih se travnikov, našli jo bomo tudi na vlažnih travnikih, obdanih z mejicami, suhih kraških travnikov z grmovjem, v mozaični kulturni krajini in na zaraščajočih se ruderalnih površinah. Od drugih vrst penic, ki se pojavljajo v Sloveniji, rjava penico ne glede na spol ali starost zanesljivo ločimo po rjavkasto obrobljenih terciarnih letalnih peresih in velikih krovcih. Samec ima sivo glavo, belo obrobo okrog očes, poudarjeno belo grlo in rahlo rožnate prsi. Med svatovanjem pogosto poje z izpostavljene veje na grmu.

Pojavljanje v Sloveniji

Rjava penica je najpogostejša v jugozahodnem delu države, in sicer na Krasu, Pivškem, Vremščici, v Brkinih in Dolini Reke. Pogosta je tudi na Ljubljanskem barju in ponekod v SV Sloveniji. Nekoliko manjše gostote dosega na Goričkem, v Slovenskih goricah ter na Dravskem in Ptujskem polju. Manjka v visokogorju in v večini hribovitega sveta, prav tako se izogiba večjim strnjениm površinam gozda.

MLINARČEK (*Sylvia curruca*)

Mlinarček (11,5-13,5 cm) je ptica zmernega podnebja, ki se v pravem Sredozemlju pojavlja zelo redko, pogostejši pa je v notranjosti celine. Proti vzhodu se pojavlja vse do Mongolije. Od vseh vrst penic bomo mlinarčke pri nas našli najvišje. V Triglavskem narodnem parku tako gnezdi do 2100 m n. v. V hribovitih in goratih predelih jih največkrat najdemo na prehodu gozda v pas ruševja. Naseljuje pa tudi sestoje ruševja brez dreves. Niže v hribovitih predelih zaseda gozdne robove, zaraščajoče se jase in pašnike, kjer je dosti grmovja, pa tudi nizka in gosta smrečja. Posamično mlinarčki gnezdi tudi v mestih in manjših naseljih, kjer prebivajo v bolj za-

Od vseh vrst penic bomo **MLINARČKA** (*Sylvia curruca*) pri nas našli najvišje. V Triglavskem narodnem parku lahko gnezdi do 2100 m n. v. foto: iStock

raščenih in starejših vrtovih, parkih, drevoredih in celo na pokopališčih. Pri vseh nižinskih opazovanjih pojočih samcev je treba biti pozoren, saj tudi dalj časa trajajoče petje še ne pomeni gnezditve. Ime je mlinarček najverjetneje dobili po enostavnem petju, ki spominja na zvok ob vrtenju mlinskega kamna.

Pojavljanje v Sloveniji

Pri nas je najpogostejši v hribovitih predelih Alp, na dinarskih planotah (na Blokah, Krasu, Trnovskem gozdu, Nanosu in Hrušici, JZ delu Ribniško-Kočevskega hribovja) in na Pohorju. V nižjih legah se pojavlja predvsem v zahodni in južni polovici države. Posamično gnezdi v mestih, npr. v Mariboru in Ljubljani.

SVETLOOKA PENICA (*Sylvia crassirostris*)

Svetlooka penica (15-16 cm) je bila še do nedavnega združena v enotno vrsto z zahodno svetlooko penico (*Sylvia hortensis*), ki se pojavlja v Italiji in zahodnem Sredozemlju. Od zahodne svetlooke penice se poleg manjših morfoloških in genetskih razlik loči tudi po petju, ki je pri svetlooki penici (*Sylvia crassirostris*) veliko bolj raznoliko in nekoliko spominja na petje slavca (*Luscinia megarhynchos*). Svetlooka penica v Sloveniji dosega skrajno severozahodno mejo razširjenosti in velja za zelo redko in občasno gnezdilko. Je toploljubna vrsta, ki izbira

suha življenjska okolja z grmišči in posameznimi drevesi v odprti krajini. Odrasli samci imajo navadno svetlo oko, včasih pa tudi v odrasli dobi ohranijo temnejše oko, takšno, kot ga imajo mladi osebki in samice. Svetlooka penica se seli in prezimuje v podsaharski Afriki.

Pojavljanje v Sloveniji

V Sloveniji je bila gnezditve ugotovljena na Volovji rebri in na Cerju pri Opatjem selu. Posamezni pojoči samci so bili zabeleženi tudi pri Movražu (Kuk).

ŽAMETNA PENICA (*Sylvia melanocephala*)

Žametno penico (13-14 cm) bomo najhitreje zaznali po glasnem oglašanju "truet-tret-te-te", ki ga lahko slišimo čez celo leto. Žametna penica je v Sloveniji namreč stalnica. V spomladanskem času bomo slišali petje, ki je podobno petju taščične penice, od katere pa se loči po bolj raskavi melodiji z več "trr-trr" zvokov. Samec pogosto poje z izpostavljenimi točkami na grmu, včasih tudi poleti za nekaj metrov v zrak in se nato z razprtimi peruti počasi spušča ter vmes poje, podobno kot drevesna cipa (*Anthus trivialis*). Tako kot druge penice se tudi žametna človeku pokaže le za kratek čas, nato pa se hitro skriva v vegetacijo. Je za spoznanje manjša od črnoglavke, zaradi privzdignjenih peres pa glava deluje razmeroma večja. Samca prepoznamo po črni glavi, belem grlu in sivkastem telesu. Značilen je tudi dobro viden rdeči kolobar okrog očesa. Samica je manj izrazitih barv, glava je siva in telo svetlo rjave barve. Žametna penica je izrazito sredozemska

Nima vsak samec
SVETLOOKE PENICE
(*Sylvia crassirostris*) svetlega očesa. Včasih tudi v odraslem obdobju ohranijo temno očesno šarenico, tako kot ta samec, fotografiran na Cerju tik ob slovensko-italijanski meji.

foto: **Gianpiero Lui, Ignazio Zanutto**

Poleg črnoglavke je **ŽAMETNA PENICA** (*Sylvia melanocephala*) edina vrsta tega rodu, ki redno prezimuje v Sloveniji.

foto: **Dare Šere**

Samci **TAŠČIČNIH PENIC** (*Sylvia cantillans*) veljajo za naše najbolj barvite penice. Zanje je značilen uvihani beli "brk", ki ga druge penice v Sloveniji nimajo.
foto: **Dare Šere**

IVAN KLJUN, biolog, je v magistrskem delu raziskoval podhujko in njeno izbiro življenjskega okolja na Pivškem. Med študijem se je izpopolnjeval in pridobil veliko praktičnih izkušenj pri portugalskem BirdLife-partnerju SPEA in na študijski praksi v Madridu. Od konca leta 2017 je zaposlen na Društvu za opazovanje in proučevanje ptic Slovenije, kjer je odgovoren za izvedbo projekta VIPava, katerega glavni cilj je ohranjanje in izboljšanje življenjskega okolja črnočelega srakoperja (*Lanius minor*) na Ajdovskem polju in izboljšanje habitata za hribskega škrjanca (*Lullula arborea*) na južnih obronkih Trnovskega gozda.

foto: **osebni arhiv**

vrsta, kjer je ponekod zelo pogosta. V priobalnem delu Hrvaške ali Španije je podobno pogosta kot črnoglavka pri nas. Naseljuje suha, topljoliubna in nizka grmišča, lahko tudi s posameznimi drevesi. Navadno poseljuje območja z nižjo vegetacijo kot taščična penica. Gnezdo si splete v grmovju, približno meter visoko nad tlemi.

Pojavljanje v Sloveniji

Razširjenost žametne penice je v Sloveniji omejena na slovensko Istro in najtoplejša območja pod Kraškimi robom (Zazid, Dvori) in na Komenskem krasu (med Vojščico in Seli na Krasu). V sloven-

ski Istri pogosto naseljuje sestoje žuke (*Spartium junceum*), na Krasu pa ruj (*Cotinus coggygria*).

TAŠČIČNA PENICA (*Sylvia cantillans*)

Taščična penica (12-13 cm) je bila poimenovana po rjavo oranžnem grlu in prsah pri samcih, kar nekoliko spominja na taščico (*Erithacus rubecula*). Samci taščičnih penic vsekakor veljajo za najbolj barvite izmed naših penic. Po glavi in hrbtu so svinčeno sive barve, okrog očes imajo rdečo obrobo, na licih pa nekoliko uvihan bel "brk". Taščična penica je sredozemska vrsta, kjer naseljuje različne grmovnate predele, makijo in garigo. Pri nas dosega severni rob razširjenosti in se pojavlja na toplih zaraščajočih se kraških gmajnah. Po petju jo lahko zamenjamo z žametno penico, s katero se pojavljata v podobnih življenjskih okoljih. Veliko lažje ju ločimo po oglašanju, saj se taščična penica oglašča z značilnim ponavljajočimi "tret-tret-tret-tret". Taščična penica je selivka in prezimuje v podsaharski Afriki.

Pojavljanje v Sloveniji

Taščične penice gnezdijo v najbolj toplih območjih jugozahodne in zahodne Slovenije. Najsevernejši podatek je s Sabotina nad Novo Gorico. Najštevilčnejša je na najtoplejših delih Kraškega roba in Istre. Zabeležena je bila tudi na pobočjih nad Brestovico pri Komnu.]

VIRI:

- GEISTER, I. (2008): Razodetja ptičjih imen. – Zavod za favnistiko, Koper.
- <http://atlas.ptice.si>
- SVENSSON, L., MULLARNEY, K., GRANT, P. J. (1999): Bird Guide. – HarperCollins, London.

Več o penicah si lahko preberete na revijski spletni strani v določevalnem kotičku, kjer so tudi nazorne ilustracije vseh vrst penic češkega ilustratorja Jana Hoška:

GRUZIJA IN ARMENIJA PRELEPI SVET POD KAVKAZOM

// Janez Mihovec

Izpod Kazbegija se odpre razgled na glavni greben Kavkaza. V smeri od zahoda proti vzhodu se kar štiristo kilometrov daleč vleče veriga štiri- in pettisočakov.

foto: Janez Mihovec

Gruzija in Armenija prebivalcem Evrope nista najbolj domači ali, bolje rečeno, turistično zanimivi državi. Čisto na robu Evrope in dolga desetletja za železno zaveso sta nam pravzaprav neznani. Šele zadnje desetletje sta se državi spet postavili na noge in odprli svetu. Vse, ki ju obiščejo, presuneta s svojo neverjetno lepoto.

V edno sta mi bili državi nekakšna asociacija na Slovenijo in Hrvaško: približno enake velikosti sta in prav tako raznoliki. Zaradi vpliva Črnega morja so poletja v obeh državah prijetna in zime ne prehladne. Kot klimatsko posebnost Gruzije bi izpostavil subtropsko podnebje zahodnega dela države. Tu na podnebje močno vplivajo vlažne in tople zračne mase s Črnega morja, Kavkaz pa po drugi strani preprečuje vdor mrzlih mas s severa. Armenija ima večja nihanja temperature kot Gruzija. Zime so lahko precej ostre, poletja pa topla ali zelo vroča. Določeni predeli (dolina reke Araks denimo) prejme v povprečju le 250 mm padavin letno. To je enako kot planota Iori v Gruziji. Čisto nekaj drugega sta Veliki in Mali Kavkaz. Gore v višino segajo tudi krepko čez pet tisoč metrov (Veliki Kavkaz) in na njihovih pobočjih in prepadnih soteskah zima traja do osem mesecev na leto.

Gruzija, ujeta med gorami Kavkaza, je prava oaza raznolikosti ekosistemov z bogato floro in favno. Med 356 vrstami ptic se seveda najdejo tudi »ornitološke poslastice«.

GRUZIJA:

Površina: **69.700 km²**
Prebivalstvo: **3.7 milijona**
Glavno mesto: **Tbilisi**
Vrst ptic: **356**
Nacionalna ptica: **fazan**
(*Phasianus colchicus*)

ARMENIJA:

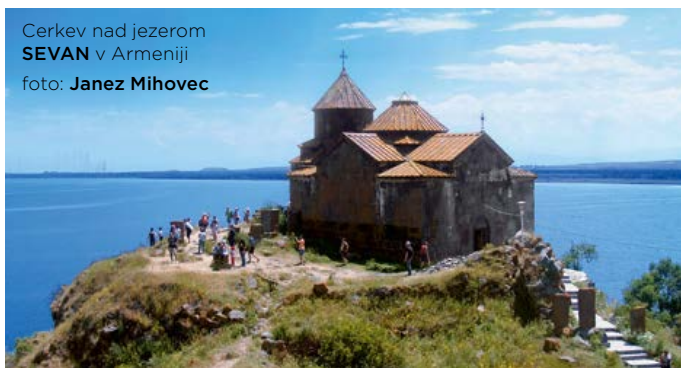
Površina: **29.300 km²**
Prebivalstvo: **3 milijone**
Glavno mesto: **Erevan**
Vrst ptic: **349**

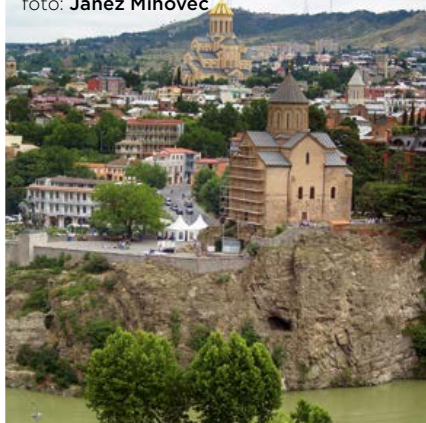
V nasprotju z Gruzijo je Armenija čista divjina. Praktično celotna država je visokogorska planota, obdana z gorami. Na njenem ozemlju se stika cela vrsta tektonskih plošč. Posledica njihovega premikanja so številni vulkani in živahna potresna aktivnost. Za najvišjo goro Armenije danes velja Mount Aragats, ki je hkrati tudi najvišji vrh Malega Kavkaza. Najvišji vrh Ararat je danes turški, a še vedno velja za sveto armensko goro, kjer so se Armenci oblikovali kot narod in nato naselili današnjo Armenijo. Ta mogočna, 5134 metrov visoka gora, ki jo lahko občudujemo iz precejšnjega dela države, je nacionalni simbol, a z drobno pomanjkljivostjo. Leta 1915 so bili Armenci žrtev turškega genocida. Ni prav dosti manjkalo, da jih niso izbrisali s svetovnega zemljevida. Žrtve so bile grozljive: milijon in pol pobitih ljudi, preživeli razseljeni po celem svetu, njihova sveta gora pa je ostala čisto

ZELENI ČEBELAR
(*Merops persicus*)
foto: iStock

Cerkev nad jezerom
SEVAN v Armeniji
foto: **Janez Mihovec**

Pogled na center starodavnega
mesta **TBILISIJA**
foto: **Janez Mihovec**

Spomenik armenskemu
genocidu v Erevanu
foto: **Janez Mihovec**

Vzhodni del Gruzije ob
meji z Azerbajdžanom
prehaja v polpuščavo.
foto: **Janez Mihovec**

BELOGLAVI POGORELČEK
(*Phoenicurus erythrogaster*)
foto: **Sergey Yeliseev**

Endemični **KAVKAŠKI**
ŠKRLATEC
(*Carpodacus rubicilla*)
foto: **iStock**

ZANIMIVE VRSTE PTIC v Armeniji:

- marmorna raca**
(*Marmaronetta angustirostris*),
- armenski galeb** (*Larus armenicus*),
- frankolin** (*Francolinus francolinus*),
- perzijska peščena jrebica**
(*Ammoperdix griseogularis*),
- belorepa priba**
(*Vanellus leucurus*),
- perzijski brglez**
(*Sitta tephronata*),
- sivoglavi strnad** (*Emberiza buchanani*)
- zeleni čebelar** (*Merops persicus*)

ODELITEV PREBIVALSTVA, NEDOTAKNJENOST

Posledično se je iz obeh držav odselil precejšen del prebivalstva. V Rusiji dela kar polovica vseh

odraslih moških. Posledično so velika območja obeh držav le redko naseljena, oziroma sploh ne. V takšnih razmerah se je naravno okolje ohranilo, saj ni bilo obremenjeno s človeškim delovanjem. Tako je prava pesem sprehoditi se po gorskih pašnikih, kjer le tu in tam najdemo nekaj živine, ki pri najboljši volji ne more popasti vsega. Tako lahko vsepovsod najdemo nedotaknjene pašnike in travnike, kjer trava neovirano zraste do pasu.

Obe državi ležita le nekaj stopinj južneje od Slovenije, nekje na zemljepisni širini Splita. Tako tu najdemo tudi veliko istih vrst ptic kot pri nas. Kavkaz je že od nekdaj orjaško križišče med deželami Rodovitnega polmeseca daleč na jugu, Sibirijo na severu in vzhodu ter orjaškimi ruskimi ravnici na zahodu. Posledično sta Armenija in Gruzija tranzitni deželi za številne selivke.

BOGASTVO FLORE IN FAVNE GRUZIJE

Gruzija je država izjemne naravne lepote. Raznolikost ekosistemov je razlog za bogato floro in favno. Gozdovi pokrivajo kar 40 % (2,75 milijona hektarov) celotnega ozemlja. Med rastlinami je kar 380 vrst endemičnih za Gruzijo, približno 1.000 pa za

Ogrožena in redka vrsta
IRISA (*Iris grossheimii*)
foto: Vasil Ananian

Kavkaz. V državi obstaja okoli 110 vrst sesalcev, več kot 330 vrst ptic, 48 vrst plazilcev, 11 vrst dvoživk in 160 vrst rib. V Gruziji je nekaj spektakularnih lokacij za opazovanje ptic, pri čemer je vsaka izmed njih vabljiva zaradi raznolikosti vrst. Ker je na razmeroma majhnem ozemlju veliko različnih ekosistemov, je to zelo ugodno za opazovanje velikega števila vrst ptic v kratkem času in na majhnih razdaljah. Ornitopustolovci so nagnjeni predvsem k iskanju »velikih petih vrst«. To so endemična kavkaška skalna kokoš (*Tetraogallus caucasicus*), katere žalostni klici se slišijo daleč naokrog, sramežljivi kavkaški ruševac (*Lyrurus mlkosiewiczzi*), skoraj endemični prebivalec najstrmejših pobočij, čudoviti kavkaški škrlatec (*Carpodacus rubicilla*), kavkaška listnica (*Phylloscopus lorenzii*) in prečudoviti beloglavi pogorelček (*Phoenicurus erythrogastrus*), ki prebiva na alpskih meliščih Kavkaza.

ARMENSKO NARAVNO OBILJE

Tudi Armenija se lahko pohvali s celo vrsto različnih ekosistemov, ki v relativno majhni državi omogočajo raznovrstno floro in favno. Do danes so v Armeniji zanesljivo zabeležili najmanj 345 vrst ptic, od tega je stalnih več kot 240. Zanimivi jezeri Sevan

in Arpilich gostita največjo kolonijo ogroženih armenskih galebcev (*Larus armenicus*). Ribogojnice v provinci Ararat so dom plevic (*Plegadis falcinellus*), marmornih rac (*Marmaronetta angustirostris*) in drugih zanimivih vrst. Močvirja obiskujeta kaspjska penica (*Sylvia mystacea*) in plevelna trstnica (*Acrocephalus agricola*), na okoliških slanih ravninah pa je mogoče opazovati čudovitega zelenega čebelarja (*Merops persicus*). Armenija ima tudi pester nabor dnevnih in nočnih plenilskih ptic, vključno s štirimi evropskimi jastrebi in reliktno populacijo »kavkaškega« koconogega čuka (*Aegolius funereus*).

Po nekaj letih potepanj po naravovarstveno izredno prizadetih okoljih je bil potep po teh dveh državah pravi balzam za dušo. Demografskega pritiska ni več, narava je ohranjena, gospodarsko pa se obe državi postavljata na noge in vanju vsako leto prihaja vedno več in več turistov, ki domačine tudi navdajajo z razmišljanjem o pozitivnem odnosu do narave. Prav turizem pomeni za vedno večji del prebivalstva vir preživljanja in zdi se, da vse skupaj kaže v smer pozitivne spirale, kjer je, upajmo, prihodnost tako za ljudi in naravo svetla.

ZANIMIVE VRSTE PTIC v Gruziji:

- kavkaška skalna kokoš (*Tetraogallus caucasicus*),
- kavkaški ruševac (*Lyrurus mlkosiewiczzi*),
- kavkaški škrlatec (*Carpodacus rubicilla*),
- beloglavi pogorelček (*Phoenicurus erythrogastrus*),
- kavkaška listnica (*Phylloscopus lorenzii*),
- citronasta pastirica (*Motacilla citreola*),
- turška kotorna (*Alectoris chukar*),
- brkati ser (*Gypaetus barbatus*),
- kratkonogi skobec (*Accipiter brevipes*)

POPISI PTIC NA OBMOČJIH NATURA 2000

// Katarina Denac

V edinem najdenem gnezdu **VELIKEGA ŠKURHA** (*Numenius arquata*) se jajca v letu 2017 niso izvalila.

foto: **Danilo Kotnik**

Tudi v letu 2017 smo z obilico vaše pomoči popisovali ptice na območjih Natura 2000 po vsej Sloveniji. Nekatere izmed njih, zlasti vrste mozaične kmetijske krajine ali ekstenzivnih vlažnih travnikov, so v Sloveniji na robu izumrtja, na primer veliki škurh (*Numenius arquata*), črnočeli srakoper (*Lanius minor*) in vrtni strnad (*Emberiza hortulana*). Bolje se godi beli štoklji (*Ciconia ciconia*), katere populacija je v Sloveniji porasla predvsem zaradi širitve območja razširjenosti proti jugu in zahodu države. Manj razveseljujoče pa je, da se njena rodnost v prvotnem območju razširjenosti, Prekmurju, iz leta v leto manjša.

NAJBOLJ OGROŽENA »TROJKA«

Kmetijstvo je skupni imenovalc vseh treh najbolj ogroženih vrst ptic, omenjenih v uvodu. Velikega škurha in črnočelega srakoperja ogroža intenzivno kmetijstvo, zaradi katerega izginjajo njuna prehranjevališča in gnezdišča. Vrtni strnad pa se spopada

Kmetijsko-okoljski ukrepi so se pri velikem skoviku (*Otus scops*) na Goričkem izkazali za učinkovite.

foto: **Katarina Denac**

Sistem varstva ptic v okviru omrežja Natura 2000 v Sloveniji je neučinkovit, saj populacije večine vrst, ki jih spremljamo že od leta 2004, upadajo.

s posledicami opuščanja kmetijstva, ki ravno tako vodijo v izgubo življenjskega okolja.

Na Ljubljanskem barju smo zabeležili le tri pare velikega škurha, kar je najmanj v vseh dosedanjih štetjih. V edinem odkritem gnezdu ob Ižanski cesti se jajca iz neznanega razloga niso izvalila. V Evropi se pri tej vrsti zaradi izjemno majhne gnezditvene uspešnosti kljub njeni dolgoživosti pojavljajo težave zaradi staranja populacij, kar se morda dogaja tudi na Ljubljanskem barju. Na državnem nivoju ni za varstvo te kritično ogrožene vrste za zdaj nobenega posluha, zato je njena prihodnost dokaj črna.

Število črnočelih srakoperjev je bilo nekoliko manjše kot v letu 2016, saj so v Vipavski dolini gnezdili le štirje pari, na Šentjernejskem polju pa dva. Upamo, da bomo vrsti vsaj nekoliko pomagali z ukrepi, načrtovanimi v projektu VIPava, ki smo ga s partnerji pričeli uresničevati konec leta 2017. Za črnočelega srakoperja bomo na Ajdovskem polju zasadili 150 dreves, postavili 50 lovnih prež in oblikovali 1500 m² cvetnih pasov, na katerih se bo lahko prehranjeval.

Številčnost vrtnega strnada žal vsako leto doseže nove minimume – v letu 2017 smo tako zabeležili le še osem pojočih samcev, kar je pol manj kot lani. Naša populacija je dokaj izolirana, nam najbližja gnezdišča na Učki na Hrvaškem in nedaleč od mesta Pordenone v Furlaniji-Juljski krajini v Italiji pa gostijo ravno tako majhne in upadajoče populacije. Vrsto ogrožata izguba življenjskega prostora zaradi zaraščanja suhih kraških travnikov ter opuščanje ekstenzivne kmetijske rabe. Huda obremenitev zanj je tudi nezakoniti lov na njegovi selitveni poti čez Sredozemlje in Afriko. V projektu ZA KRAS, ki se je pričel konec leta 2017, bomo s partnerji očistili 160 ha zaraščajočih se travnikov na Krasu, v okviru projekta LIKE pa bomo preučili povezanost populacije na Krasu s tisto na Učki ter obnovili dodatne površine kraških travnikov med Movražem in Rakitovcem.

ALI SO KMETIJSKO-OKOLJSKI UKREPI PRI VARSTVU PTIC UČINKOVITI?

V okviru popisov ptic na območjih Natura 2000 smo opravili tudi analize nekaterih kmetijsko-okoljsko-podnebnih ukrepov, namenjene varstvu narave. Tako smo za kosca (*Crex crex*) na Ljubljanskem barju ovrednotili pomen ukrepa za ptice vlažnih travnikov (VTR, prva košnja je dovoljena po 1. 8.) in ukrepa za ohranjanje steljnikov, ki je v osnovi sicer namenjen varstvu barjanskega okarčka (STE, prva košnja je dovoljena po 25. 8.). Zaradi prezgodnje košnje ali paše je bilo izgubljenih 50,8 % legel koscev na Ljubljanskem barju. Od preostalih koscev, pojočih na travnikih, ki okoli 10. julija še niso bili pokošeni in jih ni ogrožala paša, jih je kar 59,2 % pelo na travnikih, vpisanih v ukrep VTR ali STE. Oba ukrepa sta torej pomembno prispevala k ohranjanju te ptice. Smiselno pa bi bilo razmisliti o preoblikovanju ukrepa VTR, saj se kljub privlačnemu plačilu (349,99 €/ha) vanj vpisuje le malo kmetov - v letu 2017 je bilo tako vpisanih le 331,8 ha na celotnem Ljubljanskem barju.

Dodaten dokaz o učinkovitosti nekaterih kmetijsko-okoljskih ukrepov prihaja z Goričkega. Tam smo s statistično analizo življenjskega okolja velikega skovika (*Otus scops*) ugotovili pozitiven vpliv visokodebelnih sadovnjakov in ukrepa za varstvo metuljev (MET_KOS) na pojavljanje te male sove. Ukrep MET_KOS prepoveduje košnjo in pašo med 15. 6. in 15. 9, kar omogoča začasno povečanje populacij kobilic, ki so na Goričkem glavna hrana velikega skovika. Najraje jih lovi na nekošenih travnikih. Zanimivo je, da noben izmed obravnavanih visokodebelnih sadovnjakov ni bil vpisan v ukrep za ohranjanje tega življenjskega okolja (KRA_VTSA). V analizi so se kot najpomembnejši izkazali predvsem visokodebelni sadovnjaki tik ob hišah, ki so navadno premajhni, da bi lastniki zanje lahko vpisali ukrep KRA_VTSA – spodnja meja za vpis je namreč 0,1 ha. Morda nekatere kmete od vpisa odvrne tudi obvezno letno izobraževanje, ki

je lahko problem pri starejših ali tistih, ki se jim zaradi majhne skupne obdelovalne površine ne izplača vstop v shemo kmetijsko-okoljsko-podnebnih ukrepov.

Če vas zanimajo podrobnejši rezultati za posamezne vrste in njihovi trendi, vas vabimo, da si preberete poročilo na naši spletni strani (<http://ptice.si/publikacije/strokovna-porocila/2017-2/>). Rezultate našega skupnega dela bomo uporabili pri varstvu ptic in njihovega življenjskega prostora. Iskrena hvala, da ste z nami!

Za ČRNOČELEGA SRAKOPERJA (*Lanius minor*) bomo na Ajdovskem polju kmalu zasadili nove mejice, postavili preže in oblikovali prehranjevališča.

foto: Alex Kotnik

Črnočeli sraķoper na ŠENTJERNEJSKEM POLJU gnezdi na obrobju vasi, v mejicah in visokodebelnih sadovnjakih.

foto: Andrej Hudoklin

Projekta VIPava (OP20.06.005/1) in ZA KRAS (OP20.01465) sofinancirata Republika Slovenija in Evropska unija iz Evropskega sklada za regionalni razvoj. Projekt LIKE je sofinanciran iz Programa sodelovanja Interreg V-A Slovenija-Hrvaška za obdobje 2014-2020.

EKOSISTEMSKESKE STORITVE IN LEPŠA PRIHODNOST

// Jošt Stergaršek

Zemlja je do sedaj edini znani planet z življenjem. Življenje na Zemlji omogoča in vzdržuje narava, naravni viri pa so omejeni. Najbolj smotrna in trajna rešitev za planet, čudovito pestro življenje na njem in človeško civilizacijo je trajnostna raba virov.

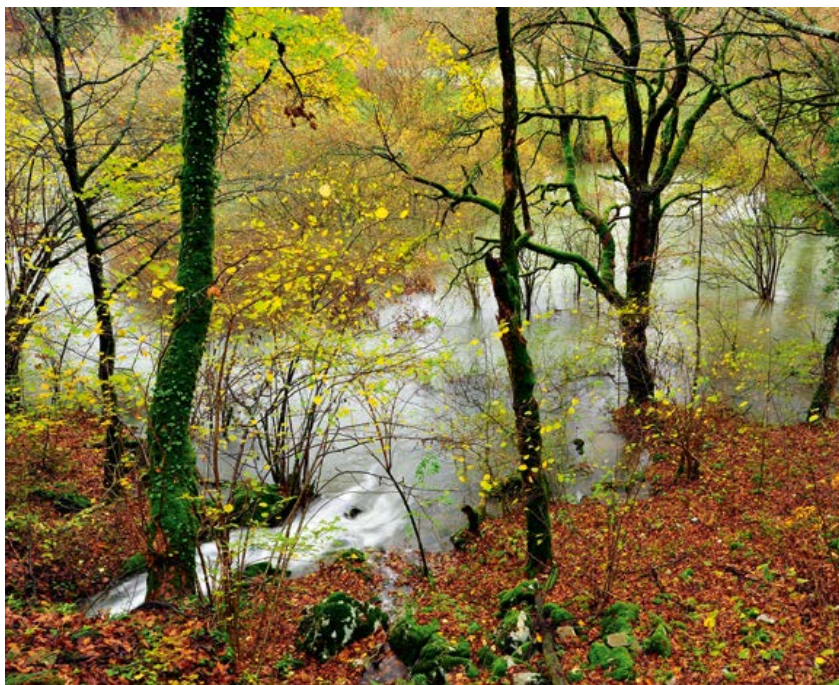
Ocenjevanje in vrednotenje ekosistemskih storitev na pilotnih območjih sedmih držav v okviru Interreg projekta Eco Karst

KAJ EKOSISTEMSKESKE STORITVE PRAVZAPRAV SO?

Na kratko je to ves neposreden in posreden prispevek ekosistemov oz. narave k blaginji človeške družbe ali posameznika. Po domače rečeno so to darovi narave, ki nam omogočajo preživetje pa tudi boljšo kakovost življenja.

Vse, kar človek potrebuje za življenje, izvira iz narave. Pitna voda, hrana, gradbeni material in sprostitve duha. Vlaganje v ohranjanje narave je zato najboljša naložba za zagotavljanje kakovostnega življenja nam in zanamcem.

foto: vse **Jošt Stergaršek**

ŠTIRI GLAVNE KATEGORIJE EKOSISTEMSKIH STORITEV

Glede na to, kaj nam ekosistemskie storitve prinašajo oz. kakšno vlogo imajo, jih zaradi lažje preglednosti in razumevanja delimo na štiri glavne tipe. To so oskrbovalne, regulacijske, habitatne in kulturne storitve. Meje med temi kategorijami so zabrisane. Še več, med sabo so povezane in prepletene ter pogosto kažejo dopolnjevalne učinke.

Oskrbovalne storitve

Med te štejemo zagotavljanje vseh proizvodov oz. dobrin, kot so hrana, pitna voda, gradbeni material, kurivo, zdravila ipd. Vso hrano nam zagotavljajo organizmi, sami je ne moremo proizvajati. Smo le del prehranjevalnega spleta, ki se začne z rastlinami kot proizvajalci. Tudi pitna voda je ključna dobrina, brez katere današnje življenje na Zemlji ni mogoče. Človeška populacija ima v gosto naseljenih deželah, kot je Evropa, velik negativen vpliv na vodne vire, zato ima naravno čiščenje vode v takih delih sveta še toliko večji pomen. Isti princip človek izkorišča v čistilnih napravah. Te je človek zgradil, zasnovala pa jih je narava, ki najde čudovite in učinkovite rešitve, saj v procesu nenehnih poskusov ohranja le najboljše.

Regulacijske storitve

Regulacijske storitve vključujejo koristi, ki izhajajo iz uravnavanja naravnih procesov. Mednje štejemo uravnavanje podnebja in naravnih nesreč, nadzor škodljivcev in širjenja bolezni, oprasevanje rastlin, čiščenje vode in še kaj. Z odnosi med organizmi,

kot so plenilstvo in zajedavstvo pa tudi obrambni mehanizmi plena oz. gostiteljskega organizma, se regulirajo populacije škodljivcev in izbruhi bolezni. Lep primer regulacijskih storitev so žužkojedi ptiči v kmetijski krajini, ki lahko populacije rastlinojedih žuželk držijo pod pragom škodljivosti. Brez oprasovalcev oskrbovalne storitve niso izvedljive ali vsaj niso trajne, zato brez njih na naših mizah ne bi bilo okusnih plodov, domače živali pa bi stradale. Regula-cijska vloga je morda na prvi pogled manj oprijemljiva kot oskrbovalna, a nič manj pomembna. Po hipotezi Gaia, avtorja Jamesa Lovelocka, so prav organizmi v ekosistemih tisti, ki na planetu Zemlja vzdržujejo razmere, primerne za življenje, kot ga poznamo.

Habitatne storitve

Habitatne oz. okoljske storitve poudarjajo pomen ekosistemov za zagotavljanje ugodnih življenjskih razmer za organizme, ki te ekosisteme sestavljajo. Tu se lahko navežemo tudi na pestrost življenja, saj lahko v grobem trdimo, da so biotsko pestrejši ekosistemi bolj stabilni, lažje kljubujejo spremembam, po teh pa se hitreje opomorejo. Biotska pestrost tal ima ključno vlogo v tvorbi prsti. Ta omogoča celo vrsto oskrbovalnih storitev, vključno s proizvodnjo hrane in materialov, kot so les in vlakna. Poleg tega so pestre združbe talnih organizmov osnova rodovitne prsti, obenem pa preprečujejo izbruhe bolezni, ki se razširjajo po tleh.

Kulturne storitve

To so nematerialne koristi, ki jih ima človek od preživljanja časa v naravi. Sem štejemo npr. duhovno bogatitev in intelektualni razvoj; to je tudi najlepši prostor, kjer si človek lahko zamisli rekreacijo. Pa je ta del ekosistemskih storitev res zgolj nematerialen? Pravijo, da se vse konča pri denarju, zato tudi tu ne more biti drugače. Žal živimo v času, ko je naš vsakdanji spremljevalec stres, ki je eden glavnih razlogov za slabo psihofizično stanje današnjega človeka. Na srečo je narava najboljšo zdravilo in obenem preventiva! In kje je tu denar? Le spočit, zdrav in umirjen delavec se lahko spoprime s službenimi izzivi in opravlja svoje delo kakovostno in učinkovito.

PROJEKT ECO KARST

V mednarodnem projektu ECO KARST združuje moči in znanje 16 partnerjev iz devetih držav, z željo ohranjati naravo in biotsko pestrost ter hkrati ustvariti nova delovna mesta. V okviru projekta bomo kartirali, ocenili in ovrednotili ekosistemске storitve v sedmih naravnih parkih sedmih držav. Ta del projekta sloni na evropskem okviru poenotene metodologije kartiranja in vrednotenja ekosistemskih storitev (MAES). Cilj projekta je na osnovi izdelanih kart habitatnih tipov in ekosistemskih storitev oblikovati upravljalvske načrte za trajnostno rabo naravnih virov in ohranjanje biotske pestrosti na kraških območjih v Dinaridih oz. Podonavju. Eden izmed temeljnih pristopov in hkrati izzivov projekta je sodelovanje lokalnih deležnikov pri

Pozno poletni pogled na vrstno pester kraški travnik navdaja z upanjem na boljšo prihodnost civilizacije in Zemlje. Človek odloča o načinih gospodarjenja ... Smo za trajno izkoriščanje virov in ohranjanje pestrosti življenja ali naravo izžamemo do pušče, ki življenja ne bo mogla vzdrževati?

pripravi teh načrtov. Verjamemo, da smo z dvema letoma in pol trajajočim projektom ECO KARST, ki ga sofinancira Evropska unija prek sklada Interreg (Danube Transnational Programme), stopili na pravo pot v iskanju ravnovesja med varstvom narave, trajnostno rabo dobrin in visoko kakovostjo življenja prebivalcev zavarovanih območij.

NARAVNI PARKI IN EKOSISTEMSKE STORITVE

Območja zavarovane narave ljudje v glavnem povezujejo z ohranjanjem narave in turizmom. Torej s habitatno in kulturno komponento ekosistemskih storitev. Če vzamemo v ozir še druge kategorije, pa naravni parki, v katerih se premišljeni načrti upravljanja tudi uresničujejo, z zagotavljanjem ključnih ekosistemskih storitev bistveno prispevajo k blaginji in trajnosti človeške civilizacije ter planeta samega. Pomen naravnih parkov pri zagotavljanju ekosistemskih storitev je neprecenljiv, saj so ta območja izbrana na podlagi kriterijev, ki vključujejo dele narave, v katerih naravni procesi bolj ali manj nemoteno potekajo.

Le območja razmeroma dobro ohranjene narave pa lahko zagotavljajo učinkovito čiščenje in zadrževanje vode, preprečevanje erozije in poplav, igrajo pomembno vlogo v prilagajanju podnebnim spremembam in omilitvi njihovih posledic, vzdržujejo pestrost življenja in omogočajo trajno proizvodnjo hrane ter prispevajo k boljšemu zdravju ljudi.

VIRI:

- Biodiversity Information System for Europe: <https://biodiversity.europa.eu/topics/ecosystem-services>
- LOVELOCK, J. E. (2000): Gaia hypothesis, Oxford University Press, Oxford, str. 20.
- SANDIFER, P. A., SUTTON-GRIER, A. E., WARD, B. P. (2017): Exploring connections among nature, biodiversity, ecosystem services, and human health and well-being: Opportunities to enhance health and biodiversity conservation. - *Ecosystem services*, Volume 12, April 2015, 1-15. dostopno (17. 1. 2017) na: www.elsevier.com/locate/ecoser
- spletna stran projekta Eco Karst: <http://www.interreg-danube.eu/approved-projects/ecokarst>

POLJSKI ŠKRJANEC

// Matjaž Kerček

POLJSKI ŠKRJANEC
(*Alauda arvensis*) ima na zgornjem delu telesa in prsni sivkasto-rjavo perje, trebuh je bel. Samci včasih vzdignejo greben na glavi, ki pa je manj očiten kot pri čopastem škrjancu (*Galerida cristata*).

ilustracija: **Mike Langman**
(rspb-images.com)

Spomladanskega sprehoda po travnatih kraških planjavah ali med štajerskimi polji si ljubitelji narave ne moremo predstavljati brez zvočne kulise petja poljskih škrjancev (*Alauda arvensis*). Poljski škrjanec velja že v ljudskem izročilu za mojstrskega pevca, kar je v močnem nasprotju z njegovo monotono, za marsikoga celo dolgočasno zunanjo podobo.

Med pevkami je slednji pojav pogost. Običajno samci barvitejših vrst pri privabljanju samic stavijo predvsem na svoj stas, medtem ko se bolj zamolklo obarvani samci zanašajo predvsem na svoj glas. Petje poljskih škrjancev je zelo zapleteno. Napev posameznih osebkov se močno spreminja in lahko vsebuje 160 do 460 zlogov. Njegovo kompleksnost še povečajo z oponašanjem drugih vrst ptic, zlasti pobrežnikov. Povprečna dolžina napeva poljskega škrjanca se med osebki precej razlikuje, navadno pa traja od dve do tri minute. Znani so tudi primeri napevov, ki so trajali več kot eno uro! Uporabljajo tri glavne različice petja: petje v zraku, petje s tal (glasovno podobno, vendar počasnejše kot petje med letom) ter skoraj manično petje med preganjanjem vsiljivca s svojega teritorija. Petje med letom je značilno za različne skupine ptic, vendar je pri škrjancih doseglo vrhunec razvoja. Najverjetnejša razlaga za razvoj takšne oblike vedenja je, da se je razvilo kot paritveno oglaševanje. Petje v letu zahteva od samcev veliko energije, hkrati pa jih še bolj izpostavlja plenilcem. Samci tako dokazujejo svojo telesno pripravljenost in zmožnost branjenja teritorija pred drugimi samci, kar poveča njihovo privlač-

nost za samice. Petje s tal ima verjetno drugačno funkcijo, predvsem pa je namenjeno sporazumevanju med samcem in samico ali med odraslimi osebki in mladiči.

ČLOVEKOV SLEDILEC?

Poljski škrjanec je najbolj razširjena in najštevilčnejša vrsta iz rodu *Alauda* in za najštevilčnejšim uhatim škrjancem (*Eremophila alpestris*) verjetno druga najštevilčnejša vrsta škrjanca. Gnezdi v večjem delu zmerno toplega pasu Evrazije. S kmetijsko revolucijo v neolitiku je človek ustvaril obsežna odprta območja in s tem omogočil, da se je povečalo območje razširjenosti poljskega in drugih vrst škrjancev. Mejicam, posameznim drevesom, stavbam in daljnovodom se običajno izogiba, ker jih pogosto za razgledne točke uporabljajo plenilci. V zvezi s tem so zelo zanimive ugotovitve z opušenega vojaškega poligona v nekdanji Nemški demokratični republiki, kjer se poljski škrjanci ne izogibajo dreves in kot pevska mesta pogosto uporabljajo tudi višje strukture. Te ugotovitve postavljajo pod vprašaj hipotezo, da se je vrsta po večjem delu Evrope razširila šele s človekovim krčenjem gozdov. Kot kaže, je zelo

verjetno lahko gnezdila tudi v naravnih, polodprtih življenjskih prostorih, ki so obstajali že prej.

NAJBOLJ MU USTREZAJO EKSTENZIVNO GOJENI TRAVNIKI

V Evropi gnezdi pretežno na kmetijskih površinah. Gostote so običajno največje pri vegetaciji, visoki okoli 60 cm, in naglo upadejo, ko višina preseže en meter, saj jih ovira pri hoji in vzletanju. Gostote so prav tako majhne v zelo nizki vegetaciji, ki jim ne daje dovolj kritja za gnezdo.

Ekstenzivno gojeni travniki spominjajo na njegovo izvorno življenjsko okolje, stepe, zato gnezdi na njih v velikih gostotah. V Sloveniji najdemo takšna območja na delih Krasa in nekaterih kraških poljih. Če se zaradi opuščanja kmetovanja začnejo zaraščati, se na takšnih območjih številčnost poljskih škrjancev hitro zmanjša. Nižinski intenzivno obdelani travniki s kratkimi intervali košnje in hitro rastočo vegetacijo so za to vrsto manj primeren gnezditveni življenjski prostor. Vegetacija je na takšnih površinah zelo gosta, zaradi pogoste košnje pa tudi pre nizka. Kmetijska mehanizacija med košnjo pogosto uniči legla. Podobno velja tudi za pašnike z veliko gostoto živine, kjer gnezda najbolj ogroža pasočja se živina.

KAZALEC SPREMENB V NAČINU KMETOVANJA

V zahodni Evropi je ekologija poljskega škrjanca na kmetijskih površinah zelo dobro raziskana, saj gre za značilno ptico odprte kulturne krajine in jo avtorji pogosto obravnavajo kot kazalec sprememb v kmetijski pokrajini. Glavna dejavnika, ki ogrožata poljskega škrjanca na njivskih površinah v

Evropi, sta zamenjava spomladi sejanih žit (zlasti pšenice) z ozimnimi sortami ter uvajanje monokultur. Višina ozimne pšenice postane že med gnezditno sezono previsoka in pregosta ter onemogoča gnezdenje poljskim škrjancem. Zaradi tega lahko par na takem teritoriju vzredi le eno leglo v sezoni. Kjer je pestrost gojenih poljščin večja, lahko poljski škrjanci nadomestijo tovrstno izgubo življenjskega prostora tako, da premaknejo teritorije na območja z drugimi poljščinami, ki imajo v tistem obdobju ustrezno višino in pokrovnost vegetacije. Območja z mozaikom različnih kmetijskih kultur zato omogočajo več gnezditvenih poskusov med letom in s tem tudi večje število speljanih mladičev.

Poljski škrjanec je značilna ptica odprte kulturne krajine, zato je pogosto obravnavan kot kazalec sprememb v kmetijski pokrajini.

V Sloveniji je njegova populacija v obdobju 2008–2016 strmo upadla. Del upada lahko z gotovostjo pojasnimo z opuščanjem rabe travniških površin. Bolj zapletena je razlaga, kaj se z vrsto dogaja na njivskih površinah. V Sloveniji imamo tudi na območjih z intenzivnim kmetovanjem večinoma drobno zemljiško posest, hkrati pa je pri nas delež pšenice v kmetijski pridelavi precej nizek. Ugotovitev iz zahodnoevropskih držav zato ne moremo preprosto prenesti na našo državo. Poleg podatkov o gnezditvenih gostotah potrebujemo zato tudi podatke o gnezditveni uspešnosti, da bomo lahko določili ustrezne varstvene ukrepe za ohranitev vrste pri nas. Tako bomo na sprehodih med travniki in polji še naprej uživali v petju škrjancev.

foto: Alen Ploj

DRUGAČNA RAZLAGA BLISKOVITEGA IZUMRTJA ENE NAJPOGOSTEJŠIH PTIC

// Janko Šet

Je bilo streljanje **VELIKIH JAT GOLOBOV SELCEV** (*Ectopistes migratorius*) res glavni vzrok za bliskovito izumrtje ene najpogostejših ptic na svetu, ali pa obstajajo še kakšne razlage?

ilustracija: **Smith Bennett** (1875)

Uničenje več milijard velike populacije goloba selca (*Ectopistes migratorius*) v Severni Ameriki naj bi bil povzročil predvsem človek s prekomernim lovom. Kljub vsemu se je nekaterim znanstvenikom zdelo, da ima ta razlog vendarle prepočasen vpliv na bliskovito izumrtje tako pogoste vrste, ki je imela izjemno velik vpliv na celoten ekosistem. Zato so se odločili milijonletno zgodovino populacij te vrste raziskati z genetskimi analizami, saj bi z njimi lahko bolje razjasnili vprašanja, ki že leta burijo duhove. Možno je namreč, da so populacije goloba selca doživljale cikle izjemnih razlik v številčnosti populacije, kar bi lahko povečalo možnost izumrtja in skupaj s človeškim vplivom izbrisalo 3-5 milijard golobov selcev v času od prve polovice 19. stoletja do 1. septembra 1914, ko je zadnji osebek umrl v Živalskem vrtu Cincinnati.

KAKO RAZISKATI MILIJON LETNO ZGODOVINO GOLOBA SELCA?

Za rekonstrukcijo zgodovine te vrste so uporabili genomsko analizo treh muzejskih preparatov, iz katerih so pridobili genski zapis (DNA), ki so ga poravnali z referenčnim genomom domačega goloba (*Columba livia domestica*) in izmerili gensko razdaljo med genomi posameznih osebkov. Z metodama, znanima kot G-PhoCS in PSMC, so iz genomov treh ptic izračunali povprečno učinkovito velikost populacije (število osebkov v populaciji, ki so se bili sposobni razmnoževati) in ocenili njeno spreminjanje skozi čas. Naredili so tudi modele razmer

v okolju, s poudarkom na podnebnih razmerah in razširjenostjo hrastov.

KAJ SO UGOTOVILI?

Izbrani osebkii golobov selcev, ki so bili iz različnih predelov Amerike, se genetsko niso razlikovali med sabo, kar potrjuje dosedanje predvidevanje, da so vsi tvorili le eno veliko populacijo, ki se je vsako leto selila na drugo paritveno območje.

Videz samca in samice **GOLOBA SELCA**
ilustracija: **Louis Agassiz Fuyertes** (1907)

Efektivna velikost populacije se je v zadnjih milijonih let gibala med 50.000 ter 170.000 in se močno znižala od zadnjega obdobja med ledenimi dobami in časom največjega obsega ledenikov (pred 21.000 leti). Od takrat naprej se je populacija spet povečevala.

Efektivna velikost populacije goloba selca ni bila večja od tiste, ki jo imajo druge splošno razširjene vrste ptic. Bila je celo mnogo nižja od pričakovane, glede na ogromno populacijo (3 do 5 milijard osebkov). Večinoma je desetkrat nižja od velikosti populacije, pri tej vrsti pa je bila celo 1.000-krat manjša, kar je značilno za vrste, ki imajo ekstremne razlike v številčnosti populacije v različnih obdobjih (večinoma je osebkov srednje veliko, v določenih obdobjih pa število močno naraste).

Modeli okoljskih razmer so pokazali, da so podnebne spremembe povzročale velike spremembe v velikosti območij z ugodnimi razmerami za življenje golobov selcev. Po zadnji otoplitvi se je število hrastov drastično povečalo, kar je povzročilo povečanje populacije na več kot milijardo. Pojavila so se tudi obdobja, ko je bilo hrane dovolj za kar 6-8 milijard ptic, kar zopet potrjuje teorijo o velikih spremembah njihove številčnosti.

Glede na velika nihanja številčnosti populacije goloba selca so avtorji raziskave sklepali, da se je človeški vpliv ujemal z naravnim upadom populacije, kar je povzročilo upad tako velikega obsega, da si populacija zaradi svojega načina življenja, ki je za uspešno razmnoževanje in preživetje plenjenja zahteval velike jate, ni več opomogla, zato je ptica, ki je v največji meri oblikovala ekosisteme Severne Amerike, izumrla. Žal pa moramo to hipotezo jemati z zrnomo soli, saj so vse genetske analize temeljile na sekveniranju zgolj treh genomov, avtorji raziskave pa niso mogli najti nobenega kazalca naravnega dejavnika upada populacije, ki bi se ujemal s človeškimi dejavniki iztrebljenja te vrste.

KAJ SE IZ TEGA LAHKO NAUČIMO DANES?

V zadnjem času se močno ukvarjamo z ohranjanjem redkih vrst, ki so zaradi majhnih populacij izjemno ranljive, pozabljamo pa, da lahko izumrejo tudi pogoste vrste, tiste, ki zaradi velikih populacij na okolje vplivajo v veliko večji meri kot redke. Do sedaj so razlogi za izumrtje slednjih vrst še zelo slabo raziskani, kar naše okolje postavlja v zelo neugoden položaj. Vrste, ki imajo podobne cikle množičnega pojavljanja, je namreč zelo veliko in njihovo izumrtje bi popolnoma spremenilo vse ekosisteme, na katerih navsezadnje temeljimo tudi mi.]

VIR:

- CHIH-MING, H., PEI-JEN, L. S., M. ZINK, R., WEI-CHUNG, L., TE-CHIN, C., WEN-SAN, H. & SHOU-HSIEN, L. (2014): Drastic population fluctuations explain the rapid extinction of the passenger pigeon. - *PNAS* 29, 10636-10641.

IZ ZBIRK
PRIRODOSLOVNEGA
MUZEJA SLOVENIJE

foto: Ciriil Mlinar - Cic

Plašica

// Urška Kačar, Al Vrezec

Čeprav si pod ornitološko muzejsko zbirko predstavljamo večinoma preparate ptic, ali vsaj njihovih delov in jajc, pa ptice v naravi puščajo za sabo tudi druge strukture, ki so ravno tako pomembne za preučevanje njihovega življenja. Ene izmed takšnih struktur so gnezda, katerih sestava in oblika sta vselej vrstno značilni, poleg tega pa odvisni od materialov, ki jih ptice najdejo v svojem okolju. Navsezadnje pa je ohranjeno gnezdo v muzejski zbirki, tako kot jajce, jasen dokaz o gnezdenju vrste na nekem območju, če ne celo vir veliko drugih informacij. Na prelomu iz 19. v 20. stoletje so imeli v Deželnem muzeju za Kranjsko okoli 100 gnezd, ki so bila običajno shranjena skupaj z jajci. Gnezda z jajci so bila na ogled v razstavnih prostorih. Večini gnezd zob časa ni prizanesel in se do danes žal niso ohranila. Vendar pa v zbirki Prirodoslovnega muzeja Slovenije zbudajo pozornost tudi nekatera gnezda, zbrana v zadnjem času. Takšno je umetelno gnezdo plašice (*Remiz pendulinus*), ki ga je našel in zbral ornitolog in dolgoletni sodelavec Prirodoslovnega muzeja Slovenije Dare Šere, in sicer 25. maja 1991 na Ljubljanskem barju pri potoku Prošca (inv. št. PMSL 5199). Gnezdo ima še poseben pomen predvsem zaradi tega, ker izvira iz zadnjega invazijskega obdobja vrste v 80. in v začetku 90. let, ko so plašice gnezdile na Ljubljanskem barju, po letu 1996 pa nič več.

KRMILNICA, IDEALNA PRILOŽNOST ZA FOTOGRAFIRANJE

Z nastopom zime v naravi pticam začne primanjkovati hrane, zato se le te pogosto pričnejo približevati človekovim naseljem. Če jim v okolici svojega doma postavimo krmilnico, ki je vso zimo dobro založena s hrano, lahko na njej opazujemo precej različnih vrst ptic. Ko ob krmilnico postavimo še z mahom ali lišaji poraščeno vejo, na kateri bodo ptice pristajale, lahko naredimo dobre fotografije obiskovalk krmilnice.

BRGLEZ (*Sitta europaea*), **DLESK** (*Coccothraustes coccothraustes*) in **PINOŽA** (*Fringilla montifringilla*)

Umetnost je ujeti pravi trenutek.

MATEJ KOVAČIČ

IZOBRAZBA: naravovarstveni tehnik // ZAPOSLOTEV: samostojni podjetnik

O FOTOGRAFIRANJU: S fotografiranjem narave sem se začel ukvarjati že v osnovni šoli. Trenutno uporabljam Canon EOS 7d mark II ter objektiv Canon 300mm f2.8. Več fotografij lahko najdete na spletni strani: www.narava.net.

foto: **Tine Strosar**

PROGRAM PREDAVANJ, IZLETOV IN AKCIJ DOPPS, APRIL - JUNIJ 2018

Za dodatne informacije o dogodkih lahko pokličete v pisarno društva na telefonsko številko **01/426 58 75** ali vodjo izleta oziroma delavnice. Morebitne spremembe bodo objavljene na spletni strani društva **www.ptice.si** in na FB-strani **www.facebook.com/pticeDOPPS** najkasneje na dan dogodka.

- predavanje
- izlet
- akcije / delavnice / stojnice / popisi
- lokacija
- ura
- informacije

ZELENA REGA
(*Hyla arborea*)
foto: iStock

APRIL						
PON	TOR	SRE	ČET	PET	SOB	NED
						1
2	3	4	5	6	 7	 8
9	10	11	12	13	14	 15
16	17	18	19	20	21	 22
 23	24	25	26	 27	28	29
30						

MAJ						
PON	TOR	SRE	ČET	PET	SOB	NED
		1	2	3	 4	 5
7	8	9	10	11	 12	 13
14	15	16	17	18	19	20
21	22	23	 24	 25	 26	 27
28	29	30	31			

JUNIJ						
PON	TOR	SRE	ČET	PET	SOB	NED
				1	2	 3
4	5	6	7	8	 9	10
11	12	13	14	15	16	 17
18	19	20	21	22	 23	24
25	26	27	28	29	30	

SOB 7 APR SPOZNAVANJE SOV OB CERKNIŠKEM JEZERU

 Janez Dragolič (informacije in prijave na 031 610 368 ali na janez@dragolic.com)

 na parkirišču na koncu vasi Dolenje jezero

 ob 19.30

 Bi se radi naučili, kako se oglašajo sove ali celo kakšno v živo tudi videti? Ko bo padel mrak, se bomo odpravili na sprehod ob Cerknškem jezeru in skušali slišati in mogoče celo videti eno izmed petih vrst sov, ki jih najdemo na tem območju. Pridite primerno terensko opremljeni. Izvedba izleta je odvisna od vremena, zato je priporočljivo, da se na izlet prijavite, tako da vas bomo lahko pravočasno obvestili, če bi izlet odpadel.

IZLETI

MALI SKOVIK
(*Glaucidium passerinum*)
risba: Jan Hošek

SOB 7 APR DAN ZA SPREMEMBE - POVEZUJEMO SKUPNOST

 DOPPS, Zavod Modri december

 Naravni rezervat Škocjanski zatok, Sermin 50, Koper

 od 9.00 do 13.00

 Generalna skupščina Združenih narodov je 18. septembra 2007 razglasila 2. april za svetovni dan zavedanja avtizma, s katerim spodbuja in ozavešča celotno družbo o ustvarjanju primernih življenjskih razmer za osebe z avtizmom in Aspergerjevim sindromom. V soboto, 7. aprila, bo v Škocjanskem zatoku pripravljena stojnica z informacijami in literaturo o spektroavtistični motnji.

SOB 7 APR V KRAKOVSKI GOZD PO RESSLLOVI POTI

 DOPPS, ZGS, ZRSVN; kontaktna oseba **Andrej Hudoklin, ZRSVN** (041 893 740)

 zborna mesto je na parkirišču pri gostilni Žolnir v Kostanjevici na Krki

 od 8.00 do 12.00

 Krakovski gozd je največji nižinski poplavni gozd pri nas. Spoznali ga bomo s sprehodom po nekoliko spremenjeni trasi Resslerove poti. Sprehod bodo popestrili poznavalci ptic, dvoživk, rastlin, gozda, lokalne zgodovine, hidroloških razmer. Pojasnili bomo tudi problem upadanja podtalnice in obnove hrastovih sestojev, kar nameravamo urediti s kohezijskim projektom. Tradicionalni sprehodi potekajo v sodelovanju z Občino Kostanjevica na Krki in različnimi strokovnjaki iz Zavoda za gozdove, Zavoda RS za varstvo narave in DOPPS že od leta 1999. Krakovski gozd je v spomladanskem času običajno poplavljen, zato ne pozabite na škornje! Če bo deževalo, se primerno opremito.

Prosimo vas, da termine še enkrat preverite v Napovedniku na naši spletni strani **www.ptice.si**, kjer so podrobneje navedene tudi vsebine predavanj, izletov in akcij.

SOB
7
APR
IZLET ŠOBEC

Blaž Blažič (informacije in prijave na 070 713 978 ali blaz.blazic93@gmail.com)

na parkirišču pred kampom Šobec

od 9.00 do 12.00

Obiskali bomo zanimivo območje ob Savi Dolinki, kjer se prepletajo različni življenjski prostori. Na Šobčevem bajerju se zadržujejo določene večje vrste vodnih ptic, medtem ko bomo na reki Savi lahko opazovali povodnega kosa, sivo pastirico, z nekaj sreče pa tudi vodomca. Ornitološko zanimiv je tudi borov gozd, kjer se bomo srečali z različnimi predstavniki žoln, drozgov, sinic, ščinkavcev in drugih vrst ptic pevk. Izlet je primeren tudi za mlade in začetnike.

VELIKI ŽAGAR
(*Mergus merganser*)

risba: Jan Hošek

NED

8

APR

**PTICE V GOZDOVIH
OB MURI MED TRATAMI
IN SLADKIM VRHOM**

Darko Lorenčič (informacije na 041 642 128 in obvezne prijave na lorida@siol.net)

**pri mostu čez reko Muro
v Tratah** (mejni prehod)

od 8.00 do 11.00

Izlet je namenjen spoznavanju gozdnih ptic, ki začnejo gnezditi že marca. To so predvsem žolne, detli in sinice. Spoznavali bomo tudi vodne ptice, kot so povodni kos, vodomec in veliki žagar, ki živijo ob Muri. Potrebni so terenska oprema, daljnogled in po možnosti priročnik za določanje ptic. Če bo slabo vreme, izlet odpade.

SIVA PASTIRICA
(*Motacilla cinerea*)

risba: Mike Langman
(rspb-images.com)

NED
8
APR
**SPOZNAJMO PTICE
V PARKU**

Tilen Basle

Mestni park Maribor (zbor pred Akvarij-terarijem Maribor)

ob 9.00

Na vodenem izletu bomo spoznali ptice, ki prebivajo v urbanem okolju in jih lahko srečamo tudi v bližini naših domov. Izlet je posebej primeren za začetnike in tiste, ki bi radi obnovili poznavanje ptic, posebno pozornost pa bomo namenili gnezdkam in petju ptic. Izlet sofinancira Mestna občina Maribor.

NED

15

APR

**SPREMLJANJE SELITVE
PTIC NA ZADRŽEVALNIKU
MEDVEDCE**

Eva Horvat (informacije in prijave na 041 324 131 ali eva.horvat3@gmail.com)

**parkirišče pred Železniško
postajo Pragersko**

od 8.00 do 14.00

Vsako pomlad smo lahko z nekaj sreče in vztrajnosti pričali izjemnemu pojavu selitve ptic. Na primerni lokaciji lahko v preletu ali na počitku opazujemo tudi vrste, ki pri nas ne gnezdijo. Eno izmed takšnih območij je zadrževalnik Medvedce, ki v tem letnem času skriva številne redkosti.

NED

15

APR

**ORNITOLOŠKI SPREHOD
PO ARBORETUMU
VOLČJI POTOK**

Alenka Bradač (obvezna prijava po elektronski pošti na prireditve@arboretum.si do petka, 13. 4. do 12. ure)

Arboretum Volčji potok (zbirno mesto je pri vhodu v park)

med 8.30 in 9.30

Arboretum ponuja zatočišče in hrano številnim pticam. Z dobrim sluhom in ostrim vidom boste opazili marsikatero. Priporočamo, da s seboj prinesete daljnogled. Plačati je treba vstopnino v park, vodenje sprehoda pa je brezplačno. Obvezna je prijava po elektronski pošti, pri tem pripišete še številko svojega mobilnega telefona (le za obveščanje o morebitni odpovedi dogodka).

HRIBSKI ŠKRJANEC
(*Lullula arborea*)

risba: Mike Langman
(rspb-images.com)

NED

22

APR

**ALI NA GORIČKEM
ŠE POJEJO HRIBSKI
ŠKRJANCI?**

Gregor Domanjko (informacije in prijave na 031 340 399 ter gregor.domanjko@goricko.info)

gostišče pri Rudiju v Šalovcih
(Šalovci 168a, 9204 Šalovci)

od 9.00 do 12.00

V sodelovanju z Javnim zavodom Krajinski park Goričko se bomo na izlet odpravili v osrčje Krajinskega parka Goričko in se prepričali, ali po slemenih mozaične kulturne krajine v Dolencih še pojejo hribski škranjci. Nekdaj pogosta gnezdička spada danes med najbolj ogrožene ptice na Goričkem. Udeleženci izleta bodo spoznali še druge značilne vrste ptic v mejicah, na suhih in drugih ekstenzivno rabljenih travnikih ter v travniških visokodebelnih sadovnjakih, kot so prosnik, rjavi srakoper, pivka, rjava penica in smrdokavra.

PET
27
APR

TRADICIONALNI IZLET NA CERKNIŠKO JEZERO

Marjeta Cvetko in Tine Schein
(Notranjski regijski park)

na parkirnem prostoru za vasjo Dolenje jezero

od 8.00 do 12.00

Tradicionalni izlet na Cerknško jezero je vedno prijeten družabni dogodek in dobra priložnost za opazovanje zanimivih ptic na spomladanski selitvi. Izlet je primeren tudi za začetnike in nepoznavalce ptic.

SOB
5
MAJ

PTICE V SOVJAKU V SLOVENSКИH GORICAH

Mojca Podletnik (informacije in prijave 051 219 850 ali mojca.podletnik2@gmail.com)

zbirališče pri gasilskem domu v Sovjaku v občini Sv. Jurij ob Ščavnici (Sovjak 33, 9244 Sv. Jurij ob Ščavnici)

od 8.00 do 12.00

Vasi v Slovenskih goricah mnogokrat skrivajo ptičje posebnosti, ki so pogosto prezrte. V eni izmed takšnih so na prav poseben način čistili sove, zato je vas dobila ime Sovjak. V vasi in okolici, kjer so prebivalci še ohranili mozaično kulturno krajino, najdemo še druge vrste, med njimi zbujujata pozornost pogorelec in smrdokavra. Pridružite se nam in odkrijte še druge ptice Slovenskih goric, kot so sršenar, prosnik, vijeglavka in pivka. Izlet poteka v okviru skupnih aktivnosti DOPPS in KD za zaščito naravne in kulturne dediščine Sv. Jurij ob Ščavnici.

SOB
5
MAJ

IZLET MLADINSKE SEKCIJE NA MEDVEDCE

Mitja Denac (mitja.denac@gmail.com, tel. št. 041 243 920)

železniška postaja Pragersko

od 9.00 do 13.00

Letos bomo že četrto leto organizirali izlet mladinske sekcije na vodni zadrževalnik Medvedce. To je odličen kraj za spoznavanje s pticami, hkrati pa ornitološkim sladokuscem v času selitve pogosto postreže z zanimivostmi. Poudarek bo na vodnih pticah, vendar nas v času selitve lahko marsikaj preseneti.

NED

6

MAJ

SPOZNAVANJE PTIC V PARKU TIVOLI

Dare Fekonja
(dodatne informacije in prijave na 041 513 440)

na parkirnem prostoru pred kopališčem v Tivoliju, Ljubljana

od 9.00 do 11.00

Večina ptic se je že vrnila iz toplejših krajev. Grmovnice in drevesa so se odela v pomladno zelenilo, zato bomo na majskem izletu skozi park še toliko bolj prisluhnili ptičjemu petju. Morda bomo spoznali tudi kakšno novo vrsto, ki se bo to nedeljsko dopoldne zadrževala v naši bližini. Izlet organizira Prirodoslovni muzej Slovenije v sodelovanju z DOPPS. Izlet je še posebej primeren za družine z otroki in začetnike.

SOB

12

MAJ

POIŠČIMO HUDOURNIKE

Tilen Basle (informacije in prijave na 051 636 224 ali tilen.basle@dopps.si)

na Glavnem Trgu v Mariboru (Pri Kužnem znamenju)

od 8.30 do 10.00

Hudourniki so ptice selivke, ki večino svojega življenja preživijo v letu, nekoliko si »odpočijejo« le v času gnezditve. So urbane ptice, ki danes veliko pogosteje gnezdijo v mestih kot nekdanjih naravnih bivališčih. S sprehodom po mestu bomo spoznali hudournika in zgradbe, v katerih prebiva. Izvedbo izleta sofinancira Mestna občina Maribor.

KOBILAR
(*Oriolus oriolus*)
risba: Jan Hošek

NED

6

MAJ

PTICE POPLAVNEGA GOZDA IN REKE MURE PRI GORNJI RADGONI

Robert Šiško (040 212 631), dogodek koordinirata
Nataša Bavac in
Barbara Lešnjek (informacije in prijave na 031 602 698)

zbirališče pri ribiškem domu v Lisjakovi strugi na Meleh (Ljutomerska cesta, 9250 Gor. Radgona)

od 8.00 do 12.00

Spoznali bomo značilne ptice, ki gnezdijo v rečni loki, kot so srednji detel, kobilar, črnoglavka, sinice in druge. Nekatere se bomo skušali naučiti prepoznati tudi po petju. Na izletu, ki bo potekal ob Muri, ob njeni stari strugi, skozi vrbove in topolove gozdove bomo spoznali tudi druge živalske (kačji pastirji, dvoživke, sesalci) in rastlinske vrste ter se seznanili s tem zelo pomembnim življenjskim prostorom. Priporočljivi sta primerna terenska oprema in zaščita pred klopi. Vabljeni vsi, ki želite spoznati enkratna območja ob reki Muri.

NED

13

MAJ

PTICE MOVRAŠKEGA KUKA

Katarina in Mitja Denac (informacije in prijave na 041 316 740 ali katarina.denac@dopps.si)

železniška postaja v Rakitovcu

od 7.00 do 11.00

Na Krasu prebivajo številne vrste ptic, ki jim ustreza toplo in suho podnebje. Pisani kraški travniki in pašniki, nekateri že v začetnih fazah zaraščanja, so dom hribskega škranja, skalnega in velikega strnada, rjavega srakoperja, rjave cipe, taščične penice in smrdokavre. Morda na Movraškem Kuku srečamo celo vrtnega strnada, eno najbolj ogroženih pevk v Sloveniji! V pečinah, ki se spuščajo proti Movražu, prebivata puščavec in planinski orel. Priporočamo terensko obutev, daljnogled in dovolj tekočine. Za izlet je potrebna predhodna prijava na zgornjo telefonsko številko ali elektronski naslov.

NED

13

MAJ

ORNITOLOŠKI SPREHOD PO ARBORETUMU VOLČJI POTOK

Alenka Bradač (obvezna prijava po elektronski pošti na prireditve@arboretum.si do petka, 11. 5. do 12. ure)

Arboretum Volčji potok (zbirno mesto je pri vhodu v park)

med 8.30 in 9.30

Arboretum ponuja zatočišče in hrano številnim pticam. Z dobrim sluhom in ostrim vidom boste opazili marsikatero. Priporočamo, da s seboj prinesete daljnogled. Plačati je treba vstopnino v park. Vodenje sprehoda je brezplačno. Obvezna je prijava po elektronski pošti, pri tem pripišete še številko svojega mobilnega telefona (le za obveščanje o morebitni odpovedi dogodka).

SMRDOKAVRA

(*Upupa epops*)

risba: **Mike Langman**
(rspb-images.com)

ČET

24

MAJ

PUSTOLOVSKI IZLET V ŠKOCJANSKEM ZATOKU

DOPPS

Naravni rezervat Škocjanski zatok, Sermin 50, Koper

od 9.00 do 13.00

(datum bo objavljen naknadno na spletni strani NRŠZ)

Ob Evropskem dnevu parkov (24. maj) bo v Naravnem rezervatu Škocjanski zatok organiziran voden doživljajski sprehod po učni poti, prilagojen mladim družinam, poln aktivnosti, ki otrokom in odraslim približajo doživljanje narave in jih seznanijo s pomenom zelenih tehnologij in energetske varčnosti ter pomembnosti varovanja naravnih vrednot. Sprehod bo vključeval tudi opazovanje in prepoznavanje značilnih vrst ptic s pomočjo teleskopov in daljnogledov.

PET

25

MAJ

KOŠČEV IZLET NA IŠKI MOROST

Tanja Šumrada (prijave in informacije na številki 041 974 242 ali elektronskem naslovu sumrada.tanja@gmail.com)

na mostu čez reko Iško med Brestom in Tomišljem

od 20.00 do 22.00

Še niste videli kosca? Nič zato, le redki ga vidijo, lahko pa na večernem izletu v Naravni rezervat Iški morost na Ljubljanskem barju slišite njegovo petje. Med sprehodom po krožni učni poti bomo prisluhnili tudi drugim vrstam ptic, ki pojejo in se oglašajo v večernem času. Skoraj gotovo bomo slišali glasno petje slavca, oponašanje močvirske trstnice, morda pa tudi enakomerno petje rečnega cvrčalca in kobličarja. Za obisk priporočamo pohodno obutev, ob dežju pa tudi škornje.

KOSEC (*Crex crex*)

risba: **Richard Allen**
(rspb-images.com)

SOB

26

MAJ

NOČNI IZLET - SOVE NA GORIČKEM

Željko Šalamun (informacije in prijave na 041 712 396)

zbirališče v Markovcih na Goričkem pri župniji
(Markovci 95, 9204 Šalovci)

od 20.30 do 23.00

V okviru projekta Gorička krajina, ki ga financirata Republika Slovenija in Evropska unija iz Evropskega sklada za regionalni razvoj, vas bomo v naslednjih štirih letih seznanili z življenjem in zanimivostmi nočnih ptic na Goričkem. Od šestih gnezdečih vrst sov bomo letos v Markovcih spoznali velikega skovika in morda še katero drugo vrsto. Za izlet potrebujemo primerno terensko obutev in oblačila. S sabo vzemite naglavno svetilko in odsevni jopič.

ČAPLJICA

(*Ixobrychus minutus*)

risba: **Jan Hošek**

NED

3

JUN

PTICE LJUTOMERSKO-ORMOŠKIH GORIC

Gregor Domanjko

(informacije na 031 340 399 in gregor.domanjko@gmail.com)

zbirališče v Svetinjah pri cerkvi
(Svetinje 8, 2259 Ivanjковci)

od 7.00 do 11.00

Svetinje v Ljutomersko-ormoških goricaх so poznane predvsem po kulturni dediščini in vinogradih oz. »goricah«. V strmih in peščenih brežinah goric svoj prostor za gnezdenje išče čebelar, najbolj pisana ptica v Evropi. Med goricami in v bližini naselij se še najdejo suhi travniki z mejicami in visokodebelnimi sadovnjaki, ki so prebivališče smrdokavre, rjavega srakoperja, prosnika in vijeglavke. Na bolj nedostopnih legah so ostali bukovi gozdčiči, iz katerih se oglašajo žolne in detli. Na ornitološki izlet v čudovito kulturno krajino terasastih goric ne pozabite vzeti osvežilne pijače in pohodniške obutve.

NAVADNA ČIGRA
(*Sterna hirundo*)

risba: Jan Hošek

NED

3

JUN

SPOZNAVANJE PTIC V PARKU TIVOLI

Dare Fekonja (dodatne informacije in obvezne prijave na 041 513 440)

na parkirnem prostoru pred kopališčem v Tivoliju, Ljubljana

od 9.00 do 11.00

Še zadnjič pred počitnicami se bomo sprehodili skozi ljubljanski mestni park. Ptičje petje bo kmalu potihnilo, mladiči pa si že pridno utirajo pot v samostojno življenje. Pa pogledjmo, kaj se dogaja v gostem rastlinju na začetku poletja. Izlet organizira Prirodoslovni muzej Slovenije v sodelovanju z DOPPS. Izlet je še posebej primeren za družine z otroki in začetnike.

SOB

9

JUN

DAN ODPRTIH VRAT KOLONIJE ČIGER

Tilen Basle (informacije in prijave na 051 636 224 ali tilen.basle@dopps.si)

opazovalnica na desnem bregu Ptujskega jezera

od 10.00 do 18.00

Ob Dnevu odprtih vrat kolonije čiger boste imeli priložnost podrobneje spoznati navadno čigro in si ogledati dogajanje v koloniji na Ptujskem jezeru. Prostovoljci vam bodo lahko povedali več o varstvu te vrste na jezeru, dogodek pa bo tudi odlična priložnost, da spoznate delo društva. Dogodek bo organiziran v sklopu projekta ČIGRA (PS INTERREG V-A SI-HR, PO 2014-2020).

NED

17

JUN

PTICE IN METULJI SUHIH TER MOKROTRNIH TRAVNIKOV V BUDINCIH

Kristjan Malačič (041 670 956) in **Larisa Gregur** (informacije na 051 364 012 ter larisa.gregor@goricko.info)

zbirališče pred gasilskim domom v Budincih (Budinci 21, 9204 Šalovci)

od 8.00 do 12.00

V sodelovanju z Javnim zavodom Krajski park Goričko (JZ KPG) se bomo odpravili raziskovat najbolj severovzhodni del Goričkega, naravno vrednoto državnega pomena Bejčin breg v Budincih. Gre za območje izjemne ekosistemske vrednosti z redkimi živalskimi in rastlinskimi vrstami. Na izletu ne bomo spoznali samo značilnih ptic tega območja (npr. smrdokavre, prosnika, rjave penice, rjavega srakoperja), marveč se bomo seznanili tudi z dnevnimi metulji tega območja in ukrepi JZ KPG, ki so nujno potrebni za zagotavljanje ugodnega stanja travniških habitatih tipov in vrst, ki živijo na njih.

NED

17

JUN

ORNITOLOŠKI SPREHOD PO ARBORETUMU VOLČJI POTOK

Alenka Bradač (obvezna prijava po elektronski pošti na prireditve@arboretum.si do petka, 15. 6. do 12. ure)

Arboretum Volčji potok (zbirno mesto je pri vhodu v park)

med 8.30 in 9.30

Arboretum ponuja zatočišče in hrano številnim pticam. Z dobrim sluhom in ostrim vidom boste opazili marsikatero. Priporočamo, da s seboj prinesete daljnogled. Plačati je treba vstopnino v park. Vodenje sprehoda je brezplačno. Obvezna je prijava po elektronski pošti, pri tem pripišete še številko svojega mobilnega telefona (le za obveščanje o morebitni odločitvi dogodka).

SOB

23

JUN

DAN ODPRTIH VRAT NARAVNEGA REZERVATA ORMOŠKE LAGUNE

Dominik Bombek (informacije in prijave na 051 395 514 ali dominik.bombek@dopps.si)

Naravni rezervat Ormoške lagune

od 9.00 do 14.00

Ob Dnevu odprtih vrat vas vabimo na ogled in opazovanje ptic v Naravnem rezervatu Ormoške lagune. Ornitologi in prostovoljci vas bodo popeljali po rezervatu in vam razkazali tudi nekatere bolj skrite, vendar nadvse zanimive prebivalce tega območja.

TRAVNIŠKI POSTAVNEŽ
(*Euphydryas aurinia*)

foto: Simon Kovačič

ČET
12
APR

SKUPINSKI POPIS VELIKEGA ŠKURHA NA LJUBLJANSKEM BARJU

Urša Koce
(prijave na ursa.koce@dopps.si do 9. 4. 2018)

Ljubljansko barje

v popoldanskem času
(podrobnejše informacije bodo prijavljeni dobili po e-pošti)

Vabimo vas na tradicionalni popis velikega škurha na Ljubljanskem barju, kjer spremljamo našo edino gnezdečo populacijo, ki ji žal grozi izumrtje. Pomagamo ji lahko le tako, da posameznim parom zagotovimo uspešno gnezdenje, kar bomo stori-li v dogovoru z lastniki zemljišč, na katerih bomo odkrili gnezdeče pare. K sodelovanju vabimo vse popisoval-ce iz preteklih let kot tudi nove, še posebej člane društva z Barja in oko-lice. Rezervni datum v primeru ne-ugodnega vremena je 19. april 2018, v maju pa sledi ponovitev popisa.

ČET
10
MAJ

DRUGI SKUPINSKI POPIS VELIKEGA ŠKURHA NA LJUBLJANSKEM BARJU

Urša Koce
(prijave na ursa.koce@dopps.si do 7. 5. 2018)

Ljubljansko barje

v popoldanskem času
(podrobnejše informacije bodo prijavljeni dobili po e-pošti)

Vabimo vas na tradicionalni popis velikega škurha na Ljubljanskem barju. K sodelovanju vabimo vse popisovalce iz preteklih let kot tudi nove popisovalce, še posebej člane društva z Barja in okolice. Rezervni datum v primeru neugodnega vremen-a je 17. maj 2018.

VODOMEC
(*Alcedo atthis*)
risba: Jan Hošek

VELIKI ŠKURH
(*Numenius arquata*)
risba: Mike Langman
(rspb-images.com)

PET-NED
25-27
MAJ

ORNITOLOŠKA STOJNICA NA KMETIJSKO-OBRTNEM SEJMU (KOS) V LENARTU

Robi Šiško (040 212 631 ali stari.vulkan@gmail.com)

Hipodrom Polena - Lenart

vsak dan od 9.00 do 18.00

SOB
26
MAJ

DRUGI SKUPINSKI POPIS VODOMCA NA KRKI

Urša Koce
(prijave na ursa.koce@dopps.si do 21. 5. 2018)

Krka

celodnevni popis
(podrobnejše informacije bodo prijavljeni dobili po e-pošti)

Vabimo vas, da se nam pridružite pri drugem popisu vodomca na Krki, ki ga bomo opravili s kanuji po več kilometrov dolgih odsekih reke. V primeru visoke vode se popis prestavi na datum, ko bodo razmere ugodnejše. Za izposajo čolnov in topel obrok bo poskrbljeno.

PON
23
APR

SKUPINSKI POPIS VODOMCA NA KRKI

Urša Koce
(prijave na ursa.koce@dopps.si do 23. 4. 2018)

Krka

celodnevni popis
(podrobnejše informacije bodo prijavljeni dobili po e-pošti)

Krka je bila šele nedavno prepoznana kot eno najpomembnejših gnezditvenih območij za vodomca v Sloveniji. Odtlej na območju redno spremljamo število gnezdečih parov. Vabimo vas, da se nam pridružite pri letošnjem popisu, ki ga bomo opravili s kanuji po več kilometrov dolgih odsekih reke. V primeru visoke vode se popis prestavi na datum, ko bodo razmere ugodnejše. Za izposajo čolnov in topel obrok bo poskrbljeno. V maju sledi ponovitev popisa.

The global Partnership for nature and people

The grid includes logos for countries such as Andorra, Argentina, Armenia, Australia, Austria, Azerbaijan, Bahamas, Bahrain, Belarus, Belgium, Benin, Bolivia, Botswana, Brazil, Bulgaria, Burkina Faso, Burundi, Cameroon, Canada, Chile, Cook Islands/Cote d'Ivoire/Croatia, Cuba, Cyprus, Czech Republic, Denmark, Djibouti, Dominican Republic, Ecuador, Egypt, El Salvador, Estonia, Ethiopia, Faroe Islands, Fiji, Finland, France, French Polynesia, Germany, Ghana, Gibraltar, Greece, Hong Kong, Hungary, Iceland, India, Indonesia, Iraq, Ireland, Israel, Italy, Japan, Jordan, Kazakhstan, Kenya, Kuwait, Kyrgyzstan, Latvia, Lebanon, Liberia, Liechtenstein, Lithuania, Luxembourg, Macedonia, Madagascar, Malawi, Malaysia, Malta, Mauritania, Mauritius, Mexico, Montenegro, Morocco, Myanmar, Nepal, Netherlands/New Caledonia, New Zealand, Nigeria, Norway, Palau, Palestine, Panama, Paraguay, Philippines, Poland, Portugal, Puerto Rico, Qatar, Romania, Rwanda, Saudi Arabia, Serbia, Seychelles, Sierra Leone, Singapore, Slovakia, Slovenia, South Africa, Spain, Sri Lanka, Sweden, Switzerland, Syria, Taiwan, Thailand, Tunisia, Turkey, Uganda, Ukraine, United Kingdom, Uruguay, USA, Uzbekistan, Zambia, and Zimbabwe.

ERKKI KORPIMÄKI – EDEN SVETOVNO NAJPOMEMBNEJŠIH EKOLOGOV

// pogovarjala se je Petra Vrh Vrezec

ERKKI KORPIMÄKI je mednarodno priznani strokovnjak za koconogega čuka (*Aegolius funereus*), malega skovika (*Glaucidium passerinum*), ekologijo sov in odnose plen-plenilec.

vse foto: arhiv **Erkkija Korpimäkija**

Mednarodno priznani raziskovalec Erkki Korpimäki na svojem raziskovalnem območju v zahodni Finski že več kot 50 let zelo uspešno preučuje koconogega čuka (*Aegolius funereus*), ekologijo sov in odnose plen-plenilec, zato ni presenetljivo, da je za svoj veliki prispevek k raziskovanju in ohranjanju sov v začetku marca letos prejel prestižno mednarodno nagrado (Champion of Owls Award), ki so mu jo podelili na 16. Mednarodnem festivalu sov (World Owl Hall of Fame) v Houstonu v ZDA. V mednarodnih znanstvenih revijah je objavil več kot 280 člankov in je med najbolj citiranimi raziskovalci v kategorijah ekologije in okolja. Korpimäki že desetletja ugotavlja, kako gozdarstvo, kmetijstvo in podnebne spremembe vplivajo na populacijsko dinamiko sov, zato si prizadeva za ohranjanje starih gozdov na Finskem. Je tudi mentor številnim študentom in raziskovalcem s Finske in vsega sveta.

Prosim, povejte mi, kdaj ste se začeli zanimati za ptice in kako ste se odločili za raziskovanje sov?

Ptice so me začele mikati v srednji šoli, ko sem pričel obiskovati naravoslovni krožek, v okviru katerega so bili v bližnji okolici organizirani izleti za opazovanje ptic. V tem krožku se nas je del dijakov ukvarjal z naravnimi dupli koconogega čuka, da bi bolje raziskali gnezdenje te sove. V naravnih duplih smo zbirali izbljuvke in jih pošiljali profesorju Seppu Sulkavi na Univerzo v Oulu (severna Finska). Tako sem prišel v stik s profesorjem in jeseni leta 1965 začel s svojimi prvimi raziskavami gnezdenja koco-

nogega čuka v gnezdilnicah. Približno 5-10 km od naše kmetije, kjer sem živel s starši, sem za to malo sovo to leto postavil med 20-30 gnezdilnic. Naslednje pomlad sem imel zasedeni dve. Skupaj s še enim lokalnim obročkvalcem smo mladiče obročkali. Potem smo postavili še več gnezdilnic in leta 1973, ko sem resneje začel z raziskavami, je bilo na precej velikem območju med 150 in 200 gnezdilnic. V naslednjih 10 letih, do zgodnjih 80-ih, smo vsako leto pregledovali med 150-170 gnezdilnic, ki so pokrivalo 3000 km² veliko raziskovalno območje. V 90-ih je bilo na mojem območju le še okoli 30 naravnih dupel, ki so jih predvsem v vedno redkejša drevesa trepetlik naredile zelo številne črne žolne.

Ste eden najboljših ekoloških znanstvenikov na svetu. Objavili ste malo manj kot 300 strokovnih člankov v recenziranih revijah. Kakšen je vaš delavnik?

K temu je pripomogla velika raziskovalna skupina, ki sem jo ustvaril v zadnjih 20-30 letih. Sem profesor ekologije živali na oddelku za biologijo Univerze v Turku in mentor številnim doktorskim študentom, ki zbirajo podatke, jih analizirajo, pišejo članke, pri katerih jih vodim in usmerjam. Raziskujemo tudi postovke v gnezdilnicah, zelo pomembna raziskovalna tema pa so mehanizmi, ki vplivajo na populacijske cikle voluharic, tako da moji članki niso samo o sovah ali ujedah. Približno polovica jih je o populacijskih ciklih voluharic in tudi drugih stvareh. Trenutno imamo precej velik projekt na arhipelagu blizu mesta Turku. Z njim želimo ugotoviti, kakšen je vpliv plenjenja

tujerodnega ameriškega minka na ptice arhipelaga. Člankov o sovah je torej samo okoli 100.

Nedavno ste s Harrijem Hakkarainenom objavili monografijo o koconogem čuku. Ste vodilni strokovnjak za to malo sovo. Povejte nam, kako je napredovala študija te vrste med vašo raziskovalno kariero?

V začetniškem obdobju, od leta 1966 do približno 1972, smo opisovali ekološke značilnosti vrste. Takrat mi je bil to le konjiček. Ko sem leta 1971 na Univerzi v Oulu začel študirati biologijo, so bile te raziskave bolj usmerjene. Doktorat sem delal iz ekologije koconogega čuka. Na svojem raziskovalnem območju v gozdu in na kmetijskih površinah sem naredil popise ptic in malih sesalcev. Na osnovi tega sem želel ugotoviti, kateri vrsti plena daje koconogi čuk prednost v povezavi z razpoložljivostjo plena v naravi. Izkazalo se je, da lovi večinoma voluharice iz rodu *Microtus*, zlasti travniške voluharice, in manj pogosto rovkke. Med pticami je izbiral v glavnem vrste, ki gnezdijo v duplih ali nad tlemi. Precej manj je izbiral talne ptice. Hotel sem vedeti, kakšen je vpliv nihanja glavnega plena na velikost zaroda, začetek valjenja in gnezditveni uspeh koconogega čuka. Leta 1989 sem dobil prvega doktorskega študenta, Harrija Hakkarainena. Z njim sva raziskovala razmnoževalni napor in spolno dvočlčnost te vrste sove. Naredila sva veliko raziskav, ki bi potrdile hipoteze, oblikovane na osnovi opazovanj in podatkov. Zelo pomembna raziskava je zadevala mnogoženstvo (poliginija) in mnogomoštvo (poliandrija) koconogega čuka. V dobrih letih je bilo 10-20 % samcev poligamnih. Imeli so 2-3 samice na oddaljenosti 1 do 4 km in so morali nahraniti tako samice kot mladiče. A samo dva samca sta bila tako učinkovita lovca, da sta lahko imela tri samice. Tudi

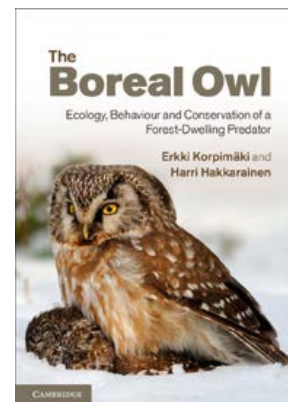
nekatero samice so imele po dva samca. V populaciji so tudi nesparjeni, samski samci. Teh je okoli 30 odstotkov. Ugotavljala sva razlog za to. Naredila sva zanimiv poskus, da bi ugotovila, zakaj nekateri samci nimajo samic. Poiskala sva gnezdilnice, ob katerih so peli nesparjeni samci. Zgodaj gnezdeče samice, ki po 2-3 tednih zapustijo gnezdo z mladiči v oskrbo samcu, sva vzela z gnezda tik preden so odšle in jih preselila v gnezdilnico nesparjenega samca. Ti samci so s temi samicami gnezdili in bili pri tem celo uspešni. Poskus je pokazal, da je glavni vzrok za toliko nesparjenih samcev premajhno število samic zaradi večje umrljivosti. Nesparjeni samci so torej sposobni gnezditi, nahraniti družino ali dobiti samico v svojo gnezdilnico. To je bil res zelo zabaven poskus, a uspešen! A to je le delček vseh naših eksperimentov.

Ampak kako ste imeli ob vsem še čas za pisanje - učili ste, imeli študente, ki so velikokrat trkali na vaša vrata in razpravljali bodisi o izvedbi poskusov bodisi zapletih pri pisanju člankov?

Čas se je našel. Pisal sem večinoma med svojim prostim časom in zunaj pisarne, zvečer, ko ni bilo motenj (nasmeh).

Male sove so na splošno zelo slabo raziskane. Poleg koconogega čuka se ukvarjate še z malim skovikom. Zakaj menite, da je z znanstvenega in varstvenega vidika bolje raziskovati male vrste sov?

Male sove gnezdijo v večjih gostotah kot velike sove ali večje ujede, zato je lažje dobiti dovolj velik vzorec na manjšem raziskovalnem območju, in ravno to je razlog, da jih je preprosteje raziskovati. Drugi vzrok je, da so manjše sove plen večjih plenilcev, kot so

Nedavno je s svojim doktorskim študentom in tudi dobrim raziskovalcem Harrijem Hakkarainenom objavil **MONOGRAFIJO** o koconogem čuku.

Jeseni leta 1965 je Erkki začel s svojimi prvimi raziskavami gnezdenja **KOCONOGEA ČUKA** v gnezdilnicah. Vsako leto je z raziskovalno ekipo pregledal med 150 in 170 gnezdilnic.

MALEGA SKOVIKA je pravzaprav zelo lahko raziskovati, če mu ponudiš pravo gnezdilnico.

kragulj, kozača, velika uharica itd. Njihova populacija je regulirana ne samo v odvisnosti od hrane in razpoložljivih gnezdilnih mest, kot pri večjih sovah, marveč tudi s strani plenilcev. Koconogega čuka pravzaprav kar veliko raziskujejo tudi drugod, saj rad sprejme gnezdilnico. Razširjen je večinoma v severnem borealnem gozdu, le manjša populacija je v centralni Evropi. Ker pa ga ni v Veliki Britaniji, kjer je veliko raziskovalcev in opazovalcev ptic, je vrsta manj raziskana od bolj razširjenih sov, npr. pegaste sove, čuka itd. Vrsta gnezdi tudi v severni Ameriki, a manj v gnezdilnicah kot v naravnih duplih, ker imajo več vrst detlov, ki dolbejo luknje v drevju. V Evraziji pa le črna žolna dela dovolj velika dupla za koconogega čuka, pa še ta ima mnogo odjemalcev oz. tekmecev – kavko, veverico, goloba duplarja. Zato primernih naravnih gnezdišč za koconogega čuka pogosto primanjkuje.

Pri malem skoviku pa je problem, da ne sprejme navadne gnezdilnice. Pred okoli 25-30 leti so amaterski finski obročkovačci ugotovili, da mali skovik sprejme gnezdilnico, če je sprednja stranica zelo debela, vsaj 5 cm, vhodna odprtina pa velika okoli 45 mm. Take gnezdilnice skoviki uporabljajo za

gnezdenje ali kot shrambo hrane pozno jeseni, da lahko preživijo zimo. Malega skovika je pravzaprav zelo lahko raziskovati. Jeseni samo raziščeš, koliko hrane je v shrambah, ujameš lastnika, ga stehtaš, določiš vrsto plena in spol, prihodnjo pomlad ugotavljaš preživetje, kako uspešno gnezdi ...

V obdobju raziskovanja ste zbrali res dolgoletne podatke o sovah in njihovem glavnem plenu, voluharicah. Ali lahko, prosim, za bralce revije poveste, zakaj so takšne dolge študije potrebne?

Če želiš ugotoviti pravi fitnes (sposobnost prilagajanja na okolje) posameznega osebka, potrebuješ dolgoletne podatke. Z njimi označenemu osebku slediš skozi vse njegovo življenje. S tem izveš, koliko mladičev je speljal vsako gnezditveno sezono, koliko jih je preživelo, ugotoviš dejavnike, ki vplivajo na preživetje, itd. To je en vidik dolgoletnih podatkov, drugi pa je, da je v okolju veliko sprememb – predvsem so to velike izgube življenjskih prostorov. To se kaže tudi v borealnem gozdu na Finskem, ki ga uničuje gozdarstvo, ki je za državno ekonomijo zelo pomembno. Žal imamo v osrednji Finski in na jugu ohranjenih zelo malo gozdov. Večina je ohranjena na severu in vzhodu. Dolgoletne podatke res nujno potrebujemo, saj vidimo vpliv golosečnje na osebkov fitnes in populacijsko gostoto, ocenimo lahko populacijski trend za gozdne vrste sov ipd. Kot vidite, se danes dogajajo velike okoljske spremembe. Na severu Evrope to pomeni, da so predvsem jeseni milejše – v pozni jeseni je ponoči manj zmrzovanja in več dežja. Da ugotoviš, kaj vpliva na izgubo življenjskega okolja in na klimatske spremembe, seveda spet potrebuješ dolgoletne podatke. Na takih raziskavah trenutno delamo, pri čemer jemljemo malega skovika kot modelno vrsto.

Njegovo **RAZISKOVALNO OBMOČJE** je v borealnem gozdu na zahodu Finske.

Pogovor je potekal v času Mednarodne sovje konference v Evori, septembra 2017.

FOTOGRAFSKI NATEČAJ »NAŠA MOKRIŠČA«

OD 20. FEBRUARJA DO 20. MAJA 2018

Namen natečaja je s fotografskimi deli zajeti naravo mokrišč Občine Ormož, Občine Središče ob Dravi in Občine Sveti Tomaž in z naborom fotografij pripraviti fotografsko razstavo, ki bo lokalno naravo še dodatno približala širši javnosti. Fotografije naj prikazujejo življenje na omenjenih mokriščih, njihove prebivalce (rastlinske in živalske vrste), raznolikost življenjskih okolij, doživljanje območja itd. Tri najboljša dela bodo nagrajena.

Več informacij dobite pri koordinatorju fotografskega natečaja Dominiku Bombeku: dominik.bombek@dopps.si, 051 395 514 ali na spletni strani: <http://livedrava.ptice.si/fotografski-natecaj-nasa-mokrisca/>

REGLJA (*Anas querquedula*)
foto: Jure Novak

POMEMBNO OBVESTILO ZA MLADE MED 10. IN 19. LETOM STAROSTI!

ORNITOLOŠKI TABOR »CERKNICA 2018«

// Tilen Basle

Si želiš poglobiti znanje na področju ornitologije in naravovarstva? Se izpolniti v prepoznavanju ptic na terenu ter se ob tem zabavati? Da? No, potem se moraš nedvomno udeležiti **Mladinskega ornitološkega raziskovalnega tabora »Cerknica 2018«**. S prijavo pohiti, saj je število mest omejeno, zanimanje pa veliko!

Letos bomo v začetku poletnih počitnic skupaj z Notranjskim regijskim parkom v okviru projekta **LIFE Stržen** organizirali že tradicionalni mladinski tabor. Potekal bo na območju Notranjskega regijskega parka **od nedelje, 24. junija, do sobote, 1. julija 2018**. Na taboru bo delovalo 6 skupin, ki jih bodo vodili izkušeni mentorji – ornitologi. V skupini bodo največ 4 udeleženci. Vsaka skupina se bo lotila raziskovanja določene teme. Poleg bolj poglobljenih bodo delovale tudi skupine za tiste, ki v svet ptic šele vstopate.

KAKO SE PRIJAVIŠ NA TABOR

Če se želiš udeležiti tabora, nam to čim prej sporoči po elektronski pošti na naslov **tilen.basle@dopps.si**, in poslali ti bomo prijavnico. Prijave zbiramo do **1. junija 2018** oziroma do zapolnitve prostih mest. Za več informacij pokliči na številko 051 636 224 ali piši na zgornji naslov.

Kotizacija za udeležbo na taboru znaša **30 €**. Več informacij o taboru boste udeleženci prejeli po prijavi, natančne informacije pa dobrih 14 dni pred začetkom tabora.

V bližini doma

ČRNI TELOH (*Helleborus niger*)

“Tam, kjer veter sneg odnaša in je zemlja zgodaj spomladaj topla, cvete naša rastlina v toplih zimah od božiča do velike noči,” je davno tega zapisal Martin Cilenšek. Dandanes nas njegovi beli popki, skriti med temno zelenimi usnjatimi listi, pozdravljajo že od konca novembra. Pomladnemu soncu izpostavljeni cvetovi pogosto dobijo rožnat, včasih tudi zelenkast nadih. Nam je domač, povsod ga videvamo, ni čudno, da je poznanih vsaj 60 domačih imen, številna nakazujejo, da je strupen. Vrtnarski različki doživljajo pravo eksplozijo priljubljenosti. Občudujemo ga v naravi, v vazi se njegova lepota kmalu osuje. Odkar smo v EU, je zavarovan, prepovedano je ruvanje rastlin in nabiranje plodov.

besedilo: **Metka Škornik**, foto: **Ljubica Zemljak**

NUTRIJA (*Myocastor coypus*)

Nutrija, tujerodna vrsta iz Južne Amerike, se je pri nas dobro udomačila in prilagodila človekovi bližini. Pokrita je z gostim kožuhom, ima dolg gol in okrogel rep ter močne glodače. Po velikosti bi jo morda lahko primerjali z bobrom, ki ima ravno tako gol, a ploščat rep. Nutrija ne vidi najbolje, zato pa ima boljši sluh in voh. Naseljuje stoječe in tekoče vode, kjer si v breg izkoplje rov. V prehrani je predvsem rastlinojeda, istočasno pa se je navadila sprejemati hrano od človeka, nekatere celo iz rok. Kot glodalec se odlikuje z veliko plodnostjo - v sezoni ima več legel s po več mladiči. V življenju je vrsta razmeroma družabna, saj jih neredko vidimo skupaj deset in celo več.

besedilo in foto: **Ivo Božič**

Na terenu

MALI KLINKAČ (*Aquila pomarina*)

Krakovski gozd z okolico močvirnih travnikov je edino gnezdišče orla malega klinkača pri nas. Prvi podatek o gnezdenju sega v leto 1976, nadaljnja opazovanja kažejo, da je orel tu le občasen gnezdilec. Pogostejši je v vzhodni Evropi in na južnem Balkanu. Je značilna poletna vrsta. K nam lahko iz vzhodne Afrike prileti že konec marca, septembra pa se poslovi. Razmeroma majhno gnezdo je skrito v krošnji visokoraslih dreves. Najlaže ga bomo opazovali v času dopoldanske poletne termike, ko se med kroženjem dviguje nad Krakovski gozd. Značilne silhuete ni mogoče zamenjati s kanjo (*Buteo buteo*). Dolge peruti so med jadranjem široko razprte, od kanje ga loči tudi povsem rjavo obarvana spodnja stran, na hrbtini strani pa sta dobro opazna ozka podkvasta belina na trtici in majhno belo polje ob korenu letalnih peres.

besedilo: **Andrej Hudoklin**, foto: **Simon Kovačič**

Za terenske sladokusce

KRATKOPRSTI ŠKRJANČEK

(*Calandrella brachydactyla*)

Kratkoprsti škrjanček je gnezdilec južne Evrope, prezimuje pa v Afriki. Njegov življenjski prostor so odprte površine, ki so večinoma suhe in z redko talno vegetacijo. Pri nas ga najlaže srečamo v Vipavski dolini, kjer imamo gnezditveno sumljive podatke. Druga opazovanja so bolj naključne narave. Večinoma gre za podatke s selitve v aprilu in maju, ko ga lahko srečamo na njivah, travnikih, pogosto tudi na makadamskih kolovozih. Sicer družabna vrsta ptice se pri nas pojavlja posamič, redko v paru. Od drugih škrjančev se razlikuje po manjši postavi in zelo svetli – peščeni obarvanosti. Njegov kljun je krajši in nekoliko debelejši, na perutih pa ne bomo opazili belega roba. Ni ogrožen, vendar Slovenija leži zunaj njegovega območja razširjenosti.

besedilo: Mitja Denac, foto: Alen Ploj

BRENČEČI PAJEK (*Anyphaena accentuata*)

Privlačno ime je brenčeči pajek dobil po zanimivem obnašanju samca med parjenjem. S palpi in spreminjivimi nogami namreč samec bobna pred zatočiščem samice, z zadkom pa udarja ob list in proizvaja brenčeče zvoke. Razširjen je po celotni Evropi. Najraje se zadržuje na debelih in v krošnjah listavcev, najdemo pa ga tudi na grmih in iglavcih. Čez dan se zadržuje v svoji svileni spalnici, ki jo spleta med listi. Je nočni plenilec, ki lovi krilate žuželke v krošnjah dreves in grmov. Je precej pogost in ga lahko najdemo skozi vse leto, od zgodnje pomladi do pozne jeseni, pozimi pa pod lubjem starih odmrlih dreves, kamor se skriva pred mrazom. Samice zrastejo do 9 mm, samci do 7 mm. So svetlo rjave barve, zelo enostavno pa lahko vrsto prepoznamo tudi s fotografij, saj ima na zadku štiri temne lise v obliki puščice.

besedilo in foto: Tea Knapič

MAJSKI HROŠČ (*Melolontha melolontha*)

Majski hrošč je 25 do 30 mm velik hrošč z rdečerrjavimi krilnimi pokrovcami in pahljačastimi tipalkami, ki ga večinoma vidimo od konca aprila ali začetka maja. Po obdobju pojavljanja je dobil tudi ime. Ličinka živi v tleh, kjer se 3 do 4 leta prehranjuje s koreninami trav in drugih rastlin, v hladnejših okoliščinah tudi do 5 let. V preteklosti se je majski hrošč periodično pojavljal v zelo velikem številu, tako imenovanem rojenju, ko se je izleglo in vzletelo na tisoče hroščev hkrati. Zaradi tako velikega števila so povzročali škodo v kmetijstvu, zato so jih v prvi polovici 20. stoletja praktično iztrebili. Odkar za ravnanje s pesticidi veljajo strožja pravila, si je majski hrošč nekoliko opomogel. Zopet jih ob lučeh opazujemo v pozno pomladnih večerih ali pa v času, ko se spretavajo okoli drevesnih krošenj.

besedilo: Andrej Kapla, foto: Al Vrezec

5 LET VARSTVA NARAVE OB DRAVI

ZAKLJUČIL SE JE PROJEKT LIVEDRAVA

// Damijan Denac, Nataša Šalaja, Luka Božič, Urša Koce, Dominik Bombek,
Polona Pagon, Tilen Basle, Matjaž Premzl, Nevenka Pfajfar

MALI DEŽEVNIK
(*Charadrius dubius*)
foto: Jure Novak

V minulih petih letih smo na DOPPS-u skupaj s partnerji Vodnogospodarskim podjetjem (VGP) Drava, VGB Maribor in Mestno občino Ptuj uresničevali naš največji projekt doslej, »Obnova rečnega ekosistema nižinskega dela Drave v Sloveniji« ali LIVEDRAVA. Projekt je bil obsežen in kompleksen, saj je vključeval 39 akcij. Te so bile namenjene izboljšanju stanja populacij ogroženih vrst ptic, rib in hroščev na območju Natura 2000 Drava, prav tako pa tudi doseganju boljših sistemskih rešitev upravljanja z vodami in izobraževanju. Med potekom projekta smo o delnih rezultatih v Svetu ptic že poročali, ob zaključku postavljamo v ospredje še nekaj glavnih dosežkov.

OBNOVA PRODIŠČ (SLIKE 1, 2, 3)

Z renaturacijo izbranih prodišč smo povečali število gnezdečih parov malih deževnikov (*Charadrius dubius*) z osem (povprečje v letih 2006 in 2009-2013) na 25 (povprečje v letih 2014-2017). Tako smo povečali populacijo te vrste na celotnem

SPA Drava za 35 %. Poleg tega je na teh lokacijah gneznilo tudi 6 parov malega martinca (*Tringa hypoleucos*: okoli 20 % celotne populacije SPA). Skupna površina prodišč, na katerih smo opravili ukrep, je bila več kot 10 ha. Izboljšali smo tudi metode vodnovzdrževalnih del na prodiščih, ki koristijo vrstam območja Natura 2000, hkrati pa prispevajo k zagotavljanju večje pretočnosti struge in večji poplavni varnosti. Podrobna analiza upravljanja in vpliva na ptice rečne struge bo objavljena v Acrocephalusu št. 174/175.

NOVE GNEZDILNE STENE (SLIKI 4, 5)

Rezultat vzdrževanja gnezdilnih sten za breguljko (*Riparia riparia*) je 574 gnezdečih parov te ptice (povprečje v letih 2013-2017), kar pomeni skoraj trikratno povečanje celotne populacije na SPA Drava. Po zaslugi sistematičnega uresničevanja ukrepa breguljka po več kot 20 letih ponovno redno gnezdi v strugi Drave med Mariborom in Zavrčem. Število pripravljenih sten je bilo vsako leto med dva in

(1) Renaturacija prodišč v Mali vasi leta 2010 in (2) 2014

(3) Prodišče z gnezdnom malega deževnika

foto: GURS, Luka Božič

osem, njihova skupna dolžina pa do 700 m. V istem obdobju se je zaradi novih sten gnezdeča populacija vodomca (*Alcedo atthis*) povečala za četrtno.

NOVI REČNI ROKAVI (SLIKE 6, 7, 8)

Monitoring rib je pokazal, da so se ekološke razmere po renaturaciji rečnih rokavov zanje bistveno izboljšale. Populacija pezdirka (*Rhodeus amarus*) je postala bolj stabilna in manj ranljiva. Obnavljanje rečnih rokavov, posebej zatonov, se je izkazalo kot ključno pri ohranjanju pezdirka, nežice (*Cobitis taenia*) in bolena (*Aspius aspius*). Renaturirali smo tri rečne rokave skupne dolžine 3,8 km. V neposredni okolici obnovljenih rokavov so začeli gnezdit vodomci, rokavi so postali njihovo optimalno prehranjevališče in populacija se je zaradi te akcije povečala za dodatnih 15 %.

OHRANITEV ČIGRE (SLIKA 9)

Z aktivnostmi izboljšane upravljanja nam je populacijo navadne čigre (*Sterna hirundo*) uspelo povečati na 118 parov leta 2017, kar je največ v zadnjih 14 letih. Povprečno število gnezdečih parov po izboljšnem upravljanju gnezditvenih otokov je bilo 82 (2013-2017), medtem ko jih je bilo pred projektom 54 (povprečje 2004-2012), kar pomeni, da smo populacijo povečali za 52 % in jo s tem pomembno stabilizirali. 55 prostovoljcev je

sodelovalo pri aktivnostih in skupaj so opravili 661 delovnih ur za ohranitev čigre. K rezultatu je pomembno prispevala izdelava dveh novih prodnatih gnezditvenih otokov na Ptujskem jezeru leta 2014, s skupno površino 2100 m².

RENATURACIJA IN GNEZDITVENI OTOKI (SLIKI 10, 11)

V Ormoških lagunah smo poskrbeli za obsežno renaturacijo. Zagotovili smo nov dotok vode v bazene in izdelali pet velikih in 77 manjših gnezditvenih otokov, izkopanih je bilo za 1753 m jarkov, s čimer so nastali kvalitetni življenjski prostori za gnezdenje in prehranjevanje vodnih ptic. Kupili smo 6,9 hektarjev velik del poplavnega gozda, ki je odslej trajno namenjen varstvu narave. Vzpostavili smo delujoč sistem upravljanja z življenjskimi prostori, ki obsega regulacijo gladine vode v bazenih in pašo z vodnimi bivoli. Zgradili smo hlev in servisni objekt naravnega rezervata. Maja 2017 je Vlada RS sprejela Uredbo o Naravnem rezervatu Ormoške lagune in s tem je območje, veliko 66,59 ha, postalo naravni

(4) Priprava novih gnezditvenih sten za breguljko
foto: **Tilen Basle**

(5) **BREGULJKA**
(*Riparia riparia*)
foto: **Alen Ploj**

(6) Rečni rokav v Mali vasi leta 2013 in (7) 2016

foto: obe **Damijan Denac**

(8) **NAVADNA NEŽICA**
(*Cobitis taenia*)

foto: **Michael Tiefenbach**

(9) **NAVADNA ČIGRA**
(*Sterna hirundo*)

ilustracija: **Jan Hošek**

10

(10) Priprava gnezditvenih otokov, 2016

foto: **Damijan Denac**

(11) Naravni rezervat Ormoške lagune

foto: **Matevž Lenarčič**(12) **REGLJA** (*Anas querquedula*)foto: **Jure Novak**(13) **RJAVI SRAKOPER** (*Lanius collurio*)foto: **Alen Ploj**

rezervat državnega pomena, kar je zelo pomembno za delovanje rezervata in njegov razvoj po projektu.

OBNOVITEV POPULACIJ PTIC (SLIKI 12, 13)

Čeprav je obnova populacij vodnih ptic po renaturaciji življenjskih prostorov dolgotrajen proces in se bo stanje v rezervatu sčasoma še izboljšalo, so nekateri že med projektom doseženi rezultati zelo obetavni. Največje populacije na SPA Drava imajo tukaj rakar (*Acrocephalus arundinaceus*: 15–20 parov), trstni cvrčalec (*Locustella luscinioides*: 5 parov) in trstni strnad (*Emberiza schoeniclus*: 2–3 pari), samo v bazenih na panonskem delu Drave pa gnezditna srpična (*Acrocephalus scirpaceus*) in bičja trstnica (*A. schoenobaenus*). Stalni dotok vode je omogočil ponovno gnezdenje nekaterih ogroženih vrst, ki so po opustitvi proizvodnje z območja izginile: kopnica (*Anas strepera*), reglja (*A. querquedula*), raca žličarica (*A. clypeata*), čapljica (*Ixobrychus minutus*), mala tukulica (*Porzana parva*) in grahasta tukulica (*P. porzana*). Obsežna trstišča in rogozovja naseljuje ena naših največjih lokalnih populacij mokoža (*Rallus aquaticus*: 10–20 parov). Dokaz kvalitete vzpostavljenega življenjskega prostora je tudi prvo gnezdenje brkate sinice (*Panurus biarmicus*) v Sloveniji, zabeleženo leta 2017. Z dvigom gladin v bazenih poleti 2017 so se občutno izboljšale tudi razmere za seleče se vrste; tako se je septembra tega leta samo v 5. bazenu prehranjevalo 550 vodnih ptic, za katere so bazeni pomembna postojanka na selitveni poti. S pašo smo na območju rezervata vzpostavili enega največjih kompleksov ekstenzivnih travnišč na celotnem ravninskem delu Spodnjega Podravja, kjer gnezdi rjavi srakoper (*Lanius collurio*: 4–5 parov).

Po odpravi nezakonitega lova na Ormoškem jezeru se je stanje prezimujočih populacij bistveno izboljšalo. V treh jesensko-zimskih obdobjih (september–januar) v sezonah 2012/13–2014/15 se je tu povprečno pojavljalo 2.300–4.300 vodnih ptic, v prvi sezoni po odpravi lova (2015/2016) pa 7.300 vodnih ptic, pri čemer so največja števila v novembru presejala 10.000 osebkov.

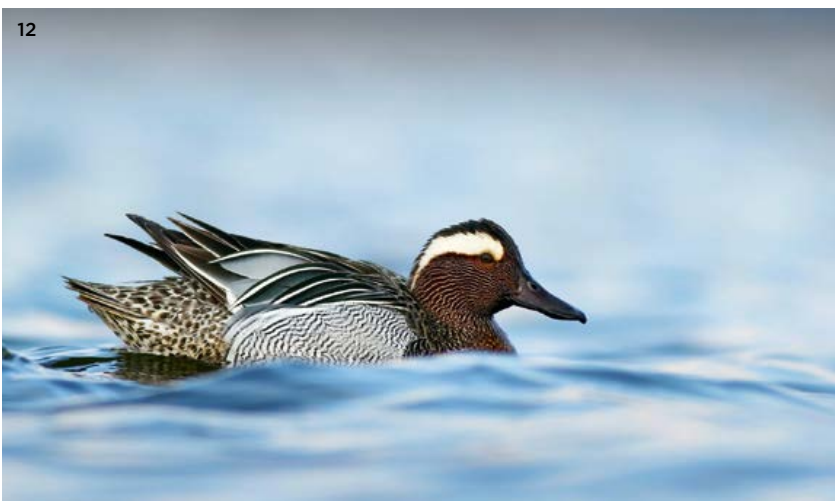
IZOBRAŽEVANJE (SLIKI 14, 15)

Organizirali smo 42 javnih predavanj o Dravi, 17 ekskurzij in sedem postavitev razstave s skupno udeležbo čez 5.700 ljudi. Dodatno smo organizirali 59 predavanj in terenskih ekskurzij za učence, dijake in študente (2.727 mladih). Organizirali smo dva

11

12

13

mladinska raziskovalna tabora. O naravni dediščini Drave in projektu smo izdali brošuro v nakladi 60.000 izvodov in jo poslali vsem gospodinjstvom vzdolž projektne območja. Posneli smo dokumentarni film, ki je bil doslej šestkrat predvajan na programih nacionalne televizije in si ga je ogledalo 136.057 ljudi. Poleg tega smo posneli serijo kratkih videospotov, dostopnih na spletni strani projekta (<http://livedrava.ptice.si/>) in YouTubu. Veliko so o projektu poročali mediji. Skupaj je bilo o dogajanju na projektu objavljenih 257 prispevkov. Ocenjujemo, da so bile informacije o projektu dosegljive 1,8 milijona ljudem v Sloveniji, kar je več kot 85 % prebivalstva.

(14) delavnica
foto: Damijan Denac
(15) opazovalnica
foto: Damijan Denac
(16) interpretacijski center
foto: Damijan Denac
(17) socio-ekonomska študija
mnenja ljudi

OPAZOVALNICE (SLIKI 15, 16)

Na Ptujskem jezeru, ki je obiskana turistična točka, smo izboljšali infrastrukturo za opazovanje ptic. Postavili smo ornitološko opazovalnico in izobraževalne table okoli jezera. Opazovalnico je 14. oktobra 2016 odprla za javnost ministrica za okolje in prostor.

Območje Naravnega rezervata Ormoške lagune smo opremili za obisk javnosti – postavili smo štiri opazovališča, ki smo jih izdelali iz ladijskih zabojnikov. Uredili smo 1,5 km dolgo učno pot, postavili 14 večjih in 17 manjših izobraževalnih tabel, makete ptic in hroščev ter uredili interpretacijski center – t.i. vrt rezervata za demonstracijo naravovarstvenih praks za vsak dom. Nekdanjo strojnico čistilne naprave smo preuredili v projektno pisarno z manjšo predavalnico. Za slepe in slabovidne smo izdelali tipni model Ormoških lagun. Izdali smo vodnik po rezervatu v slovenskem, angleškem in nemškem jeziku.

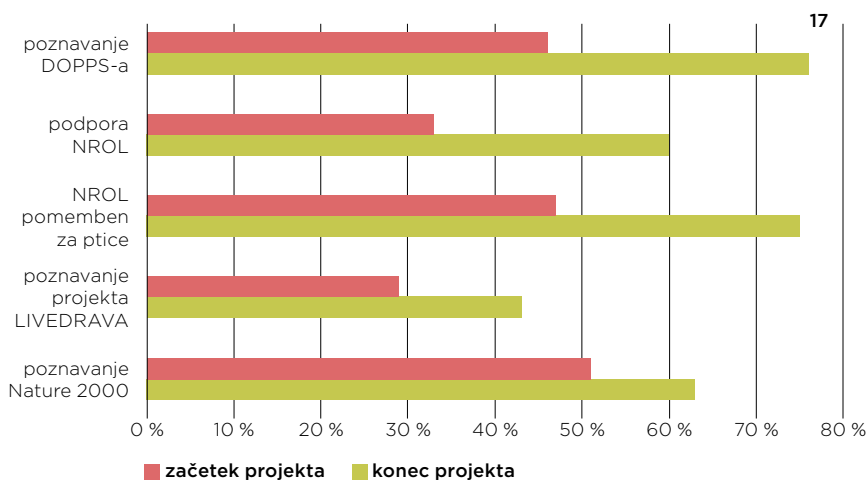

ŠTUDIJA (SLIKA 17)

Socio-ekonomska študija na začetku in koncu projekta je pokazala, da se je med projektom pomembno povečalo poznavanje omrežja Natura 2000, projekta LIVEDRAVA, Ormoških lagun kot območja, pomembnega za ptice, in DOPPS-a, povečala pa se je tudi podpora naravnemu rezervatu Ormoške lagune.

Poleg neposrednih učinkov na biotsko raznovrstnost in širjenje zavesti o pomenu varstva narave smo s tem projektom zagotovili številne razvojne priložnosti, hkrati pa tudi delovna mesta v obdobju po projektu. Medtem ko mnogi politiki in gospodarstveniki še vedno radi iščejo izgovore za nasedle in neperspektivne projekte v naravi ter pojmujejo omrežje Naturo 2000 za oviro razvoju, pozabljajo, da projekti, kakršen je ta, dejansko ustvarjajo v državnem proračunu plus (plačanih več dajatev, kot je prispevek RS), dramatično izboljšujejo ekosistemske usluge in vidno izboljšujejo kvaliteto življenja ljudi. In to bi naj bila ovira razvoju?

Več si lahko preberete v poljudnem poročilu »Obnova rečnega ekosistema nižinskega dela Drave v Sloveniji«, ki ga najdete tudi na spletni strani.

OB 90. OBLETNICI OBROČKANJA PTIC V SLOVENIJI

// Tina Petras, Petra Vrh Vrezec

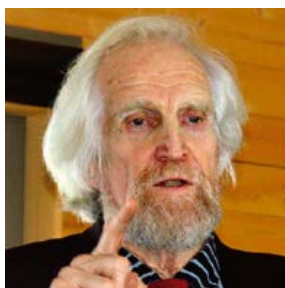
TAŠČICA (*Erithacus rubecula*)
foto: Miha Krofel

V slovenskem ornitološkem biseru, NR Škocjanski zatok, se je 25. novembra 2017 zbrala skupina obročkovalcev, ornitologov in drugih ljubiteljev ptic, da bi počastila 90 let organiziranega obročkanja in preučevanja ptic v Sloveniji. Navzoče so pozdravili strokovni vodja obročkovalskega centra doc. dr. Al Vrezec, direktorica Prirodoslovnega muzeja Slovenije dr. Breda Činč Juhant, dolgoletni obročkovalec in predsednik DOPPS Rudolf Tekavčič ter strokovni vodja NRŠZ Borut Mozetič, ki je na kratko predstavil tudi zgodovino NRŠZ.

ročkanje. Rezultati tega skupnega dela so bistveni za uspešno varstvo ptic. Navdušeno pripovedovanje o delu finskih obročkovalcev je začinil z resničnimi zgodbami iz življenja s pticami – o nevarnih plezanjih do gnezd ribjih orlov (*Pandion haliaetus*), ki jih je v 60 letih raziskovanja obročkal kar 4.000, ločitvah in prevarah pri kozačah (*Strix uralensis*) idr.

REPALJŠČICA (*Saxicola rubetra*) se pogosto zadržuje na izpostavljenih steblikah, zato je hvaležna travniška vrsta za raziskovanje. Z demografskimi

PERTTI SAUROLA
foto: Davorin Vrhovnik

Gostujoči osrednji predavatelj prireditve je bil finski raziskovalec in obročkovalec prof. **PERTTI SAUROLA**, nekdanji predsednik evropske obročkovalske zveze EURING in dolgoletni vodja finskega obročkovalskega centra (1974–2001). Pomenljiv je bil njegov stavek: »Obročkanje ptic je zanimiv, a zahteven hobi, za katerega so potrebne posebne sposobnosti in znanja. Obročkanje mora imeti jasne raziskovalne načrte, saj mora opravičiti vznemirjanje ptic in promovirati varstvo ptic in narave.« Finski gost nas je seznanil z dolgoletnim monitoringom populacij ujed in sov na Finskem, pri katerem sodelujejo prostovoljni obročkovalci in profesionalni ornitologi. V Finskem obročkovalskem centru, ki deluje v okviru Finskega naravoslovnega muzeja, je zaposlenih kar pet ornitologov, center pa ima 600 prostovoljnih obročkovalcev z dovoljenjem za ob-

foto: Davorin Tome

raziskavami na osnovi barvnega obročkanja na Ljubljanskem barju so ugotavljali, kateri dejavniki vplivajo na številčnost njene populacije. Zaradi neprimerne gospodarjenja s travišči na Ljubljanskem barju se je v zadnjih 15 letih njena populacija zmanjšala za več kot polovico. O tem je predaval prof. dr. Davorin Tome z Nacionalnega inštituta za biologijo. Izток Škornik nam je predstavil rezultate barvnega obročkanja beločelega deževnika (*Charadrius alexandrinus*) v Sečoveljskih solinah, Dare Fekonja pa velikega srakoperja (*Lanius excubitor*) na Ljubljanskem barju.

Izsledke raziskav s sodobnejšo tehniko z uporabo satelitskega sledenja in GPS-oddajnika sta nam predstavili Katarina Denac na primeru velikega skovika (*Otus scops*), bele (*Ciconia ciconia*) in črne štoklje (*C. nigra*) ter dr. Urša Koce na primeru sredozemskega vranjeka (*Phalacrocorax aristotelis desmarestii*). Z geolokatorji in barvnimi obročki so na prodiščih Drave opremili malega deževnika (*Charadrius dubius*). Tako so lahko ugotovili, kakšna je stopnja preživetja mladičev in zvestoba gnezdiščem. Slednja je pri tej vrsti visoka, zato je zagotavljanje ustrezne rečne dinamike oziroma nezaraščenosti prodišč izrednega pomena za to vrsto ptice. O varstveni problematiki malega deževnika je predaval Tilen Basle.

ilustracija: Jan Hošek

FRANC BRAČKO
foto: Davorin Vrhovnik

HUDOURNIK (*Apus apus*) se je povsem prilagodil urbanemu okolju. Če želimo še naprej opazovati to ptico v naših mestih, moramo biti previdni pri prenovi stavb. **FRANC BRAČKO**, dolgoletni obročkovalec ptic, nam je prikazal primere, kako lahko pomagamo hudourniku z gnezdilnimi nišami, ki nam hkrati lahko pomagajo tudi pri podrobnejšem raziskovanju te gnezdilke pri nas.

RAKAR (*Acrocephalus arundinaceus*)
foto: Ivo A. Božič

RAKAR (*Acrocephalus arundinaceus*) si izdeluje gnezda med stebli navadnega trsta nad vodo. Uničevanje trstišč je poleg vnosa tujerodnih rib in vznemirjanja zaradi obiskovalcev močno prizadelo njegovo populacijo na območju Drage pri Igu na Ljubljanskem barju. Še več zanimivosti iz gnezditvene biologije in ogroženosti te vrste nam je predstavil **IVO A. BOŽIČ**.

IVO A. BOŽIČ
foto: Davorin Vrhovnik

IZTOK GEISTER je med predavanjem »O smislu ornitološkega govora« orisal simboliko ptic ter kritično prikazal naš odnos do narave in naravovarstva. Spraševal se je, kakšen je odnos ptic do človeka: »Ni res, da nam nič ne povedo, le mi jih nismo sposobni slišati.«

IZTOK GEISTER
foto: Davorin Vrhovnik

Izredno zanimiva predavanja so bila tudi na temo, kako ptice izbirajo življenjska okolja. Matjaž Kerček nam je prikazal izbor gnezditvenega življenjskega prostora čopastega škrjanca (*Galerida cristata*) na Dravskem polju, Ivan Kljun pa podhujke (*Caprimulgus europaeus*) na Pivškem. Raziskave doc. dr. **ALA VREZCA** o izbiri življenjskega prostora in odnosih med tremi različnimi vrstami sov so pokazale, da lesna sova (*Strix aluco*) in koconogi čuk (*Aegolius funereus*) navadno ne sobivata, medtem ko kozača povečuje navzočnost koconogega čuka.

AL VREZEC
foto: Davorin Vrhovnik

Pred izidom je Novi ornitološki atlas gnezdilke Slovenije, z nastajanjem katerega nas je podrobneje seznanil koordinator Tomaž Mihelič. Zatem nam je Luka Božič, sedanji koordinator najdlje trajajočega popisa ptic v Sloveniji, predstavil dvajsetletne rezultate zimskega štetja vodnih ptic. Po predavanjih je sledil ogled dokumentarnega filma o Dravi avtorjev Gregorja Šubica, doc. dr. Damjana Denaca in Luke Božiča, ki je nastal v okviru projekta LIVEDRAVA.

foto: Davorin Vrhovnik

foto: Brane Lapanja

Dogodek je bil popestren s **KULTURNIM PROGRAMOM**. Poslušali smo slovensko ljudsko pesem »Kukavica« in pesem »Slavec« ruskega skladatelja Alyabyeva, ki jo je zapela Petra Vrh Vrezec ob spremljavi harmonikaša Nejca Poljanca. Manca Fekonja pa je zapela pesem »Lastovka« ob spremljavi kitarista Nejca Oseta.

Srečanje se je zaključilo z ogledom **RAZSTAVE 90 LET OBROČKANJA PTIC V SLOVENIJI** (slika desno), ki so jo v Prirodoslovnem muzeju Slovenije pripravili Al Vrezec, Janez Gregori, Urška Kačar, Mojca Jernejc Kodrič in Dare Fekonja. Kogar bi zanimalo kaj več o raziskovalni metodi obročkanja ptic, lahko prebere EURING-ovo knjižico »Obročanje ptic v raziskovalne namene in za varstvo narave«, ki sta jo v slovenščino prevedla Tina Petras in Al Vrezec.

foto: Davorin Vrhovnik

Sledila je pogostitev s prijetnim druženjem udeležencev, kjer smo se strinjali, da tovrstna srečanja

z zanimivimi in poučnimi predavanji poglobljajo naše znanje ter ponujajo priložnosti za nove ideje in sodelovanja, ki so pri varstvu narave in ptic neizogibna.

// Barbara Vidmar

Dobrodošle, ptice selivke!

Pomlad je tu, zato so mnogi mladi ljubitelji ptic že na terenu. Dvanajsto leto zapored pa smo s prvim pomladnim dnevom na spletni strani projekta Pomlad prihaja! www.springalive.net pričeli beležiti prve prihode znanilk pomladi. Če ste letos že opazili belo štokljo, kmečko lastovko, hudournika, kukavico in čebelarja, podatke o svojih opazovanjih vnesite tudi vi.

Tema letošnje sezone je »Preprečimo trke ptic«, zato vas bomo na spletni in Facebook strani projekta redno obveščali o tem, kako preprečiti trke ptic s steklenimi površinami, saj so le-ti eden izmed glavnih krivcev za njihovo smrt. V branje vam bomo ponudili navdihujoče zgodbe o tem, kako ljubitelji ptic in gradbeniki z domiselnimi idejami poskrbijo za graditev pticam prijaznih stavb. Povabili vas bomo k sodelovanju v nagradnih natečajih in na izlete, ki jih bomo organizirali to pomlad. Vabljeni v našo družbo!

FOTOGRAFIRANJE PTIC

// besedilo in foto: Gregor Bernard

Kakšno fotografsko opremo bomo uporabljali za fotografiranje ptic, je predvsem odvisno od tega, kako resno se bomo zadeve lotili in koliko denarja želimo porabiti za ta namen. Najprej se bo treba odločiti za kompaktni »trotlziher« fotoaparati ali zrcalnorefleksni SLR sistemski fotoaparati. Za razumevanje določenih podatkov, števil in opisov v tem članku bo potrebna nekaj osnovnega fotografskega znanja, ki ga lahko pridobite z branjem uvodnih poglavij vsakega kvalitetnega fotografskega priročnika.

PREDNOSTI IN SLABOSTI KOMPAKTNIH SUPER ZOOM FOTOAPARATOV

Prednosti:

- Zaradi njegove majhne velikosti in teže ga lahko vzamemo vedno s seboj.
- Z enim objektivom pokrijemo gorišnice od širokokotnega do super teleobjektiva.
- Nizka cena.
- Rezultati v dobrih svetlobnih razmerah sploh niso slabi.

Slabosti:

- Zaradi majhnega senzorja imajo kompaktni relativno slabo kvaliteto slike v slabših svetlobnih razmerah, kjer moramo uporabiti večjo občutljivost (ISO od 400 naprej).
- Kljub velikim ločljivostim senzorja so večji izrezi slabši kot pri zrcalnorefleksnih fotoaparatih.

- Kompaktni so v primerjavi z zrcalnorefleksnimi fotoaparati dosti počasnejši (zaporedno fotografiranje, avtomatsko ostrenje ...).
- LCD slika v iskaku (pogled skozi objektiv) je skoraj neuporabna, tako smo primorani uporabljati LCD zaslon na hrbtni strani aparata, kar pa ni praktično pri fotografiranju živahnih ptic.
- Zaradi velikega razpona je objektiv pri najdaljši goriščni razdalji (tam, kjer ga bomo največ uporabljali) najslabši.
- Kompaktni niso zasnovani za delo v zahtevnih razmerah.

Primerjava kompaktnega super zoom fotoaparata z zoom objektivom do 1200 mm in SLR fotoaparatom z objektivom 400 (640) mm.

KOMPAKTNI SUPER ZOOM FOTOAPARAT

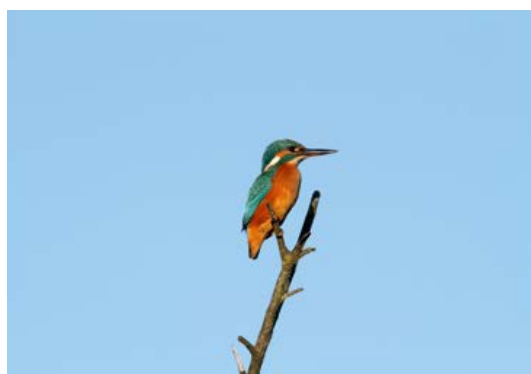
Za občasno dokumentiranje ptic, ki jih bomo videli na nedeljskih izletih, nam bo več kot dobro služil družinski kompaktni fotoaparati s super zoom objektivom. Objektiv na teh fotoaparatih dosegajo že zavirljive goriščne razdalje tja do 1200 mm in več. K naši odločitvi bo pomagal tudi odgovor na vprašanje: Zakaj bi s seboj nosili tako velik in težak fotoaparati, vreden več tisoč evrov?

ZRCALNOREFLEKSNI SLR FOTOAPARAT

Kljub mamljivim goriščnim razdaljam in ceni, ki nam jo ponujajo kompaktni fotoaparati, se za resnejše delo raje odločimo za zrcalnorefleksni fotoaparati. Kot pri nakupu avtomobila se moramo tudi pri fotografiji odločiti za znamko. Če pa že imamo

VODOMEC (*Alcedo atthis*)

Večja ločljivost tipala/senzorja nam ob kvalitetnem objektivu omogoča večje izreze.

zrcalnorefleksni fotoaparati, potem moramo dokupiti le primeren objektiv. Izbiramo v glavnem med petimi vodilnimi proizvajalci: Canon, Nikon, Sony, Pentax in Olympus. Poleg znamk izbiramo tudi med tipali različne velikosti. Pri amaterskih naravoslovnih fotografih so najbolj priljubljena tipala tako imenovanega APS-C formata, velikosti cca 22.3 X 14.9 mm, kar pomeni, da se goriščna razdalja teoretično poveča za 1,6X oz. 1,5X pri Nikonu. Vsaka izmed naštetih znamk ponuja kvalitetna ohišja in velik izbor objektivov. Če pa med naborom objektivov izbrane znamke ne najdemo cenovno primerne objektiv, potem lahko izbiramo še med objektivni neodvisnih proizvajalcev, ki izdelujejo objektivne za vse omenjene znamke.

Ko se odločimo za znamko in velikost tipala, moramo izbrati še primeren model za naše potrebe in denarnico. Proizvajalci delijo modele fotoaparatorov navadno glede na nivo njihove uporabe: vstopni/začetni razred, hobi razred, napredni razred in profesionalni razred. Kako izbrati pravi model, ko pa imata včasih dva cenovno popolnoma različna modela vgrajeno tipalo enakih zmogljivosti? Žal fotografiranje ptic zahteva ohišje višjega cenovnega razreda. Sam sem bil prepričan, da bom z nakupom večjega teleobjektiva rešil vse težave pri fotografiranju ptic. A sem se uštel – 8 mega pixlov je bilo veliko premalo za izdelavo večjih izrezov. Hitrost slabih 3 posnetkov na sekundo in počasno avtomatsko ostrenje je slabo sledilo ptice v letu. Premajhno iskalo je bilo neuporabno pri ročnem ostrenju z uporabo telekonverterja. Ohišje je bilo glede na velikost in težo objektiv premajhno za udobno uporabo.

Nasvet pri izbiri zrcalnorefleksnega fotoaparata za fotografiranje ptic:

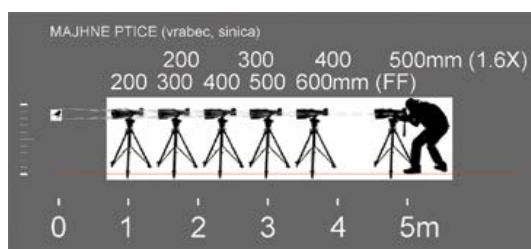
- Izogibajte se nakupu vstopnega (najcenejšega) modela, ker boste naleteli na vse zgoraj našete omejitve. Pri finančnih omejitvah se raje odločimo za starejši model višjega razreda.
- Fotoaparati naj zmore vsaj 5 posnetkov na sekundo.
- Tipalo z 18 mega pixli nam bo omogočalo že dovolj kvalitetne večje izreze.
- "Live view" funkcija nam bo omogočala lažje ročno ostrenje takrat, ko avtomatsko ne bo možno (npr. pri uporabi telekonverterja).
- Baterijsko držalo nam bo omogočalo boljše prijeme in lažje fotografiranje pokončnih motivov. Dve bateriji bosta zdržali tudi daljšo foto seanso v hudem mrazu.
- Fotoaparati srednjega ali višjega cenovnega razreda imajo navadno tudi boljše zaščito pred zunanji vplivi (dež, vlaga, pesek ...) in so izdelani iz kvalitetnejših materialov.

FOTOGRAFIRANJE PTIC – OBJEKTIV

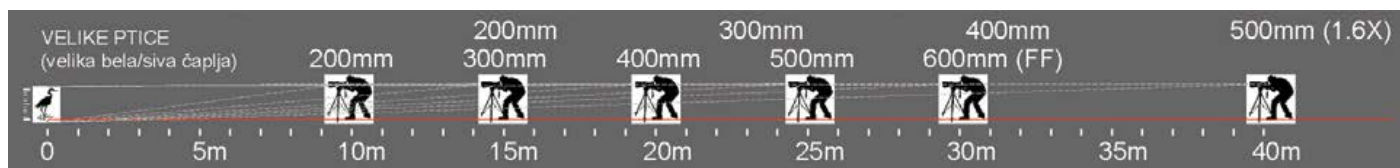
Da je objektiv srce fotoaparata, drži tudi danes v času digitalne fotografije, a mogoče malo manj kot v časih analogne fotografije (časi fotografskega filma). Zakaj? Preprosto zato, ker marsikatero napako objektiv danes zlahka popravimo z računalniško obdelavo posnetkov. Na risbi ugotovimo, da se bomo z objektivom 400 mm in fotoaparatom s tipalom APS-C (1,6X) morali manjši ptici velikosti sinice približati na 4 m, s fotoaparatom polnega formata pa na 2.5 m. Prikaz upošteva, da naredimo še nekaj izreza na posnetku pri obdelavi.

Sedaj nam je jasno, da potrebujemo objektiv s čim večjo goriščno razdaljo. Toda večina se nas zadeva loteva z objektiv nekje med 400 in 600 mm in občasno uporabo telekonverterja, vse ostalo je v tehniki približevanja in maskiranja. Ker pa je na trgu teh objektiv kar precej, jih pogledimo in naredimo ožji izbor. Različni proizvajalci ponujajo različne rešitve, v osnovi pa se delijo na:

Oddaljenost pri fotografiranju majhnih ptic

Oddaljenost pri fotografiranju velikih ptic

ZOOM TELE OBJEKTIVI

(npr.: 100-400 mm, 120-400 mm, 200-500 mm, 50-500 mm, 150-600 mm, 200-500 mm ...)

Prednosti:

- Uporabljamo jih lahko še za drugo vrsto fotografije (na primer fotografiranje divjadi).
- Ptico lažje izsledimo in jo nato približamo.
- Če se nam ptica približa bolj, kot smo predvidevali, enostavno zmanjšamo goriščno razdaljo.
- Navadno imajo zoom objektivni manjšo minimalno razdaljo fotografiranja.
- "Zloženi" so razmeroma majhni.
- So cenovno dostopnejši (razen tistih z večjo minimalno zaslonko).

Slabosti:

- Zaradi večjega števila leč in zahtevnejše optične sestave je kvaliteta slike slabša od fiksnih objektivov.
- Avtomatsko ostrenje je navadno počasnejše.
- V kombinaciji s telekonverterjem je kvaliteta slike veliko slabša.

TELE OBJEKTIVI Z NESPREMENLJIVO GORIŠČNO RAZDALJO ALI FIKSNI

(npr.: 400 mm, 500 mm, 600 mm, 800 mm) Obstajajo še refleksni fiksni objektivni, ki pa jih zaradi ročnega ostrenja, manjše svetlobne moči in navadno tudi slabše kvalitete (sploh ceneni primeri) odsvetujem.

Prednosti:

- Optično praviloma boljši od zoom objektivov.
- Na voljo so nam objektivni z večjimi zaslonkami: 2.8, 4.0, a je tudi cena temu primerna.
- So veliko bolj uporabni v kombinaciji s telekonverterjem.
- Imajo hitrejše avtomatsko ostrenje.
- Z leti ne izgubljajo dosti na ceni.

Slabosti:

- Objektivni z večjo svetlobno jakostjo so veliki, težki in pregrešno dragi.
- Pri minimalni razdalji fotografiranja si moramo dostikrat pomagati z vmesnim makro obročem.
- Ker so fiksni, niso tako vsestranski.

SVETLOBNA MOČ

Svetlobna moč (najbolj odprta zaslonka) se pri ZOOM objektivih giblje med 4.0 in 6.3 ter običajno ni konstantna, pri fiksnih pa med 2.8 in 5.6. Z izbiro boljšega fotoaparata (manj šuma pri večjem ISO) lahko v najboljšem primeru pridobimo vrednost ene do dveh zaslonk. Pri nekaterih zrcalnorefleksnih fotoaparatih začne kvaliteta posnetka šepati že pri ISO 800, pri drugih pa šele pri ISO 3200. Odvisno pa je tudi od programske opreme, s katero obdelujemo naše posnetke.

STABILIZACIJA SLIKE: IS, VR, OS ... DA ALI NE?

Moja izkušnja govori, da stabilizacija slike pri fotografiranju ptic ni tako pomembna, ker:

1. Ptice se navadno kar hitro premikajo in potrebujemo za ustavitev njihovega gibanja kratek čas zaklopa.
2. Dostikrat sedimo v maskirani preži in imamo fotoaparata tako ali tako na stojalu. Stabilizacija slike pa je seveda dobrodošla v vseh primerih, ko slikamo z roke relativno statične ptice, kot so različne čaplje, sove, ujede na preži ... Pri slikanju z roke upoštevajmo pravilo, ki pravi, da naj bo čas zaklopa vsaj 1/goriščno razdaljo objektivna, pa raje še kaj krajši. Npr.: pri objektivu 400 mm na crop-fotoaparatu ($400 \times 1.6 = 640$ mm) naj bo čas zaklopa vsaj 1/640s ali raje 1/800-1/1000s in s čim mirnejšo roko, seveda. In še en nasvet za slikanje z roke: z levo roko podpirajte objektiv čim bližje skrajnemu koncu, tako da je moment med podporo leve roke in ohišjem aparata, ki je prislonežen k obrazu, čim manjši. Fotografiramo večjo serijo fotografij, saj bo tako več možnosti za oster posnetek.

ZAKLJUČEK

Z objektivom 200 ali 300 mm ne boste kos tako zahtevni fotografiji, kot je fotografiranje ptic v naravi, razen v redkih primerih, ob krmilnicah ali tam, kjer so ptice vajene naše bližine. Kakšen objektiv si lahko privoščite oz. kakšno kvaliteto fotografij potrebujete, je stvar vsakega posameznika. Če boste samo dokumentirali svoja opažanja v naravi, pregledovali slike na domačem LCD-televizorju ali monitorju in izdelovali le manjše povečave fotografij, potem bo odlično služil vsak super tele zoom objektiv z razponom do 400, 500 ali 600 mm. Z malo več računalniškega znanja in znanja obdelave fotografij bodo rezultati že zelo dobri. Če pa imate namen objavljati fotografije v tiskovinah večjega formata in visoke kvalitete, ali če boste uporabljali opremo v težkih vremenskih razmerah, potem boste morali poseči po objektivih višjega kvalitetenega/cenovnega razreda in večje svetlobne jakosti. Enako velja seveda pri izboru fotoaparata.

Pri fotografiranju ptic bo naš glavni objektiv tisti z večjo goriščno razdaljo, se pravi tele oz. super tele objektiv. Kako velik, pa je predvsem odvisno kakšne (kako velike) ptice bomo fotografirali in koliko se jim bomo uspeli približati.

LETOS ŽE 22. IWC

// Luka Božič

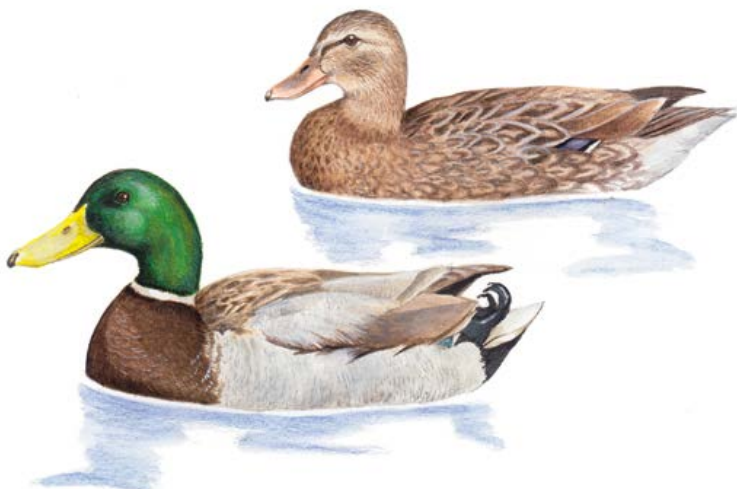

Na reki **DRAVI** je bilo na letošnjem IWC presenetljivo malo vodnih ptic.

foto: **Luka Božič**

Letos je po vsej Sloveniji že 22. leto zapored potekalo januarsko štetje vodnih ptic (IWC). Akcija je del globalne sheme monitoringa pod pokroviteljstvom mednarodne organizacije za varstvo in obnovo mokrišč, Wetlands International, ustanovljene davnega leta 1967 s ciljem sistematičnega zbiranja informacij o številu vodnih ptic na mokriščih po vsem svetu. V minulem pol stoletju je IWC občutno zrasel, tako da danes vključuje kar 143 držav sveta. Uresničitev popisa takšnih razsežnosti je seveda mogoča le s pomočjo dobro razvite mreže partnerskih organizacij in posameznikov, med katerimi DOPPS zastopa Slovenijo od samih začetkov našega sodelovanja leta 1988. Po številu sodelujočih popisovalcev in dobri pokritosti ozemlja je IWC-popis brez primere v našem prostoru in verjetno tudi širše.

MLAKARICA
(*Anas platyrhynchos*)
ilustracija: **Jan Hošek**

JANUARJA JE V SLOVENIJI DOBRIH 50.000 VODNIH PTIC

Po zaslugi IWC-ja vemo, da se januarja v Sloveniji povprečno zadržuje dobrih 50.000 (60 vrst) vodnih ptic, skupno število vseh v januarskih štetjih ugotovljenih vrst pa je z 21. štetjem preseгло številko 100. Od teh je bilo 32 zabeleženih prav v vseh dosedanjih štetjih, dobra polovica (53) pa v več kot dveh tretjinah vseh popisov in jih torej lahko obravnavamo kot redno pojavljajoče se vrste. Kljub velikemu številu opravljenih štetij nista bili niti dve leti povsem enaki. Prav vsako štetje si bomo zapomnili po določeni značilnosti. Bodisi po rekordnem številu prešteti vodnih ptic (2008), neobičajno majhnem številu osebkov (2014), debeli snežni odeji (2013) oziroma ostrem mrazu (2017), ali čem drugem. Poleg tega se številčnost in razširjenost večine vrst med leti ter posameznimi števni območji občutno spreminjata, vsakič zabeležimo pri nekaterih vrstah in območjih največja oz. najmanjša števila doslej, skoraj vsako leto pa tudi kakšno za IWC novo vrsto.

IN PO ČEM SI BOMO ZAPOMNILI ŠTETJE LETA 2018?

Na osnovi delnih, neobdelanih podatkov, vnesenih do začetka marca v bazo IWC na spletnem portalu NOAGS, lahko sklepamo, da si štetja verjetno ne bomo zapomnili po zelo velikem številu prešteti ptic. Vnesenih slabih 42.000 osebkov 55 vrst vodnih ptic kaže na podpovprečno leto. Na nekaterih naših najpomembnejših območjih (npr. reka Drava) je bilo

vodnih ptic presenetljivo malo. Po dostopnih informacijah je bilo stanje podobno tudi vsaj ponekod v sosednjih državah, kar kaže na pojav širših regionalnih razsežnosti. Od najštevilnejših vrst je bilo relativno malo mlakaric (*Anas platyrhynchos*), lisk (*Fulica atra*) in vseh vrst galebov, precej manj kot navadno v zadnjih nekaj letih pa tudi labodov grbcev (*Cygnus olor*) in velikih belih čapelj (*Ardea alba*). Na drugi strani je bilo število rac potapljavk nadpovprečno – število sivk (*Aythya ferina*; več kot 1500) je bilo eno največjih v doslej opravljenih štetjih, število čopastih črnih (*A. fuligula*; več kot 2800) pa celo največje doslej. Med pozornost zbujujočimi lokalitetami lahko za zdaj omenimo zadrževalnik Medvedce, kjer se je v času štetja zadrževala velika jata sivih (*Anser anser*) in beločelih (*A. albifrons*) gosi (več kot 2000), ter nekatera kraška polja, na katerih so obsežne ojezeritve privabile številne neobičaj-

LISKA (*Fulica atra*)
ilustracija: Jan Hošek

ne vrste ptic, kot so na primer duplinska kozarka (*Tadorna tadorna*; jata 54 osebkov na Cerknškem jezeru) ter črnovrati (*Podiceps nigricollis*) in zlatouhi ponirek (*P. auritus*; Planinsko polje). Nenazadnje je treba omeniti tudi, da sta v minulem štetju pri organizaciji prvič pomagala dva nova regionalna koordinatorja, ki sta svoje delo opravila odlično.

foto:
Jan Breznar

»V soboto, 13. januarja, sem štel vodne ptice na zgornjem delu Kamniške Bistrice. Ptica je bilo letos manj kot lani in popis je potekal brez ovir. Med meni bolj privlačnimi naj omenim štiri velike žagarje (*Mergus merganser*, na sliki) in 18 povodnih kosov (*Cinclus cinclus*).«

Aleksander Pritekelj

ŠE NEKAJ VTISOV POPISOVALCEV:

»Letos sem prvič sodeloval pri mednarodnem štetju vodnih ptic. V okviru Društva študentov naravoslovja smo pod vodstvom Mateja Gamserja v Mariboru šteli in prešteli 558 rečnih galebov (*Chroicocephalus ridibundus*, na sliki), pri tem pa opazili tudi nekaj obročkanih. Osebnost se mi je štetje zdelo super, zato bom naslednje leto zanesljivo ponovno sodeloval. Prav tako bi se rad zahvalil Mateju, ki je poskrbel za odlično vodeno štetje.«

Jan Breznar

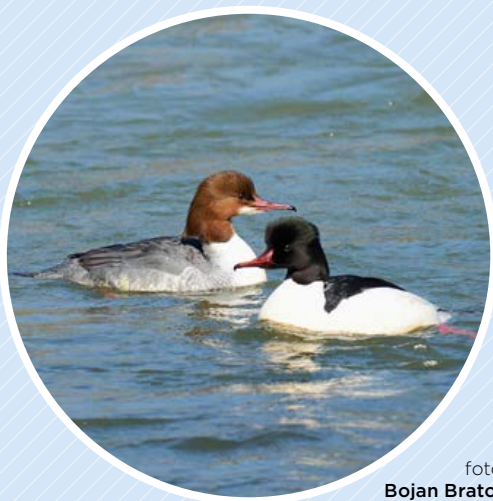

foto:
Bojan Bratož

»Na popisu vodnih ptic na reki Muri od Trat do Sladkega vrha leta 2014 me je presenetil par povodnih kosov. Do takrat jih še nikoli nisem zabeležil. Leta 2015 sem opazoval že dva mladiča. Letos pa so me od Šentilja do Trat presenetili kar trije pari povodnih kosov (na sliki). Očitno bodo postali stalnica na naši čudoviti Muri, če je ne bodo apetiti kapitala spremenili v betonski kanal.«

Darko Lorenčič

foto:
Milan Cerar

ZGODBI O KAČARJU IZPOD ČAVNA

// Peter Krečič

KAČAR (*Circaetus gallicus*)

foto: Danilo Kotnik

Med ujedami, ki jih lahko opazujemo v naših krajih, zaseda kačar (*Circaetus gallicus*) prav posebno mesto. Prehranjuje se skoraj izključno s kačami, kar seveda pomeni, da se mora jeseni iz naših krajev odseliti in tako hladnejšo polovico leta preživeti v Afriki, južno od Sahare. K nam se vrne konec marca ali v začetku aprila. Pari kačarjev kar dve tretjini obdobja bivanja pri nas porabijo za gnezditev. Čas od poleganja jajca do speljave mladiča traja skoraj polne štiri mesece, kar je najdlje med ujedami, ki gnezdi v Sloveniji. Par ima vsako leto največ enega mladiča, ki prvič navadno poleti v prvi polovici avgusta, v letih s pozno pomladjo in s tem kasnejšim pričetkom valjenja pa šele v začetku septembra.

Kačar spada v Sloveniji med redke vrste. Ocenjuje se, da pri nas gnezdi zgolj 9 do 20 parov. Srečanja z njim torej ne morejo biti prav pogosta. Še najlažje ga bomo ugledali med lovom, ko s kriljenjem in značilno spušenimi nogami lebdi v zraku nad odprto in malo poraščeno pokrajino ter preži na plen. V nasprotju z lovišči si kačar za gnezditev najraje izbira z gozdom pokrita pobočja na mirnih, samo-

tnih in odmaknjenih območjih, kar vrsto dodatno ovija v tančico skrivnostnosti. Redka in običajno naključna ter bežna opazovanja te tančice ne odstirajo prav dosti. Še mnogo bolj so redka daljša opazovanja ali celo bližnja srečanja z osebkami te vrste. Slednja bi po znanih podatkih za Slovenijo v zadnjega pol stoletja lahko prešteli na prste ene roke.

BLIŽNJE SREČANJE S KAČARJEM

Ob vseh zgoraj naštetih lastnostih vrste se prav neverjetno sliši dejstvo, da je v letu 2017 v Vipavski dolini v razmiku dobrega meseca dni kačar prišel v neposreden stik s človekom v kar dveh različnih dogodkih in na dveh območjih ter za nameček na teritoriju, ki bi zlahka pripadal zgolj enemu paru. Kako se je to zgodilo?

Zadnji dan avgusta 2017 sta člana lovske družine Čaven v gmajnah nad Gojačami na tleh našla obnemoglega kačarja, ko si je po dežju sušil peruti. Bil je v tako slabem stanju, da se je pustil prijeti. Lovca sta stopila v kontakt z Edom Krašno, ki je tudi lovec in obenem dolgoletni član DOPPS ter izvrsten poznavalec ptic. Po dogovoru sta mu kačarja dostavila na dom. Edo je dal ptici jesti in piti, da si je malo opomogla. Naslednji dan se je nadaljevala reševalna akcija. Kačarja smo prepeljali v Ljubljano, od tam pa v azil za prostoživeče živali. Pred oddajo v azil je kačarja pregledal še Tomaž Mihelič in po enotni barvi letalnih peres ugotovil, da gre za nekaj mesecev starega mladiča, ki je prvič poletel predvidoma 3 do 4 tedne pred najdbo. V azilu so nesrečnega ptiča pregledali in ugotovili, da ima vnetje golše in požiralnika. Začeli so ga zdraviti z antibiotiki. Zdravljenje je trajalo teden dni in kačarju se je stanje izboljšalo. Naposled so ga predali Edu, ki ga je pripeljal k sebi domov, ga še malo nahranil, nato pa smo ga 9. septembra 2017 odpeljali k lovski koči nad Gojačami, kjer smo ga v družbi še nekaj lovcev izpustili. S tem dejanjem je bil projekt reševanja mladega kačarja izpod Čavna uspešno zaključen, vsaj upali smo tako.

Trenutek izpustitve prvega mladega kačarja v domačem okolišu: izpust je bil nujen čim prej po končanem zdravljenju, ker je šlo za mladiča, ki ga vsaj občasno še vedno obiskujejo starši in mu prinašajo hrano, sam pa se zadržuje v krogu s polmerom do 2 km od gnezda ter se pogosto vrača v bližino gnezda ali pa na gnezdo, včasih praktično do jesenske selitve.

foto: Matevž Krašna

STARI ZNANEC ALI DRUGI OSEBEK?

A dogodkov v zvezi s kačarji pod Čavnom s tem še zdaleč ni bilo konec. Čez manj kot mesec dni, natančneje 4. oktobra 2017, me je namreč spet poklical Edo z novico, da je v Lokavcu neki lovec na pokopališkem zidu našel tako obnemoglo ujeddo, da se mu je pustila prijeti, ter jo odnesel k sebi domov. Obhajala naju je zla slutnja, da gre za našega starega znanca, nesrečnega kačarja iznad Gojač. Skupaj s še dvema lovcema smo se torej odpeljali v Lokavec na lovčev dom in tam našli - ponovno kačarja! Ne more biti naključje, da bi po manj kot mesecu dni na teritoriju, ki ga kačar zlahka preleti, našli še eno obnemoglo ptico te sicer zelo redke vrste. Gotovo imamo v rokah spet istega »reveža«, sva enotno razmišljala z Edom.

Spet je stekla reševalna akcija. Edo je kačarja odpeljal domov, da ga napoji in nahrani, preden bi ga naslednji dan odpeljali v azil za prostoživeče živali. Zdelo se nam je namreč, da je kačar dehidriran in podhranjen. Žal pa je bilo njegovo stanje očitno še slabše. Na Edovem domu je le še stežka držal glavo pokonci, zaužito hrano je čez nekaj časa izbljuval. V noči, ki je sledila, je nesrečnež poginil. Kljub temu smo kačarja po predhodnem dogovoru prepeljali v Ljubljano, da bi ga predali Prirodoslovnemu muzeju Slovenije, še prej pa ga je pregledal Tomaž Mihelič.

PRESENETLJIV PREOBRAZ V ZGODBI

Na veliko začudenje vseh je Tomaž po barvnih odtenkih letalnih peres ugotovil, da gre v tem primeru brez dvoma za drugoletni osebek, za ptico torej, ki se je izvalila v prejšnjem letu. Poginula ptica torej nikakor ni bila tista, ki smo jo septembra izpustili na prostost nad Gojačami. Tudi barvni vzorci na repnih peresih se, primerjalno s fotografijami kačarja iz Gojač, niso ujemale. To dejstvo je najdubo seveda postavilo v povsem drugačno luč. Kot prvo, zdravljeni in ponovno izpuščeni osebek je gotovo lahko še živ in tako aktivnosti v zvezi z njim niso bile zaman. Dalje, ker je bil v Lokavcu najdeni in kasneje poginuli kačar drugoletni osebek, torej spolno nezrel in je bil najden v jesenskem selitvenem obdobju, je precej verjetno, da ni živel na območju Lokavca, ampak izvira od kdo ve kje. Med obdukcijo žal niso ugotovili vzroka pogina. Prevladalo je mnenje, da je kačar dejansko res poginil zaradi podhranjenosti. Dejstvo je, da je imel pred tem sila neugodne razmere za lov, saj je bil september nadpovprečno oblačen, deževen in hladen. V takem vremenu je aktivnost plazilcev zelo zmanjšana, s tem pa tudi možnosti za njihov ulov.

KJE MLADOSTNI KAČARJI PREŽIVLJAJO POLETJA?

Podatek o najdbi drugoletnega osebka kačarja je pomemben tudi z vidika ugotavljanja gibanja in

Oslabeli kačar, najden v Lokavcu: kačar ima med vsemi našimi orli najbolj »sovji videz«, k čemur pripomorejo razmeroma velika in bolj okrogla glava, močan, a kratek vrat ter kljun, ki se ukrivlja že ob korenju.

foto: Peter Krečič

območij pojavljanja negnezdečih, spolno nezrelh kačarjev v gnezditveni sezoni. Znano je, da kačar, podobno kot druge dolgožive ujede, ne gnezdi do najmanj četrtega koledarskega leta. Do nedavnega je bila uveljavljena domneva, da mladostni, negnezdeči kačarji poletja preživijo tam, kjer tudi prezimijo, se pravi na območjih afriškega Sahela. A redka, vendar redna opazovanja spolno nezrelh kačarjev v Evropi v gnezditveni sezoni potrjujejo tudi izjeme. Ena izmed teh je bil tudi kačar iz Lokavca. In nena zadnje, zgodbi o dveh mladih kačarjih izpod Čavna nam pripovedujeta, kako težko je mladostniško življenje ptic in da se mnoge preizkušnje zanje začnejo pravzaprav šele potem, ko zapustijo gnezdo ...

Del Vipavske doline s Čavnom v oblakih v ozadju: Točka G ponazarja lokacijo najdbe kačarja nad Gojačami, točka L pa lokacijo najdbe kačarja v Lokavcu. Medsebojna razdalja med točkama je 6,2 km.

foto: Peter Krečič

Literatura:

- KREČIČ, P. (2011): Opis gnezditvenega ciklusa kačarja *Circaetus gallicus* na dveh lokacijah v JZ Sloveniji v letih 2010 in 2011. – *Acrocephalus* 32 (148/149): 53-66.
- MELLONE, U., YAÑEZ, B., LIMIANA, R., MUÑOZ, A.-R., PAVÓN, D., GONZÁLEZ, J.-M., URIOS, V. & FERRER, M. (2011): Summer staging areas of non-breeding Short-toed Snake Eagles *Circaetus gallicus*. – *Bird Study* 58:4, 516-521.

KRATKOVIDNI SKOBEČ

// Boris Kozinc

Desetega januarja letos sem se okoli pol desetih dopoldan s psičko Vilmo vračal s sprehoda. Na glavi sem imel sivo kapo in brezžične slušalke in glasba me je zazibala v prijetno meditiranje. Ko sem šel mimo cipres pred hišo, sem začutil rahel dotik na glavi. Hipoma sem pomislil: »Le kdo je skrit za cipresami in se poigrava z mano?« Ko sem se obrnil, pa sem videl odleteti srednje veliko ptico, ki je hip zatem izginila za bratovim čebelnjakom.

Predvideval sem, da je bil skobec (*Accipiter nisus*) ali kvečjemu postovka (*Falco tinnunculus*). Ko sem pokukal okrog čebelnjaka, sem na lipi zagledal »šaljivca« - skobca. Morda je bil prav tisti mladostni samček, ki sem ga leto prej fotografiral na naši češnji?! Vprašanje je, ali je moja glava v sivi kapi in s slušalkami na njej res tako podobna turškim grlicam (*Streptopelia decaocto*), ki jih je že večkrat uplenil v bližini.

Dogodek me je spomnil še na osemdeseta leta prejšnjega stoletja, ko me je ponoči napadla lesna sova (*Strix aluco*), ko sem v želji za posnetkom šaril okrog njenega gnezdilnega dupla. Sova ni bila tako nežna kot skobec, saj sem njene kremplje še nekaj dni čutil po glavi, posebno pa tistega, ki se je ustavil na vekli le centimeter od mojega očesa.

foto: Boris Kozinc
in Aljaž Mulej

»PTUJSKA« PLAMENCA

// Eva Horvat

Letošnja mila zima je bila bolj prijetna za ptice kot za severnih gostov željne ornitologe. Ti smo na svoj račun prišli v začetku februarja, ko smo se na Ptujskem jezeru lahko naužili pogledov na dva zelo posebna, sicer ne severna, pač pa sredozemska gosta, plamenca (*Phoenicopterus roseus*). Prvo objavo o njiju sem zasledila v ponedeljek, 5. februarja popoldan, in na kulturni praznik, v četrtek, 8. februarja, sem kljub snegu, dežju in megli družino spravila v avto, da bi si ju tudi mi ogledali v živo. Na Ptuju je

bila prava zimska idila in do ornitološke opazovalnice smo gazili po sveže zapadlem snegu. Plamenca nas nista pustila dolgo čakati. Po nekajminutnem opazovanju drugih ptic na jezeru smo ju zagledali. Previdno sem se pomaknila nekoliko bliže, da bi ju ujela v objektiv. Potopljeni glavi sta izmenično dvigovala nad vodno gladino, zato je bil velik izziv ujeti oba z dvignjenima glavama. Nekaj posnetkov je bilo prav uspešnih in počasi smo se vrnili proti domu, veseli, da smo lahko opazovali »ptujška« plamenca.

foto: Eva Horvat

PRESENEČENJE

Neko jutro sem se sprehodila do bližnje reke Sore v Medvodah, da bi fotografirala mlarice (*Anas platyrhynchos*) in tatarsko žvižgavko (*Netta rufina*), ki je tu stalna zimska gostja. Na veliko presenečenje sem zagledala žvižgavko (*Anas penelope*).

Vanesa Bezljaj,
Medvode, 31. januar 2018

KRASOTEC

Od 3. marca naprej na domači krmilnici gostiva tri ne ravno vsakdanje goste - repnike (*Carduelis cannabina*).

**Jani Vidmar in
Dragana Stanojević,**
Zbure, 8. marec 2018

ŽERJAVI NA VRBINI

Kot rednemu obiskovalcu naše Vrbine mi je tudi letos uspelo ujeti jato žerjavov (*Grus grus*). Pred nekaj dnevi sem slišal njihovo kričanje, zato sem se odpravil v Vrbino na mesto, kjer spremljam njihove prelete vsako leto. Prva jata z 21 osebki se mi je skrila za drevesi, ko pa sem se vračal proti domu, sem našel novo jato 27 osebkov.

Branko Brečko, Brežice, 8. marec 2018

Gorička krajina

// besedilo: **Katarina Denac** in **Larisa Gregur** (JZ KPG), foto: **Gregor Domanjko**

Decembra 2017 smo na DOPPS-u začeli z uresničevanjem projekta Vzdrževanje kmetijske krajine za ptice in metulje na Goričkem (akronim »Gorička krajina«, OP20.06.02.006/1), ki ga sofinancirata Republika Slovenija in Evropska unija iz Evropskega sklada za regionalni razvoj (<http://www.eu-skladi.si/>). Potekal bo do 30. novembra 2021. Vodilni partner je Javni zavod Krajinski park Goričko (JZ KPG), poleg DOPPS-a pa v njem sodeluje še Kmetijsko gozdarska zbornica Slovenije - zavod Murska Sobota.

Cilj projekta je z varstvenimi ukrepi na terenu izboljšati razmere za dve vrsti ptic, tri vrste metuljev (temnega in strašničinega mravljiščarja ter travniškega postavneža), dve vrsti hroščev (škrlatnega kukuja in puščavnika), tri vrste netopirjev (malega podkovnjaka, navadnega netopirja in dolgokrilnega netopirja) ter tri travniške habitatne tipe (suhe, mokrotne in ekstenzivno gojene travnike), skupaj na 187 ha. Tarčni vrsti ptic sta veliki skovik (*Otus scops*) in hribski škrjanec (*Lullula arborea*), katerih populaciji na Goričkem sta v zadnjih 15-20 letih precej upadli. Za velikega skovika bomo zasadili 3 km grmovno-drevesnih mejic, 15 ha visokodebelnih sadovnjakov in 40 posamičnih dreves. Z odstranitvijo bele omele bomo obnovili 20 ha obstoječih visokodebelnih sadovnjakov. Z lastniki bomo sklenili pogodbe za varstvo 50 dreves z dupli in na 40 ha pogodbe za prilagojeno košnjo (puščanje pasov nepokošene trave na robu travnikov, ob mejicah in v visokodebelnih sadovnjakih). Postavili bomo 40 lesenih drogov, ki mu bodo omogočali lov, in odkupili 3 ha zemljišč, ki jih uporabljajo za prehranjevanje. V februarju smo se v Čepincih že lotili prvega varstvenega ukrepa, namenjenega velikemu skoviku. Izbrali smo zunanega izvajalca, ki je začel z odstranjevanjem bele omele in s pomladitveno rezjo starih sort jablan in hrušk v visokodebelnih sadovnjakih, in sicer na območjih, kjer sta se v preteklih letih pojavljala veliki skovik in smrdokavra (*Upupa epops*). Za hribskega škrjanca bomo na 7 ha sklenili pogodbeno varstvo za prilagojeno rabo (npr. opustitev rabe v času gnezditve vrste), poleg tega pa bomo odkupili 1 ha površin, ki jih uporabljajo za gnezditve in prehranjevanje (npr. travniki, opuščene njive, zaraščajoče se površine). Pogodbeno varstvo za hribskega škrjanca bo sklenjeno na površinah, za katere bomo v podrobni ekološki raziskavi pokazali, da so za vrsto najpomembnejše.

Vzporedno bodo potekale tudi številne izobraževalno-komunikacijske aktivnosti za kmete, mlade in druge zainteresirane, na primer predavanja, naravoslovni dnevi, vodeni izleti in stojnice. Med drugim bomo uredili tri učne poti in interpretacijsko sobo za netopirje v stari osnovni šoli v Kančevcih ter postavili informativne table.

Za nami je že dvajseta Gugalnica na Krasu

// besedilo in foto: **Tomaž Mihelič**

Na Krasu je 9. marca potekala že 20. Gugalnica, kakor imenujemo sočasni skupinski popis velike uharice (*Bubo bubo*). Da je ravno Kras območje z največjo tradicijo teh popisov, ni naključje, saj je predvsem Kraški rob eno izmed najboljših območij za to vrsto v državi. Prva Gugalnica je imela 11 udeležencev, kasneje pa se nas je vsako leto zbralo več. Letos nas je bilo v Parku Škocjanske jame, s katerim zadnja leta skupaj organiziramo ta dogodek, prek 120. To nam je omogočilo sočasen popis na 42 točkah, na katerih smo skupaj potrdili 10 teritorijev te sove. Po popisu je sledilo predavanje in druženje še dolgo v noč, kakor se za ljubitelje sov spodobi. Osnovna nit letošnjega predavanja je potekala prek preprostega mladostnega zanimanja za to vrsto, ki se je prelevilo v uresničevanje velikih ciljnih projektov za varstvo velike uharice na Krasu in v Sloveniji. Tako

bomo v naslednjih letih prek treh povezanih projektov, kohezijskega projekta Za Kras, Interreg- projekta LIKE in projekta Adriatic Flyway ter fundacije MAVA, opravljali ciljne aktivnosti za varstvo uharice, kar se bo zagotovo pokazalo v izboljšanju njenega varstvenega statusa.

Projekt LIKE

// besedilo: **Urša Koce**, foto: **Tomaž Mihelič**

Septembra lani se je pričel projekt LIKE (PS INTERREG V-A SI-HR, PO 2014-2020), ki poteka v okviru čezmejnega sodelovanja med Slovenijo in Hrvaško. Projekt vodi Istarska županija, DOPPS pa v njem sodeluje kot eden od štirih slovenskih partnerjev. Zaključil se bo konec februarja 2020. Akronim projekta je kratica za angleško ime projekta *Living on the Karst Edge*, ki v prevodu pomeni življenje na Kraškem robu.

Projekt je usmerjen v območje Kraškega roba na obeh straneh slovensko-hrvaške meje, kjer se prepletajo biološke, kulturne in estetske krajinske vrednote. Območje je tudi del omrežja Natura 2000. Ohranjena narava in posebne geomorfološke danosti na Kraški rob privabljajo vse več ljudi, predvsem rekreativcev, kot so plezalci, kolesarji, pohodniki in jadralni padalci. Vse te aktivnosti pa imajo zaradi svoje množičnosti tudi vse večji vpliv na varovane živalske in rastlinske vrste. Na drugi strani zaradi opuščanja kmetijske rabe na območju izginjajo značilni kraški travniški življenjski prostori. Cilj projekta LIKE je vzpostaviti mehanizem varstva na območju Kraškega roba na obeh straneh meje, ki bo vključeval uporabnike tega prostora, tako da bodo njihove dejavnosti usklajene z varstvenimi cilji na območju. DOPPS sodeluje pri pripravi strokovnih podlag za usmerjanje rekreacije na območju skalnih sten, tako da ta ne bo ogrožala občutljivih ptičjih vrst, kot so velika uharica (*Bubo bubo*), planinski orel (*Aquila chrysaetos*), sokol selec (*Falco peregrinus*) in druge. Hrvaškemu BirdLife-partnerju, društvu BIOM, bomo na Hrvaškem pomagali vzpostaviti tudi mrežo prostovoljcev za varstvo gnezdišč velike uharice, pri nas poznano kot Varuhi velike uharice. Del DOPPS-ovih aktivnosti je namenjen tudi preučitvi ekoloških zahtev močno ogroženega vrtnega strnada (*Emberiza hortulana*) ter telemetrijskemu spremljanju beloglavih jastreb (*Gyps fulvus*) in značilnosti njihovih prehranjevališč na ozemlju Slovenije, prek katerega se jastrebi selijo med Kvarnerjem in Alpami.

življenjski prostori. Cilj projekta LIKE je vzpostaviti mehanizem varstva na območju Kraškega roba na obeh straneh meje, ki bo vključeval uporabnike tega prostora, tako da bodo njihove dejavnosti usklajene z varstvenimi cilji na območju. DOPPS sodeluje pri pripravi strokovnih podlag za usmerjanje rekreacije na območju skalnih sten, tako da ta ne bo ogrožala občutljivih ptičjih vrst, kot so velika uharica (*Bubo bubo*), planinski orel (*Aquila chrysaetos*), sokol selec (*Falco peregrinus*) in druge. Hrvaškemu BirdLife-partnerju, društvu BIOM, bomo na Hrvaškem pomagali vzpostaviti tudi mrežo prostovoljcev za varstvo gnezdišč velike uharice, pri nas poznano kot Varuhi velike uharice. Del DOPPS-ovih aktivnosti je namenjen tudi preučitvi ekoloških zahtev močno ogroženega vrtnega strnada (*Emberiza hortulana*) ter telemetrijskemu spremljanju beloglavih jastreb (*Gyps fulvus*) in značilnosti njihovih prehranjevališč na ozemlju Slovenije, prek katerega se jastrebi selijo med Kvarnerjem in Alpami.

Varuhi velike uharice se rojevajo tudi na Hrvaškem

// besedilo: **Urša Koce**, foto: **Matej Vranič**

V okviru projekta LIKE (PS INTERREG V-A SI-HR, PO 2014-2020) smo v soboto, 24. februarja 2018, v sodelovanju s hrvaškim BirdLife-partnerjem, društvom BIOM, organizirali prvo izobraževanje za varuhe velike uharice na Hrvaškem. Izobraževanje je potekalo v sklopu projektnih aktivnosti za vzpostavitev mreže hrvaških prostovoljcev, po slovenskem zgledu poimenovane kot »Čuvari velike ušare«. Naloga vsakega varuha velike uharice je, da vsako leto dvakrat, spomladi in poleti, obišče dodeljeno gnezdišče velike uharice in preveri, ali je gnezdišče zasedeno ter ali je bila gnezditelj tamkajšnjega para uspešna. S pomočjo velikega števila prostovoljcev tako lahko takoj zaznamo, ali so v kakšnem gnezdišču nastale težave, ki se jim je treba posvetiti. Večletne izkušnje iz Slovenije kažejo, da varuhi zelo vestno opravljajo svojo nalogo, zato bomo mehanizem kot dobro prakso pomagali uvesti tudi na Hrvaškem. Da to ne bo težko, se je pokazalo že na prvem popisu, na katerem smo beležili več kot 40 udeležencev vseh starosti. Pred popisom smo se zbrali v hotelu Fontana v Buzetu, kjer smo ob predavanjih strokovnjakov z BIOM-a in DOPPS-a spoznali veliko uharico ter prejeli navodila za popis. Proti večeru smo v majhnih skupinah, ki smo jih spremljali izkušeni popisovalci s Hrvaške in iz Slovenije, zasedli popisna mesta pod 14 skalnimi stenami »Kraškega ruba«. Po popisu smo se ponovno zbrali v Buzetu, kjer smo poročali o rezultatih popisa, ob topli večerji pa smo si izmenjali izkušnje s terena. Tistega večera smo slišali skupno štiri pojoče samce velikih uharic, navdušenje novincev nad popisom pa je bilo tako veliko, da o uspešni vzpostavitvi varuhov na Hrvaškem sploh ne gre dvomiti.

Projekt LIKE »Living on the Karst Edge« se sofinancira v okviru Programa sodelovanja INTERREG V-A Slovenija – Hrvaška v programskem obdobju 2014 – 2020.

Kaj imajo skupnega selitve ptic in ljudi?

// besedilo: Tilen Basle, foto: Zala Šeško

Zadnji teden v februarju se je v Mariboru zaključilo prvo srečanje partnerjev ERASMUS+ projekta »Never Lose Your Soul«. Srečanje je trajalo od ponedeljka, 19. februarja, do petka, 23. februarja 2018, in je združilo učitelje ter mlade iz treh držav.

Kaj smo počeli in kaj pomeni projekt »Never Lose Your Soul«? To je projekt Evropske programske sheme ERASMUS+, ki bo med oktobrom 2017 in aprilom 2019 zblížal mlade, učitelje in predstavnike nevladnih organizacij iz Slovenije, Romunije in Ugande. Glavni cilj projekta je spoznati razloge za selitev mladih izobražencev na območjih zavarovane narave v treh državah in odkriti prednosti in priložnosti, ki jih takšna območja ponujajo zanje. Vez v projektu bo simboliziral pojav selitve ptic, kjer lahko najdemo številne vzporednice z življenjem ljudi. Projektne aktivnosti bodo obsegale izobraževanja in delavnice, terensko in raziskovalno delo, dve mladinski izmenjavi ter začetno in zaključno mednarodno srečanje.

V ponedeljek, 19. februarja 2018, sta se na II. gimnaziji Maribor zbrali projektne ekipe učiteljev iz Romunije in Ugande ter dijaki, učitelji in mladi II. gimnazije Maribor, Javnega zavoda CEZAM in DOPPS-a. Po toplem sprejemu na šoli so sledili štirje dnevi intenzivnih delavnic in ekskurzij, med katerimi smo izoblikovali natančnejše projektne cilje in spoznali primere dobrih praks iz Slovenije. V teoretičnem delu smo imeli priložnost prisluhniti različnim predavanjem: Zdravstvena tveganja pred potovanjem v Centralno Afriko (Dr. Zoran Simonović, NIJZ), Razumevanje koncepta biodiverzitete (Tilen Basle, DOPPS), Dediščina in naravi prijazen turizem (dr. Jurij Gulič, ZRSVN), Razumevanje modela selitev ptic za razumevanje človekovih migracij (dr. Damijan Denac, DOPPS), Integracije emigrantov (Albin Keuc, SLOGA) in Naravi prijazen kmetovanje v zavarovanih območjih (dr. Rok Mihelič, BF Ljubljana). Vsem teoretičnim sklopom je sledil še praktični del v obliki ekskurzij, kjer smo teorijo spoznali še v praksi: Ptujsko jezero, Ptujski grad, Geološko-paleontološki zasebni muzej Pangea, Logarsko dolino, Center Rinka (trajnostni razvoj v goratih območjih), Kozjanski regijski park (naravi prijazen razvoj v zavarovanem območju) in grad Podsreda. Srečanje je bilo seveda namenjeno tudi druženju in krepitvi vezi med projektnimi partnerji. Ozračje je bilo zelo pozitivno in že naravnano k prihajajočim aktivnostim.

Po srečanju nas čaka obdelava zbranih informacij, izoblikovanje delovnih metod in priprava na naslednje aktivnosti, ki bodo potekale v tem letu. Konec meseca maja nas bodo v Sloveniji za dober teden dni obiskali dijaki iz Romunije in Ugande, sredi avgusta pa se bomo mladi ornitologi in dijaki iz Slovenije in Romunije odpravili na avanturo v Afriko, natančneje na jezero Bunyonyi v Ugandi. O vseh aktivnostih bomo seveda poročali, že sedaj pa lahko dogajanju sledite na projektni in Facebook-strani.

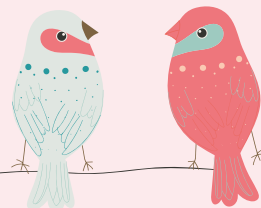
NEVER LOSE YOUR SOUL

Co-funded by the
Erasmus+ Programme
of the European Union

Vpišite se v
e-skupino
Ljubitelji ptic

Če želite prejemati naša obvestila o društvenih dogodkih ali prispevati svoje izkušnje oziroma mnenja, povezana s pticami in naravo, če želite prebrati, kakšne dogodivščine so izkusili drugi člani društva, si ogledati njihove fotografije ipd., potem vas vabimo, da se vpišete na skupino Ljubitelji ptic, in sicer na ljubitelji-ptic-subscribe@yahoogroups.com.

DOPPS uspešen pri prijavi projekta LAS

// besedilo: Dominik Bombek

Sredi februarja (16. 2. 2018) je Agencija RS za kmetijske trge in razvoj podeželja izdala odločbo o financiranju projekta Razvoj turistične in naravoslovne ponudbe v Občini Središče ob Dravi. Projekt traja eno leto, njegova vrednost pa je 38.934,84 EUR. Partnerji v projektu so Občina Središče ob Dravi, DOPPS, Jeruzalem SAT in Konjeniško društvo Središče ob Dravi. Namen projekta je vzpostavljanje turistične in naravoslovne ponudbe ter uresničevanje ciljev varstva in promocije narave.

S pohodom proti hidroelektrarni na reki Muri

// besedilo in fotografija: **Gregor Domanjko**

Člani društva Tabrih, Zveza društev Moja Mura, druga društva in posamezniki Mednarodnega komiteja za ohranitev reke Mure »Naša Mura – Unsere Mur« so v nedeljo, 4. februarja 2018, v Krogu pri brodu ob Muri pripravili že 19. pohod ob Muri in tako obeležili Svetovni dan varstva mokrišč (WWD). Organizatorji pohoda in več kot 400 udeležencev iz Slovenije, Avstrije, s Hrvaške in z Madžarske so s pohodom ponovno opozorili, da bi morali mokrišča in poplavne gozdove ob Muri uvrstiti na seznam mednarodno pomembnih mokrišč, varovanih s konvencijo Ramsar, in da naj država območje ob Muri čim prej pridruži že obstoječemu čezmejnemu biosfernemu območju Mura-Drava-Donava. Pomen mokrišč je vedno večji, še posebej to velja za gozdove ob Muri znotraj visokovodnih nasipov, ki ob poplavih kot spužva zadržujejo vodo in jo počasi oddajajo v okolje. Tako na najboljši način preprečujejo poplave dolvodno, čistijo vodo in napajajo podtalnico. Zato v poplavnem svetu ob Muri najdemo glavne vire čiste pitne vode za prebivalce celotnega Pomurja. Pri organizaciji in izvedbi pohodov ob Muri vsako leto aktivno sodelujemo tudi člani DOPPS-a, saj ima Mura s poplavnimi gozdovi, prodišči, rokavi, mrtvicami in lokami ključni pomen za ohranjanje slovenskih populacij vodomca (*Alcedo atthis*), breguljke (*Riparia riparia*), črne štokrlje (*Ciconia nigra*), srednjega detla (*Dendrocytes medius*), plašice (*Remiz pendulinus*), malega deževnika (*Charadrius dubius*) in drugih vrst ptic. Lokacija letošnjega pohoda ni bila naključna, ampak načrtno izbrana. Organizatorji pohoda so s transparenti in nagovori udeležence pohoda in drugo javnost opomnili, da je na območju med Krogom in Hrastje-Moto predvidena postavitev prve hidroelektrarne na reki Muri. Z njo ne bi uničili samo številnih življenjskih prostorov za prej omenjene vrste, marveč bi tudi negativno vplivali na nivo podtalnice dolvodno od hidroelektrarne. Pomembno dejstvo, saj so v Krogu in okolici najpomembnejše vodne vrtine za skupni vodovod v Prekmurju.

Izlet mladinske sekcije v Isolo della Cona

// besedilo: **Mitja Denac**, foto: **Tilen Basle** in **Mitja Denac**

Sobota, 6. januarja 2018, je bila nekam turobna. Kislemu vremenu navkljub pa se je zjutraj na Dolgem mostu v Ljubljani zbrala skupina 16 ornitologov, ki je bila odločena, da ji vreme ne bo pokvarilo dneva. Po dolgi in naporni vožnji smo prispeli do tega bisera narave, ki je od slovenske meje oddaljen le dobrih dvajset kilometrov. Optimistično smo zakoračili v blato ter se prebijali od opazovalnice do opazovalnice. Kljub neobičajno majhnemu številu gosi smo si oči dodobra napasli na prenekaterem predstavniku vodnih ptic – od gosi do pobježnikov. Po daljšem strateškem postanku v največji izmed opazovalnic, ki so mu botrovali hudi nalivi, smo zapustili Isolo della Cona in odrinili do naslednjega pribežališča za ptice – Valle Cavanata. Osupli nad izjemnim številom plamencev (*Phoenicopterus roseus*), 300 in več, smo se odpeljali do obale. Plima je prisilila nekaj pobježnikov, da so se hranili v bližini. Tako smo si ogledali več vrst martincev, spremenljive prodnike (*Calidris alpina*) in črne prosenke (*Pluvialis squatarola*). Naš večerni poskus uzrtja gag v Lisertu se je sicer končal slabo, a smo izlet prav prijetno zaključili v Sežani.

Izdelovanje lojnih pogač z učenci OŠ Elvire Vatovec Prade

// besedilo: **Bojana Lipej**, foto: **Ksenija Pfeifer**

V soboto, 9. decembra 2017, smo v Škocjanskem zatoku skupaj z učenci 4. razreda OŠ Elvire Vatovec Prade in njihovimi starši izdelovali lojne pogače, ki so pozimi prava poslastica za ptice. Za lojno pogačo smo uporabili cvetlične lončke, ki so jih učenci predhodno poslikali z voščenkami in v odprtino na dnu lončka namestili vrstico za obešanje ter jo zatesnili s silikonom. V tako pripravljene lončke so nato otroci vsuli sončnična semena in jih, z našo pomočjo, zalili s stopljenim lojem. Vsak otrok je po zaključku dela svojo lojno pogačo odnesel domov, kjer mu krasi balkon ali vrt, istočasno pa bo lahko opazoval ptice, ki se bodo v mrzlih zimskih dneh hranile na njej.

Mokrišča za boljšo prihodnost urbanih okolij

// besedilo: **Bojana Lipej**, foto: **Ksenija Pfeifer**

Svetovni dan mokrišč obeležujemo 2. februarja. Letos je potekal pod sloganom: Mokrišča za boljšo prihodnost urbanih okolij. Na ta dan je bila leta 1971 v iranskem mestu Ramsar sprejeta Konvencija o varstvu mokrišč mednarodnega pomena ali t.i. Ramsarska konvencija z namenom ohranjanja in varovanja mokrišč na nacionalni ravni in z mednarodnim sodelovanjem, saj so mokrišča med pomembnejšimi in istočasno med najbolj ogroženimi ekosistemi v okolju. Letošnjemu Dnevu mokrišč, s poudarkom na vlogi dobrega stanja mokrišč pri sobivanju narave in človeka v urbanih območjih, so se pridružila vsa tri obalna mokrišča: Krajinski park Sečoveljske soline, Krajinski park Strunjan in Naravni rezervat Škocjanski zatok, vsak s svojo zgodbo in svojimi aktivnostmi.

V Naravnem rezervatu Škocjanski zatok smo ta dan obeležili v soboto, 3. februarja 2018, z organizacijo delavnice »Mokrišča in urbani prostor - danes in jutri« za učence 7. razredov OŠ Elvire Vatovec Prade. Učenci so spoznavali pomen in vlogo Škocjanskega zatoka, njegovo podobo v preteklosti in sedanjosti ter pridobljena znanja poskušali »prenesti« v prihodnost oziroma prikazati, kako si oni predstavljajo ohranjanje in razvoj Škocjanskega zatoka v bodoče. Pri tem so si pomagali z različnimi tehnikami in materiali, od izdelave maket do likovnih izdelkov in fotografij, ki bodo na ogled v Centru za obiskovalce NR Škocjanski zatok.

Čiščenje zamašenega cevovoda v NROL-u

// besedilo: **Dominik Bombek**

V mesecu avgustu 2017 je bila v sklopu projekta LIVEDRAVA v Naravnem rezervatu Ormoške lagune dokončana postavitev cevovoda. Cevovod omogoča pretok vode tudi do 230 l/s. Ta količina vode zagotavlja, da se ustvari ugoden prehranjevalni in gnezditveni življenjski prostor za številne seleče se vodne ptice. Cevovod deluje po principu natege (tlačna razlika med vtokom in iztokom). Natega je nemoteno delovala do konca decembra 2017, ko smo opazili, da se pretok manjša, v bazenih pa je gladina vode vidno padala. Po pregledu smo ugotovili, da je cevovod zamašen v sesalnem delu. Sistem natege smo poskusili očistiti s potopno črpalko, ki pa ni ustvarila dovolj velikega pritiska, da bi potisnila nečistoče iz cevovoda. Po nasvetu g. Tropa in g. Bratuše bi tako močan pritisk lahko naredila le gasilska črpalka, ki lahko spira tri cevi hkrati. Gasilsko društvo Ormož nam je 18. januarja 2018 pomagalo očistiti cevovod. Po dobrih štirih urah čiščenja nam je uspelo omogočiti pretok vode. Za pomoč pri čiščenju in zagonu natege se zahvaljujem Gasilskemu društvu Ormož, g. Tropu, g. Bratuši in g. Ozmeču.

Odziv na nesreče z onesnaženjem na morju in obali

// besedilo: **Bojana Lipej**

V Portorožu je 5. in 6. decembra 2017 v okviru projekta ADRIATIC 2018, v katerem sodelujejo Uprava RS za zaščito in reševanje, hrvaška Državna uprava za zaščito in reševanje, hrvaško Ministrstvo za pomorstvo, promet in infrastrukturo ter črno-

gorski Direktorat za izredne situacije, potekala delavnica, kjer je bilo med drugim predstavljeno tudi ukrepanje ob pojavu zaozelenih ptic in drugih prostoživečih živali, pripravljeno v okviru projekta SIMARINE-NATURA. Delavnica je združila strokovnjake tako državnih institucij in gospodarskega sektorja kot tudi predstavnike civilnih zaščit in lokalnih skupnosti, ki so vključeni v pripravljenost in odziv na nesreče z onesnaženjem na morju in obali.

Začel se je projekt VIPava

// besedilo: **Ivan Kljun**, foto: **Boris Kozinc**

V sklopu Operativnega programa za izvajanje Evropske kohezijske politike 2014-2020 smo v letošnjem letu začeli s projektom »Ukrepi za ohranjanje in izboljšanje stanja ogroženih živalskih vrst in habitatov v Vipavski dolini« ali krajše »VIPava«. DOPPS v projektu sodeluje kot partner, vodi pa ga Zavod za ribištvo Slovenije. Drugi partnerji so Zavod RS za varstvo narave, Direkcija RS za vode, Občina Ajdovščina, Občina Miren Kostanjevica in Mestna občina Nova Gorica. Končni cilj projekta je ohranjanje, izboljšanje in obnova življenjskega prostora več ciljnih živalskih in rastlinskih vrst v Vipavski dolini. Naše društvo v projektu vodi aktivnosti za črnočelega srakoperja (*Lanius minor*, na sliki) in hribskega škrjanca (*Lullula arborea*). Črnočeli srakoper spada med naše najbolj kritično ogrožene gnezdilke, zato bomo v sklopu projekta na Ajdovskem polju zasadili nove drevesne mejice, ki so ključne za njegovo gnezdenje. Postavili bomo lovilne preže – kole, ki bodo v krajini nadomestile premalo naravnih mest za posedanje. Prvič doslej bomo preverili učinkovitost cvetnih pasov ob njivah kot ukrep za povečanje lovnega življenjskega prostora za to vrsto. V tujini so cvetni pasovi ustaljen ukrep, zato bodo rezultati tega poskusa nadvse zanimivi. Za hribskega škrjanca bomo na južnih pobočjih pod Trnovski gozdom nad vasjo Gojače z delnim odstranjevanjem lesne zarasti in spodbujanjem ekstenzivne paše ohranjali zaraščajoče se travnike in tradicionalno pol-odprto krajino.

Svetovni dan mokrišč v NROL

// besedilo: **Dominik Bombek**, foto: **Tilen Basle**

Ob Svetovnem dnevu mokrišč smo v Naravnem rezervatu Ormoške lagune pripravili predavanje "Mokrišča severovzhodne Slovenije". Predaval je biolog, mag. Dominik Bombek. Na predavanje smo povabili še mladega fotografa Jureta Novaka, ki je poslušalcem nazorno prikazal vse skrivnosti naravoslovne fotografije. Po predavanju je sledilo povabilo k sodelovanju na fotografskem natečaju »Naša mokrišča«. Več o natečaju na strani 35 ali <http://livedrava.ptice.si/fotografski-natecaj-nasa-mokrisca/>

Zastreljena kozica v NROL

// besedilo: **Tilen Basle**, foto: **Marko Zabavnik**

V Ormoških lagunah smo bili 8. marca 2018 priča žalostnemu prizoru. Eni izmed kozic (*Gallinago gallinago*), ki se tukaj ustavljajo na selitvi, so pred našimi očmi pošle moči. Ob pregledu poginjene ptice smo ugotovili, da je bila zastreljena, poškodba pa stara več dni. Kje jo je doletela poškodba, lahko samo ugibamo.

Na Balkanu vsako leto nezakonito postrelijo več kot dva milijona ptic, za mnoge pa je Naravni rezervat Ormoške lagune zadnje ali prvo varno zatočišče na njihovi selitveni poti. Posledice lova na ptice v deželah daleč (in tudi blizu) od nas navadno vidimo le na grafih in fotografijah v zaskrbljujočih poročilih. Ko poškodovani osebk po izčrpavajoči poti umrejo na tvojem "pragu", se te to še posebej dotakne. Več o problematiki divjega lova na Balkanu in v Sredozemlju si lahko preberete tudi na naši spletni strani in na birdlife.org.

Celovito znanje o vseh slovenskih pticah gnezdilkah na enem mestu.

ATLAS

PTIC SLOVENIJE

POPIS GNEZDILK 2002 - 2017

Izid knjige: **junij 2018**

Redna cena knjige:
79,50 €

Prednaročniška cena za člane DOPPS:
39,00 €

.....
Več informacij in prednaročila:
<http://ptice.si/atlas>

DRUŠTVO ZA OPAZOVANJE IN
PROUČEVANJE PTIC SLOVENIJE

NOVOST